

T.C.

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

BİLEŞİK SANATLAR ANABİLİM DALI

**TURGUT ZAİM'İN GÜNLÜK YAŞAMI KONU ALAN
RESİMLERİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Gülay CAM

Çorum - 2023

**TURGUT ZAİM'İN GÜNLÜK YAŞAMI KONU ALAN RESİMLERİNİN
İNCELENMESİ**

Gülay CAM

**Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Bileşik Sanatlar Anabilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem KARAÇAY

Çorum 2023

KABUL VE ONAY

Gülay CAM tarafından hazırlanan "Turgut Zaim'in Günlük Yaşamı Konu Alan Resimlerinin İncelenmesi " adlı tez çalışması 24/08/2023 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Bileşik Sanatlar Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. M. Reşat Başar*

Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem KARAÇAY**

Doç. Muteber BURUNSUZ

Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../..... tarih ve sayılı kararı ile Gülay CAM'ın Bileşik Sanatlar Anabilim Dalında Yüksek Lisans derecesi alması onanmıştır.

Prof. Dr. Muhammed Asıf YOLDAŞ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan ederim.

Gülay CAM

TURGUT ZAIM'İN GÜNLÜK YAŞAMI KONU ALAN RESİMLERİNİN İNCELENMESİ

Gülay CAM

ORCID: 0000-0003-4537-3655

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Yüksek Lisans Tezi

Ağustos 2023

ÖZET

Sanatçı ele alacağı konuya kendi beğenisi ve ilgisi doğrultusunda, sanatçı duyarlılığıyla yaklaşır. Kimine göre sıradan görünen bir sokak, günlük uğraşı içerisindeki insanlar sanatçının gözünden bir esere dönüşebilmektedir. Seçilen konular sanatçılara göre farklılıklar gösterse de çoğu sanatçının eserinde günlük yaşamdan kesitlerle karşılaşmaktadır. Eserlerinde günlük yaşamdan kesitlere yer veren sanatçılardan biri Turgut Zaim'dir.

Turgut Zaim'in günlük yaşamı konu alan resimlerinin incelenmesi bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Araştırmada literatür taraması yöntemi kullanılarak çalışmaya yön verilmiştir. Turgut Zaim'in sanat hayatı ve eserleri araştırılarak, sanatçının günlük yaşamı konu alan resimleri biçim ve içerik açısından ayrıntılı olarak incelenmiştir. Çok yönlü sanatçı kimliği ile Turgut Zaim'in, günlük yaşamı ele aldığı resimlerindeki minyatür etkileri ve üslup özellikleri dikkat çekicidir. Anadolu insanının günlük yaşamını konu aldığı çalışmalarında görülen ibrik, testi, giysi, halı, çorap gibi gündelik yaşamda kullanılan eşyalar ve bu eşyalar üzerinde görülen motifler, yörenin mimari özellikleri ve geçim kaynakları dönem özellikleri hakkında bilgiler içermektedir. Bu eserler, hem sanatsal açıdan hem de kültürün gelecek kuşaklara aktarılması bakımından önem taşımaktadır. Turgut Zaim geleneksel unsurlara yer verdiği resimlerinde kendine has üslubuyla Türk resim sanatına önemli katkılarda bulunmuştur.

Anahtar Kavramlar: Türk Resim Sanatı, Günlük Yaşam Resmi, Anadolu, Minyatür, Turgut Zaim.

Bilim Kodu: 40408

THE EXAMINATION OF TURGUT ZAİM'S PAINTINGS ABOUT DAILY LIFE

Gülay CAM

ORCID: 0000-0003-4537-3655

HITIT UNIVERSITY

GRADUATE EDUCATION INSTITUTE

Master Thesis

August 2023

ABSTRACT

The artist approaches the subject that the artist deal with his own taste and interests with his own artistic sensitivity. A street that may seem ordinary to some people can turn into a work from the eyes of the artist. Although the selected topics vary according to the artists, in the most of the artists' works are encountered sections from daily life. One of the artists who include sections from daily life in his works is Turgut Zaim.

Examining Turgut Zaim's paintings about daily life includes these evaluations. In the research, the direction of the study was given by using the literature study method. By researching Turgut Zaim's artistic life and works, the artist's paintings about daily life are discussed in detail in terms of form and content. The miniature effects and stylistic features of Turgut Zaim's multi-faceted artist personality and his daily life in his paintings are remarkable. The pitcher, jug, clutches, carpet, socks and the motifs seen on his works which is about the Anatolian people's daily life contain about the architectural features of the region, their sources and features of the period. These artifacts are important both for their management networks and for carrying them to future generations. Turgut Zaim made important contributions to the Turkish art of painting with his unique style in the paintings in which he included traditional elements.

Key Concepts: Turkish Painting, Daily Life Painting, Anatolia, Miniature, Turgut Zaim.

Science Code: 40408

TEŐEKKÖR

Bu araştırmada Turgut Zaim'in özgün sanatçı kimliği ile sanat hayatına yapmış olduğu katkılar ve geleneksel unsurları ele alarak meydana getirdiği günlük yaşam konulu resimlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışmanın Türk Resim sanatı alanında yapılacak olan çalışmalara kaynaklık edebileceği düşünölmektedir.

Bu tezin hazırlanması aşamasında kıymetli bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, yol gösteren değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem Karaçay'a,

Değerli bilgilerini paylaşarak destek olan Doç. Muteber Burunsuz'a,

Hayatım boyunca bana ışık olan rahmetli babama ve bu süreçte her an yanımda olan aileme destek ve anlayışlarından dolayı teşekkür ederim.

Gölay CAM

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
RESİMLER DİZİNİ.....	x
KISALTMALAR.....	xiii
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

TÜRK RESİM SANATININ TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. Türk Resim Sanatının Tarihsel Gelişimi.....	3
1.2. Geleneksel Unsurların Türk Resim Sanatına Yansımaları.....	11
1.3. Türk Resim Sanatında Anadolu.....	13
1.4. 1950'li Yıllar Sanat Ortamı	17

2. BÖLÜM

TURGUT ZAİM'İN YAŞAMI VE SANAT HAYATI

2.1. Turgut Zaim'in Yaşamı (1906-1974).....	20
2.2. Turgut Zaim'in Sanat Hayatı.....	21

3. BÖLÜM

TURGUT ZAİM'İN GÜNLÜK YAŞAMI KONU ALAN RESİMLERİNİN İNCELENMESİ

3.1. Turgut Zaim'in Günlük Yaşamı Konu Alan Resimlerinin İncelenmesi.....	28
3.1. 1. Turgut Zaim, Halı Dokuyanlar	29
3.1.2. Turgut Zaim, Çocuklar	30
3.1.3. Turgut Zaim, Anadolu Yaşamı.....	31
3.1.4. Turgut Zaim, Buğday.....	33
3.1.5. Turgut Zaim, Anadolu.....	34

3.1.6. Turgut Zaim, Ürgüplü Yörükler.....	35
3.1.7. Turgut Zaim, Keçili Kompozisyon.....	36
3.1.8. Turgut Zaim, Yün Eğiren Kadın.....	37
3.1.9. Turgut Zaim, Yaylada Yörükler.....	38
3.1.10. Turgut Zaim, Keçili Kompozisyon.....	39
3.1.11. Turgut Zaim, Beşik.....	40
3.1.12. Turgut Zaim, Yufka Açan Kadın.....	41
3.1.13. Turgut Zaim, Peyzaj.....	42
3.1.14. Turgut Zaim, Yörükler Köyü.....	43
3.1.15. Turgut Zaim, Yaylada Yörükler.....	44
3.1.16. Turgut Zaim, Halı Dokuyan Kadınlar.....	45
3.1.17. Turgut Zaim, Çini Dekore Eden Kız.....	46
3.1.18. Turgut Zaim, Anne ve Çocuk.....	47
3.1.19. Turgut Zaim, Köylü Kadın.....	48
3.1.20. Turgut Zaim, Yörükler.....	49
3.1.21. Turgut Zaim, Köylü Kadın.....	50
3.1.22. Turgut Zaim, Köylü Kadınlar.....	51
3.1.23. Turgut Zaim, Köy.....	52
3.1.24. Turgut Zaim, Anne ve Çocuk.....	53
3.1.25. Turgut Zaim, Köylü Kadınlar.....	54
3.1.26. Turgut Zaim, Halı Dokuyanlar.....	55
3.1.27. Turgut Zaim, İsimsiz.....	56
3.1.28. Turgut Zaim, İsimsiz.....	57
3.1.29. Turgut Zaim, Yemişçi.....	58
3.1.30. Turgut Zaim, Yörük Köyü.....	59
3.1.31. Turgut Zaim, Köylü Kadınlar.....	60
3.1.32. Turgut Zaim, Hamur Açan Yörük Kadın.....	61

4.BÖLÜM

UYGULAMA ÇALIŞMALARI

4.1.Gülay Cam Resimlerinde Günlük Yaşam.....	62
4.1.1.Köy Evi	63
4.1.2. Kapı (Kesit).....	64
4.1.3. Merdiven.....	65
4.1.4. Köprü.....	66
4.1.5. Sokak.....	67
4.1.6. Köy Yaşamı.....	68
4.1.7. Hamur Açan Kadın.....	69
4.1.8. Köy Çeşmesi.....	70
4.1.9. Dar Sokak.....	71
4.1.10. Köy.....	72
4.1.11. Sarı Ev.....	73
4.1.12. Dükkan.....	74
4.1.13. Eski Ev.....	75
4.1.14. Çorap Ören Kadın.....	76
4.1.15. Ağaçlı Sokak.....	77
4.1.16. Boş Sokak.....	78
4.1.17. Asma Yaprağı Toplayan Kadın.....	79
4.1.18. Yalnızlık.....	80
4.1.19. Mahalle.....	81
4.1.20. Çarşı.....	82
SONUÇ.....	83
KAYNAKÇA.....	86

RESİMLER DİZİNİ

Resim	Sayfa
Resim 1.1. Hüseyin Zekai Paşa, Çamlıca Sırtları,1907, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 37x55cm, Özel Koleksiyon.....	5
Resim 1. 2. Hoca Ali Rıza, İstanbul, 1922, Sakıp Sabancı Müzesi.....	6
Resim 1. 3. İbrahim Çallı, “Dikiş Diken Kadın”, İstanbul Resim Heykel Müzesi.....	7
Resim 1.4. Şeref Akdik, “Kurbağalıdere”, 1932, 37x54cm, Özel Koleksiyon.....	8
Resim 1.5. Bedri Rahmi Eyüboğlu, “İlk Geçen Treni Seyreden Köylüler”, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi.....	10
Resim 1.6. Fikret Otyam, Peri Bacaları.....	12
Resim 1.7. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Sarı Saz Çorum, 1966, Tuval Üzerine Akrilik, 122x1825cm.	15
Resim 1.8. Mehmet Pesen, “Köy Düğünü”	16
Resim 1.9. Turgut Zaim, “Ortaoyunu”	19
Resim 2.1. Turgut Zaim.....	20
Resim 2.2. Turgut Zaim, “Peyzaj”, 48x38 cm.....	22
Resim 2.3. Turgut Zaim, Sahne Dekorü, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 24x36,5 cm, Hüseyin Mumcu Aile Koleksiyonu.....	25
Resim 2.4. Turgut Zaim, Ağaç Baskı, 34x25,5cm.....	26
Resim 3.1. Turgut Zaim, “Halı Dokuyanlar” (1940-50), Tuval Üzerine Yağlı Boya, 40 x 34 cm.....	30
Resim 3.2. Turgut Zaim, “Çocuklar”, 1953, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 50,5x40cm, Sakıp Sabancı Müzesi.....	31
Resim 3.3. Turgut Zaim, “Anadolu Yaşamı”	32
Resim 3.4. Turgut Zaim, “Buğday”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 80x71cm.....	33
Resim 3.5. Turgut Zaim, “Anadolu”	34
Resim 3.6. Turgut Zaim, “Ürgüplü Yörükler”	35
Resim 3.7. Turgut Zaim, “Keçili Kompozisyon”	36
Resim 3.8. Turgut Zaim, “Yün Eğiren Kadın”	37

Resim	Sayfa
Resim 3.9. Turgut Zaim, "Yaylada Yörükler"	38
Resim 3.10. Turgut Zaim, "Keçili Kompozisyon", 250x150 cm.....	39
Resim 3.11. Turgut Zaim, "Beşik"	40
Resim 3.12. Turgut Zaim, "Yufka Açan Kadın"	41
Resim 3.13. Turgut Zaim, "Peyzaj"	42
Resim 3.14. Turgut Zaim, "Yörükler Köyü", Tuval Üzerine Yağlı Boya, 117,5x99,5 cm.....	43
Resim 3.15. Turgut Zaim, "Yaylada Yörükler", Tuval Üzerine Yağlı Boya, 175x135 cm.....	44
Resim 3.16. Turgut Zaim, "Halı Dokuyan Kadınlar", Kontrplak Üzerine Yağlı Boya, 40x34cm.....	45
Resim 3.17. Turgut Zaim, "Çini Dekore Eden Kız", Tuval Üzerine Yağlı Boya, 116x100cm....	46
Resim 3.18. Turgut Zaim, "Anne ve Çocuk", 71x59cm.....	47
Resim 3.19. Turgut Zaim, "Köylü Kadın", Kağıt Üzerine Guaj Boya, 15,5x19cm.....	48
Resim 3.20. Turgut Zaim, "Yörükler", 1950, Tuval Üzerine Yağlı Boya.....	49
Resim 3.21. Turgut Zaim, "Köylü Kadın", Kağıt Üzerine Guaj Boya, 15.5x13cm.....	50
Resim 3.22. Turgut Zaim, "Köylü Kadınlar", Tuval Üzerine Guaj Boya, 48x38cm.....	51
Resim 3.23. Turgut Zaim, "Köy", Tuval Üzerine Yağlı Boya, 33x27 cm	52
Resim 3.24. Turgut Zaim, "Anne ve Çocuk", Sunta Üzerine Yağlı Boya, 24x19 cm	53
Resim 3.25. Turgut Zaim, "Köylü Kadınlar", Kağıt Üzerine Guaj Boya, 50x38cm.....	54
Resim 3.26. Turgut Zaim, "Halı Dokuyanlar", Guaj Boya.....	55
Resim 3.27. Turgut Zaim, "İsimsiz"	56
Resim 3.28. Turgut Zaim, "İsimsiz"	57
Resim 3.29. Turgut Zaim, "Yemişçi"	58
Resim 3.30. Turgut Zaim, "Yörük Köyü", Tuval Üzerine Yağlı Boya, 50,5x60 cm.....	59
Resim 3.31. Turgut Zaim, "Köylü Kadınlar", Duralit Üzerine Yağlı Boya, 69,3x60 cm.....	60
Resim 3.32. Turgut Zaim, "Hamur Açan Yörük Kadın", Duralit Üzerine Yağlı Boya, 75,5x67 cm.....	61
Resim 4.1. Gülay Cam, "Köy Evi", 2021, Tuval Üzerine Akrilik Boya, 35x50 cm.....	63

Resim	Sayfa
Resim 4.2. Gülay Cam, "Kapı (Kesit)", 2021, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 18x25 cm.....	64
Resim 4.3. Gülay Cam, 2021, "Merdiven" Tuval Üzerine Akrilik Boya, 35x50 cm.....	65
Resim 4.4. Gülay Cam, "Köprü", 2021, Tuval Üzerine Akrilik Boya, 35x50 cm.....	66
Resim 4.5. Gülay Cam, "Sokak", 2021, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 17x35 cm.....	67
Resim 4.6. Gülay Cam, "Köy Yaşamı", 2023, Kağıt Üzerine Akrilik Boya, 35x48 cm.....	68
Resim 4.7. Gülay Cam, "Hamur Açan Kadın", 2023, Tuval Üzerine Akrilik Boya, 35x50 cm....	69
Resim 4.8. Gülay Cam, "Köy Çeşmesi", 2023, Tuval Üzerine Akrilik Boya, 25x35 cm.....	70
Resim 4.9. Gülay Cam, "Dar Sokak", 2023, Tuval Üzerine Akrilik Boya, 35x50 cm.....	71
Resim 4.10. Gülay Cam, "Köy", 2023, Tuval Üzerine Akrilik Boya, 35x50 cm.....	72
Resim 4.11. Gülay Cam, "Sarı Ev", 2023, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 25x35cm.....	73
Resim 4.12. Gülay Cam, "Dükkan", 2023, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 25x35 cm.....	74
Resim 4.13. Gülay Cam, "Eski Ev", 2023, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 35x 49 cm.....	75
Resim 4.14. Gülay Cam, "Çorap Ören Kadın", 2023, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 25x35cm	76
Resim 4.15. Gülay Cam, "Ağaçlı Sokak", 2023, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 25x35 cm.....	77
Resim 4.16. Gülay Cam, "Boş Sokak", 2023, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 25x34 cm.....	78
Resim 4.17. Gülay Cam, "Asma Yaprığı Toplayan Kadın", 2023, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 25x34 cm.....	79
Resim 4.18. Gülay Cam, "Yalnızlık", 2023, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 25x35 cm.....	80
Resim 4.19. Gülay Cam, "Mahalle", 2023, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 25x34 cm.....	81
Resim 4.20. Gülay Cam, "Çarşı", 2023, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 25x34 cm.....	82

KISALTMALAR

Kısaltmalar

Akt.	Aktaran
Cm.	Santimetre
Çev.	Çeviren
Edt.	Editör
S.	Sayfa
Tdk.	Türk Dil Kurumu
Vb.	Ve Benzeri
Yy.	Yüzyıl

GİRİŞ

Yaşamsal ve toplumsal ihtiyaçlarımızı karşılayan kültür, sanat olgusunu kapsayan bir mefhumdur. Toplumların sanatını doğrudan etkileyen kültürel değerler, yaşamın içinde var olan sanatçının her daim ilgisini çekmiştir. İnsanın günlük yaşamından ele aldığı kesitlerle, toplumların iç dünyası ve farklı kültürel evrelerine sanatında yer veren sanatçı, estetik değerlerle eserini oluştururken, kültürel unsurları da belgelemektedir. “Günlük yaşam” konusu Türk resim sanatında sıklıkla işlenmektedir. Toplumun ve bulunduğu çevrenin günlük hayat sahnelerine ilgi duyan sanatçı, kendine has bir üslupla konuyu tuvale aktarmakta, günlük yaşam konusu her ressamın tuvalinde kendine özgü değerler çerçevesinde şekillenmektedir. Burada, bakmakla görmek arasındaki farkı sanatçı duyarlılığı ve ustalığıyla birlikte ele alarak esere yansıtabilmek önemlidir. Her sanatçı ele aldığı konuyu kendi penceresinden, sanatsal birikimi, ilgisi ve kullanılan teknik özelliklerle duygularını ifade etme yolunu seçmektedir. Kimine göre sıradan gibi görünen bir sokak, çeşme, alışveriş yapılan bir pazar meydanı sanatçının gözünden bir esere dönüşebilmektedir. Bu tür resimler estetik değerlerinin yanı sıra, ait olduğu zamanın belgelenmesi ve bu yönüyle gelecek kuşaklara aktarılması açısından ayrıca önem taşımaktadır.

İçinde bulunulan dönem ve sanatçının ilgi duyduğu alan farklı olsa da sanatçıların eserlerinde günlük yaşamdan izlere rastlanılmaktadır. Ele alınan konunun sanatçının yaşadığı çevreden, hayatın içinden olması pek doğaldır. Turgut Zaim Anadolu’ya, Anadolu insanının yaşam biçimine ilgi duyan bir ressamdır. Sanatçı, Anadolu yaşamını konu aldığı resimlerinde, Anadolu insanını günlük uğraşları içerisinde resmetmiştir. Turgut Zaim resimlerinde, yörenin mimarisi, yaşam biçimi, geçim kaynakları, geleneksel unsurları (halı, kilim, yöresel kıyafetler ve bu bağlamda motifler) kendine has üslup özellikleri ile tuvaline yansımıştır. Günlük hayatta kullandığımız eşyalar, yaşadığımız çevre, sokak, günlük yaşamdan bir kesit sanatçının gözünden sanat eseri olarak karşımızda çıkabilmektedir. Zamanla eskimeye yüz tutmuş artık kullanmadığımız bu eşyalar o günün yaşam koşullarını yansıtma açısından önem taşımaktadır. Kültürel öğelerinin sanatın içinde yer almasıyla daha çok kişiye ulaşarak, gelecek kuşaklara ulaşması sanat eserleri aracılığıyla mümkün olabilmektedir. Sanatçı ele aldığı konularda geleneksel unsurlara yer vererek kendi sanatçı kimliğini yansıtırken bir yandan da tarihe kalıcı bir belge niteliğinde eser bırakmış olmaktadır. Sanatçı bunu planlamaktan ziyade kendi beğenisi ve ilgisi doğrultusunda eserlerini meydana getirir. Eser zamanla tarihi bir belge niteliğine dönüşebilmektedir. Çünkü barındırdığı bilgiler itibarıyla tarihe ışık tutacaktır. Kültürel değerlerimiz çok eskilerden bu yana kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze kadar gelmiştir. Ressamın tuvaline yansıyan bir yöresel kıyafet o günün yaşam koşullarına dair izler verecek, üzerindeki motifler, gelecekte belki bir kilim veya halıda, belki de bir vazoda kendine yer bulacaktır. Kültürel unsurların sanat eserlerinde kendine yer bulması, sanatsal anlamda öneminin yanı sıra kültürel değerlerimizin tanınırlığının artırması bakımından önem taşımaktadır. Turgut Zaim resimlerinde yer verdiği Anadolu insanının yaşam biçimini, o günün koşullarında yapılan günlük işleri, kullanılan eşyaları, kıyafetleri, evleri, keçileri tüm yalınlığıyla seyirciye aktarmaktadır. Zaim’in eserlerinde gördüğümüz geleneksel unsurlar sanatçının resimleri sayesinde birer tarihi belge niteliği taşıması bakımından önem kazanmaktadır.

Bu çalışmanın konusunu, Turgut Zaim'in günlük yaşamı konu alan resimleri oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Turgut Zaim'in günlük yaşam konusunu ele aldığı eserlerinden örneklem olarak seçilen 32 resme bu çalışmada yer verilmiştir. Çalışmada titizlikle ele alınan önemli hususların başında kaynak araştırması gelmektedir. Turgut Zaim, yaşamı ve sanat hayatı hakkında en çok yazılan Türk ressamlardandır. Turgut Zaim'in sanat hayatı, Türk Resim sanatına katkıları ve günlük yaşamı ele aldığı resimlerinin incelenmesi amacıyla detaylı literatür taraması yapılmış, konu ile ilgili kitaplar, makaleler ve tezler incelenmiştir. Sanatçının eserlerine internet ortamından erişilmiş, referans belirtmek sureti ile resimlere çalışmada yer verilmiştir. Bu çalışmada üzerinde durulan husus Turgut Zaim'in eserlerinde "günlük yaşam" teması olmuştur. Turgut Zaim'in günlük yaşama ait eserleri konu ve biçim açısından detaylı olarak tanımlanmıştır. Çalışma, Turgut Zaim'in günlük yaşam konusunu eserlerinde ne şekilde ele aldığı, üslup özellikleri ve bu eserlerin Türk Resim sanatına katkılarını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

"Uygulama Çalışmaları" bölümü Gülay Cam'ın çalışmalarından oluşmaktadır. Bu bölümde, günlük yaşamı konu alan resimlere, Turgut Zaim'in benzer konulardaki eserleriyle ilişkilendirilerek yer verilmiştir. Günlük yaşamın en yakın tanıdığı olan ancak; zamanla eski canlılığı kalmayan çarşı, sokaklar, ağaçlar, evler, artık kimsenin çalmadığı kapılar ilgi duyulan konular arasındadır. Bunun yanında devam eden günlük yaşamdan kesitler çevre gözlemlerinden esinlenilerek şekillendirilmiştir. Çorap ören, tavuklarını yemleyen kadınlar, eski sokaklar, köy evleri, eski kapılar, çarşı ve köy yaşamı konularının ele alındığı resimler biçim ve içerik açısından değerlendirilmiştir.

"Turgut Zaim'in Günlük Yaşamı Konu Alan Resimlerinin İncelenmesi" isimli bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, Türk resim sanatının tarihsel gelişim süreci ve Anadolu'nun geleneksel unsurlarının Türk resminde ele alınması üzerinde durulmaktadır. Dönemin sanatçıları ve çağın sanat ortamı hakkında bilgi verilerek bu süreç detaylı olarak anlatılmıştır. Bu bölümde ayrıca Türk resim sanatının tarihsel gelişiminde geleneksel unsurların resme dahil edilmesi ve Türk resim sanatında Anadolu unsuruna değinilmiştir.

İkinci bölüm, Turgut Zaim'in yaşamı ve sanat anlayışı hakkında bilgi içermektedir. Turgut Zaim'in yaşamı ve eserleri araştırılarak yaşamı boyunca sanata yapmış olduğu katkılar üzerinde durulmuş, Anadolu yaşamı ve geleneksel unsurları resimlerinde ele alma biçimi ve Türk resim sanatında yapmış olduğu katkılar değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölümde, Turgut Zaim'in günlük yaşam temalı resimlerinden seçilen örnekler, görseller eşliğinde biçim ve içerik açısından incelenmiştir.

Dördüncü bölümde, Gülay Cam resimlerinden oluşan "Uygulama Çalışmaları" yer almaktadır.

Sonuç bölümünde, araştırma kapsamında tespit edilen sonuçlara yer verilmiştir.

1.BÖLÜM

TÜRK RESİM SANATININ TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1.Türk Resim Sanatının Tarihsel Gelişimi

Sanat, çağlara ve toplumların kültürel yapılarına bağlı olarak dinamik bir yapı sergilemektedir. Toplumları etkileyen her mefhum sanatı, dolayısıyla sanatçıyı etkilemektedir. Türk resim sanatı zamanla değişikliklere uğramış ve gelişerek günümüze kadar gelmiştir. Bu bölümde Türk Resim sanatının tarihi gelişimi ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Yaklaşık olarak bir buçuk asır önce çağdaş anlamda Türk resim sanatının öyküsü başlamıştır. Bu başlangıç Türk toplumunun sadece sanat alanında değil, politik ve toplumsal değişimin, diğer bir ifadeyle batılılaşma denilen her alandaki kabuk değiştirme aşamasının başlangıcıdır. 19. yüzyılın ortalarında, batılı anlayışta sosyal ve politik kurumların imparatorluk yapısına adapte olması aşamasında halkın sanat hayatının da etkilendiği görülmüş, geleneksel yapısından farklı olarak çağdaş içerikli bir özellik kazanmıştır. Bu değişimlerden Türk sanatçıları da etkilenmiş, geleneksel Türk sanatçıların yanı sıra farklı bir anlayışla çağdaş özellikte eserler meydana getiren Türk sanatçılar ortaya çıkmıştır. Fakat Türk resminin şu an bulunduğu düzeyi bu süreyle sınırlamak doğru olmayacaktır. Türk resminin kökü çok daha eskilere dayanan geleneksel sanatların hatıralarıyla da ilişkilidir (Başkan, 1991, s.1).

Resim sanatı 18. yüzyılın sonlarında Osmanlı geleneksel sanatları arasına katılmıştır. Askeri okul öğrencileri topografya derslerinde başladıkları çizimlerini resim çalışmalarına dönüştürmüşlerdir. Böylece nesiller boyunca devam edecek olan asker ressamların resim yapma konusundaki bu kararlılıkları Türk resim sanatının varlığını ortaya çıkaracaktır. Önce Mühendishane-i Berri-i Hümayun, daha sonra Harbiye-i Şahane ve Mühendishane-i Bahr-i Hümayun gibi okullarda öğrenim gören gençlerden resme kabiliyeti olanlar taş baskıları boyamak suretiyle resim yapmaya başlamışlardır. Çalışmalarının temelini ise daha sonraları fotoğraftan atölyelerde yaptıkları resimler meydana getirmiştir. Yıldız Sarayının bahçelerinde çalışmalar yapılmıştır. Padişaha takdim edilen resimlerin beğenilmesi, sanatçıların Avrupa'ya gönderilmesini sağlayacaktır. Resim sanatı, Tanzimat'tan Meşrutiyet'e kadar olan sürede sarayın desteğiyle sağlam kökler salmaya devam edecektir. Resim sanatı, sosyal yapının değişimine en önemli ispat ve en başlıca değeri olarak da kimlik elde edecektir. Osmanlı tarihinde son zamanlarda meydana gelen önemli değişimlerden, sanat dallarının gelişimi özellikle önemlidir (Giray, 1997, s.20-21).

Buradan anlaşılacağı gibi; askeri okul öğrencilerinin ders kapsamında yaptığı çizimlerle başlayan süreç sonrasında yetenekli öğrencilerin resim yapmaya başlamasıyla resim sanatı farklı bir boyut kazanmıştır. Bu gelişmeler Türk resim sanatının oluşmasına önemli katkılar sağlamıştır. Padişaha sunulan resimlerin beğenilmesi neticesinde ise Avrupa'ya öğrenciler gönderilmiştir. Sanata verilen değer ve dolayısıyla sanat dallarının gelişmesi toplumun gelişimi açısından oldukça önem taşımaktadır.

Sanayi Devrimi'nden sonra tamamen yeni bir görünüme kavuşan dünya, şüphesiz 19. yüzyılda şahit olduğumuz sanatsal anlamdaki değişimlerin ana sebebidir. 19. yüzyılda modernliği bütün karmaşıklığı ile temsil etmek isteyen sanatçılar, modern dünyanın görünüşünün haricinde, modernliğin ruh halini sezdirmek istemişlerdir. Yeni konuların yanı sıra yeni biçimsel ve yöntem araştırmalarla 'güzel duyu'nun ötesini amaç edinerek, seyircinin görme şekilleri ve algısını değiştirmeyi gaye edinmişlerdir (Antmen, 2021, s.18).

19. yüzyıl ile birlikte Osmanlı İmparatorluğu'nun batılılaşma sürecini yaşadığı sırada, Dolmabahçe ve Yıldız Sarayları o dönem batının gözde ressamlarının eserleriyle süslenmekte ve ilk Türk öğrenciler Avrupa'ya resim eğitimi almak için gönderilmekteydiler. Ülkeye yabancı ressamlar davet edilmekte, uluslararası ressamların eserlerinin satın alınmakta olduğu bu erken dönemde, yurtdışında eğitim alan yerli sanatçı kuşağı oluşmuştur. Bu sanatçılardan ilk akla gelenler; Ferik Tefik Paşa, Hüsnü Yusuf, Servili Ahmet Emin, Süleyman Seyyid ve Şeker Ahmet Ali Paşa'dır. Görüldüğü gibi paşa ünvanını sonradan alan bu sanatçıların çoğunluğu askeri okuldan çıkmışlardır. Bunun yanında o dönemde yeni açılan sivil okullarda da sanatçılar yetişmekteydi. 1933'te o zamanki ismi Senay-i Nefise Mekteb-i Alisi olan Güzel Sanatlar Akademisi'nin açılması ile plastik sanatlar eğitimi resmi olarak okullaşmıştır. Çağdaş Türk resim sanatının ilk gelişim safhasında "Türk Pirimitifleri" olarak isimlendirilen, Tefik Beşiktaş, Ahmet Bedri, Hüseyin Karagümrük, Darüşşafakalı Hüseyin vb. sanatçıların yapıtlarıyla örneklemiş oldukları üslup dönemi incelenmektedir. Çoğunluğunun içinde yetişmiş olduğu Darüşşafaka Lisesi'nin ismiyle "Darüşşafakalılar" olarak adlandırılan bu sanatçılar, duru, mistik ancak basit bir etki uyandıran tabiat ve mimari konularda resimler yaparlar. Bu sanatçılar resimlerini fotoğraftan yaptıkları halde bazı düzenlemelerinde konuda ayıklamalar yaparak objektifin nesnelliğinin üstünde bir saflık ve duyarlılıkla manzara ressamı olmuşlardır (Resim 1.1). Özellikle bu yaklaşım asker ressamlar içerisinde bulunan Hüseyin Zekai Paşa'nın resimlerinde belirgin bir biçimde görülmektedir (Başkan, 1991, s.1).

Avrupa'ya resim eğitimi için öğrencilerin gönderilmesi, yabancı ressamların ülkeye davet edilmesi ayrıca sivil okullarda sanatçıların yetişmesi Çağdaş Türk resim sanatının gelişim süreci içerisinde öne çıkan gelişmelerdendir.

Resim 1.1. Hüseyin Zekai Paşa, "Çamlıca Sırtları",1907, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 37x55cm, Özel Koleksiyon

İstanbul manzarasını incelikle işlemiş olan Hoca Ali Rıza modern manzara resmi alanında Türk resminin ilk önemli sanatçısıdır. Osman Hamdi Bey'in temsil etmiş olduğu erken dönemden kesin bir biçimde ayrılmaktadır. Halil Paşa da çağdaşı olan Hoca Ali Rıza gibi önceki kuşaktan çok yeniye tutkundur. Bu iki sanatçı 1914'ten sonra esen yeni havanın yani izlenimciliğin müjdecisidirler (Başkan, 1991, s.1-2). İzlenimci manzara Türk resim sanatında, 1914 Kuşağı ile birlikte başlasa da Halil Paşa'nın yaptığı manzara resimleri izlenimciliğin ilk habercisi olmuştur. Halil Paşa'nın renklerin zenginliği ve fırçasının rahatlığıyla öne çıkan manzara resimlerinde tabiat izlenimleri tuvale yansır. Sanatçının manzara çalışmalarındaki izlenimciliğe olan eğilimi akademiden etkiler barındırır. Manzaralardaki İzlenimciliğe has özellikleri ışığı vermek amacıyla kullanmış olduğu turuncu ton, suyun berraklığına olan ilgisi ve serbest fırça vuruşudur (Öndin, 2000, s.7-8).

Manzara resmi konusunda Türk resminin önemli ressamlarından Hoca Ali Rıza ve Halil Paşa'nın sanatının benzer yönleri olduğu buradan anlaşılmaktadır. İstanbul manzarasını ayrıntılı olarak çalışmış Hoca Ali Rıza'nın "İstanbul" isimli eserinin de detaylı olarak çalışıldığı görülmektedir (Resim 1.2).

Resim 1. 2. Hoca Ali Rıza, "İstanbul", 1922, Sakıp Sabancı Müzesi

Türk resim sanatında askeri kuşaktan sivil kuşağa geçiş Çallı kuşağı ile başlamaktadır. İbrahim Çallı ve arkadaşları, Namık İsmail, Avni Lifij, Feyhaman Duran, Nazmi Ziya, Ruhi Arel, Sami Yetik, Hikmet Onat gibi sanatçılardan oluşan Çallı Kuşağı 1914'te ismini duyurmuştur. Türk empresyonistleri olarak kabul edilen Çallı kuşağı ressamları, Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'ni kurar ve aynı adla bir de dergi çıkarırlar (Giray, 2000, Akt. Savacı, 2010, s.48). 1914 dönemi sanatçıları içerisinde, İbrahim Çallı türlü sebeplerle ismi en fazla duyulmuş, geniş bir üne sahip, ekol şefi gibi parlayan bir ressam olmuştur. Çallı, sadece kendi kuşağındaki sanatçıların eğilimini temsil eden biri olmakla kalmaz, aynı zamanda yeni Türk resminin de simgesi sayılabilir (Berk ve Özsezgin, 1983, s.27).

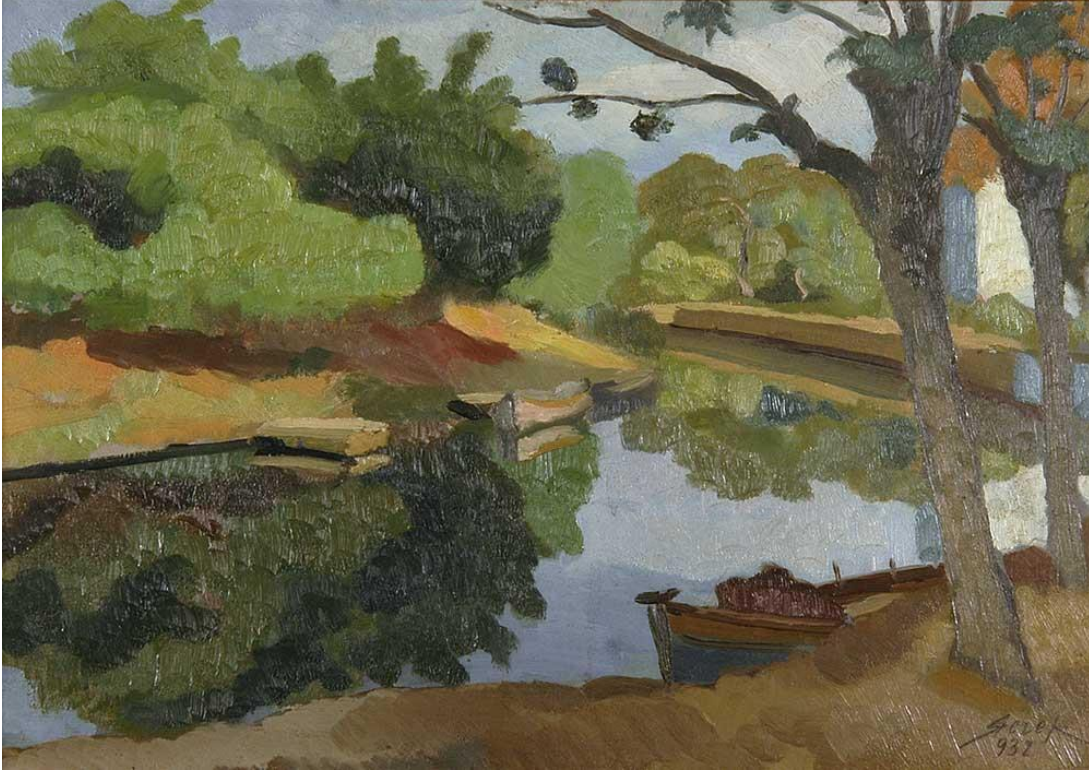
İbrahim Çallı ve arkadaşlarından oluşan Çallı kuşağı sanatçıları empresyonist olarak tanınırlar. Büyük bir üne sahip olan İbrahim Çallı, Türk resminin sembol isimlerinden biridir. Sanatçının üslup özelliklerini öne çıkaran, titizlikle çalışmış olduğu "Dikiş Diken Kadın" isimli eseri günlük yaşamın içinden bir kesit olarak karşımıza çıkmaktadır (Resim 1.3).

Resim 1. 3. İbrahim Çallı, "Dikiş Diken Kadın", İstanbul Resim Heykel Müzesi

Türk resim sanatının gelişimine süratle devam ettiği süreçte ilk gruplaşma ve toplulukların oluşum ve değişimleri dikkat çekmektedir. 1908'de kurulmuş olan "Osmanlı Ressamlar Cemiyeti" adını değiştirmiş, 1921'de "Türk Ressamlar Cemiyeti" daha sonra ise 1926 yılında "Türk Senayi-i Nefise Birliği" ismini almıştır. Topluluğun ismi daha sonra "Güzel Sanatlar Birliği" olarak değiştirilmiştir. Sanat tarihimiz açısından önemli bir yere sahip olan bu topluluğun arkasından kurulan "Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği" Nurullah Berk, Şeref Akdik, Refik Epikman, Eşref Üren, Cevad Dereli ve Mahmut Cüda gibi sanatçılardan oluşmaktadır. Grup üyeleri arasında yöntem ve kişilik birlikteliği olmadığı halde resmin kökleşmesi bakımından çok olumlu bir hareket olarak kabul edilir (Başkan, 1991, s.2). Türk Resim Sanatı Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği'yle Batılılaşma anlamında kayda değer bir başlangıç yapmıştır. Batı'nın sanat ortamını Türkiye'ye getirmeyi amaçlayan birlik bu konuda biraz da olsa amacına ulaşmıştır. Resim sanatımızda Çallı kuşağı olarak tanınan dönemin sanatçılarıyla Batı tarzı pentür resim yönteminin olgunlaşmasına katkı sağlamışlardır. Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği Türkiye'nin diğer alanlarda olduğu şekilde sanat alanında da modernleşmesini amaç edinerek, Türkiye'ye daha modern ve daha çağdaş sanat anlayışını getirmeye gayret etmişlerdir (Satılmış, 2019, s.25).

Buradan anlaşıldığı gibi Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği batı sanat ortamının Türkiye'ye gelmesini ve sanat alanında modernleşmeyi amaçlamışlardır. Bu konuda Türk resminin gelişmesi için gayret göstermişlerdir. Birliğin üyelerinden olan Şeref Akdik'e ait "Kurbağalıdere" isimli eser üslup özellikleriyle öne çıkmaktadır (Resim 1.4).

Resim 1.4. Şeref Akdik, "Kurbağalıdere", 1932, 37x54cm, Özel Koleksiyon

Çağdaş Türk resim sanatında 1933'te aralarında Müstakil ressamların da bulunan bazı sanatçılar D Grubu'nu kurarlar. D Grubu Türk resim ve heykel sanatının dördüncü grubu olarak, Kübizm ve soyut sanatı benimseyen sanatçılardan oluşmaktadır. Müstakiller'e alternatif olan bu grup, Nurullah Berk, Zeki Faik İzer, Cemal Tollu, Elif Naci, Zühtü Müritoğlu ve Abidin Dino gibi sanatçılardan oluşmaktadır. Sonraları grup üyesi sanatçılardan bazıları yaklaşımlarını yumuşatmışlar ve soyut geometrik kompozisyonda ısrar etmeyip, yarı gerçekçi bir tutumun hissedildiği figüratif resme ilgi duymuşlardır. D Grubu sanatçıları sonraları bir yöntem bütünlüğü şeklinde değilse bile yeni katılan sanatçıların faaliyetlerini bir araya getirdiği için olumlu bir gelişimdir. Bir yandan da grup faaliyetlerine katılmayan fakat Türk resmi adına kıymetli olan sanatçılar ortaya çıkar. Bu sanatçılar arasında Ayetullah Sümer, Fikret Mualla, Turgut Zaim'i sayabiliriz (Başkan, 1991, s.2). 1936 senesinde bir ilk olan reformları yaptıkları bilinen grup, yöntem bakımından benzerlikleri olsa da farklılıkları bulunmakta ve sanat ortamına açtıkları sergiler sayesinde hareketlilik getirmektedirler (Satılmış, 2019, s.26). Türk resim sanatının gelişmesi adına 1933 öncesindeki sanat etkinlikleri önemli rol oynasa da, Batı resminin gerisinde kalır. D Grubu, Türk resminin çağdaş akımlar ile etkileşim halinde olması gerektiğini

düşüncesinden yola çıkarak sanatta en günceli yakalayıp, bu şekilde Türk resminin Batıyı geriden takip etmesine son verecektir. Türk resmi, Batı resminin taklit edilmesi ile başlamış olan ilk senelerden sonra, kaynağını folklorik unsurlar ve geleneksel sanatlardan alan bir kimlik arayışı içerisine girer (Genç, 2012, s.408). Yaklaşımlarını yumuşatıp, gerçekçi bir tutumun hissedildiği figürlü resme eğilim gösteren D grubu sanatçıları, sonraları ana unsuru insan olan, yerli ve tarihi konularda resimlere eğilim göstererek, ön yargılarından kurtulmaya gayret etmişlerdir. Fakat özgün nitelikte bir figür anlayışı ortaya koyamamışlardır. 1947'den sonra beraberlikleri bozulan grup sanatçıları, 1950'li yıllarda görülen soyut sanat tartışmalarının içerisinde bulunarak kişisel olarak başka sanat görüşlerine eğilim göstermişlerdir. 1933-1960 seneleri arasındaki birçok faaliyet içerisinde bulunan grup, ilk sergilerini 1933'te, son sergiyi ise 1960'ta açmıştır (Başkan, 2014, s.106).

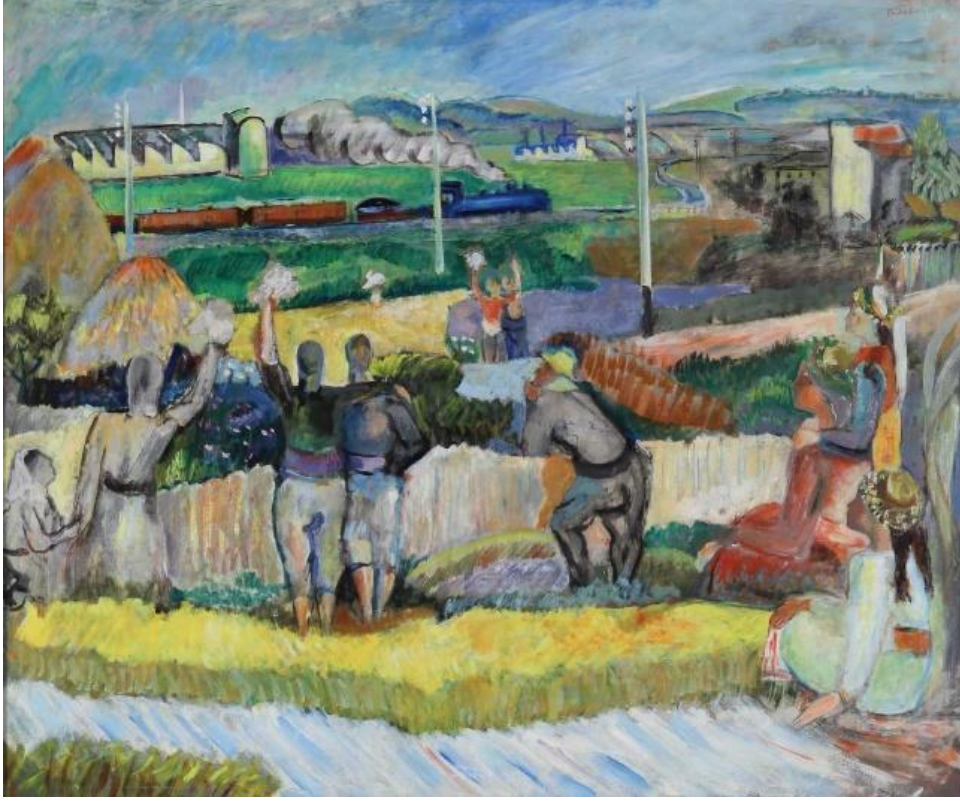
Soyut sanatı benimseyen D grubu üyelerinden bazı sanatçılar daha sonra figüre yönelmişlerdir. D grubu sanatçıları sanatta güncel olanı yakalamaya gayret etmişlerdir. Milli konulara da yönelim gösterdiği bilinen grup Türk resmine önemli katkılar sağlamıştır.

1940'la beraber Türk resmi içerisinde dışavurumcu ve soyutlamacı bir yönelim görülür. D grubunun Türk resmi için katkısı olmadığı, sadece batının eğilim ve yöntemlerini naklederek toplum meselelerine uzak kaldığını öne süren bir sanatçı grubu tarafından, "Yeniler Grubu" ismiyle bir grup ortaya çıkar. Aralarında Ferruh Başağa, Nuri İyem, Turgut Atalay'ın da bulunduğu sanatçılardan oluşan grup kısa sürede dağılmıştır. Grubun sanatçılarının daha sonraları grubun kuruluşu esnasında belirlemiş oldukları hareket noktalarına göre eğilimlerinde farklılıklar olmuştur (Başkan, 1991, s.2). Yeniler Grubu'nun Türk resim sanatına girmesinde, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde bulunan Leopold Levy'nin etkisi olmuştur. Lepold Levy, batıda benimsenen modern sanatı takip etmeyip, çağa uygun olan; sanatın temel kavramlarını meydana getiren form, desen, ışık-gölge, renk, kompozisyon vb. elemanları sağlam bir temele dayandıran bir anlatım şeklini savunmuştur. 1940'lı yıllarda grup, çoğu Leopold Levy'nin öğrencileri olan sanatçılardan meydana gelmiştir. Sanatın halkın sorunlarıyla ilgilenmesi ve halkı yansıtması gerektiği görüşündeki grup, Türk resim sanatında toplumsal gerçekliğin temelini atılmasını sağlamışlardır. Yöreselliğe değer veren bu eğilimdeki sanatçılar, kendi toplumu içerisindeki hayat gerçeğini ve toplumsal değerlerini yansıtmayı amaç edinmişlerdir (Can-Koç, 2017, s.29)

1946 senesinde Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun öğrencilerinden on kişi "Onlar Grubu"nu kurarlar. Bu yeni grup da öncekilerde olduğu gibi Türk resmine renk ve tat katmıştır Onlar Grubu'nun ortaya çıkmasında en büyük faktörün Bedri Rahmi Eyüboğlu olduğu bilinmektedir. 1927 senesinden sonra resim öğretmenliği yapmış olan ve sanat eğitimliğini hayatı boyu sürdüren Eyüboğlu bu yanı sıra çağdaş resim sanatımızın gelişmesi noktasında sağladığı faydalarla bir kuşağın yetişmesinde büyük katkıları olmuştur (Aydoğan, 2008, s.313). "Onlar Grubu" 1954 yılından sonra düzenli bir sergi faaliyeti gösterememiş ve dağılma sürecine girmiştir. Grup içerisindeki sanatçıların ortak yöntemlerine bakıldığında, halk sanatıyla teknik anlamda lekeci ve renkçi bir anlatım yöntemini benimsedikleri görülür. Orhan Peker, Turan Erol, Fikret Otyam Türk resminde leke ögesini en iyi biçimde kullanan ve bunu resimlerine de yansıtmış olan sanatçılardandır (Karoğlu, 2014, s.104). Onlar Grubu üyeleri, hocalarının izlediği yoldan gitmeyip, birçoğu sanat

ortamından çekilmiş olsa da gruptaki diğer sanatçılar kendilerine has bir tarzla yöresel resmimizin temsilcisi olmuşlardır. Bu bakımdan Onlar Grubu da Türk resim tarihinde yer edinmiş, önemli sanat hareketi ve dayanışma içerisinde olmuşlardır (Aydoğan, 2008, s.325).

Onlar Grubu'nun kurulmasında etkisi olan Bedri Rahmi Eyüboğlu, ayrıca eğitimci kişiliğiyle de Türk Resim sanatına önemli katkılar sağlamıştır. Sanatçı, "İlk Geçen Treni Seyreden Köylüler" isimli eserinde olduğu gibi hem ele aldığı konular hem de üslup özelliğindeki farklılıklarla öne çıkmaktadır (Resim 1.5).

Resim 1.5. Bedri Rahmi Eyüboğlu, "İlk Geçen Treni Seyreden Köylüler", İstanbul Resim ve Heykel Müzesi.

Türkiye'de 1950'li yıllardan sonra meydana gelen sanatsal gelişim, bir taraftan çağdaş sanat konusunun daha bilinçli biçimde izlenmesini gerekli kılarken, bir taraftan da resim tekniğine bağlı olan çeşitlemeci yanını daha açık bir olgu özelliğine dönüştürür. Kendine has anlatım şekilleriyle teknik ayrıcalığın, birbirlerine çok sıkı bağlarla bağlı olduğunun, sadece konu etrafındaki özgünleşme ve yöreselleşmenin çok katkı sağlamadığının farkında olan orta ve genç kuşağın sanatçıları, bireysel inceleme yeteneklerini belirli resim yöntemlerinin ilerisine götürmüşlerdir. Örneğin, yağlıboya resimlerin yanında suluboya veya grafik, akrilik, pastel, desen ve bunlara belli oranlarda bağlı olan karışık tekniğin, sanatçıların ilgi duyduğu konular arasına girdiği görülmektedir. Batı'dan öğrenilen bilgiler artık, teknik bilgi olarak kalmayıp, özgün bir biçimde harmanlanarak genç kuşaklara doğru bir akım olarak tesirini göstermektedir (Özsezgin ve Ashier, 1989, s.112-114).

1950'li yıllardan sonra çağdaş sanatın daha bilinçli olarak yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Sadece konunun değil, kullanılan teknik ve sanatçının üslup özelliklerinin önemi anlaşılmış,

suluboya, pastel, grafik, desen konusu sanatçıların ilgisini çekmiştir. Batı'dan öğrenilen bilgiler sanatçıların özgün tarzlarıyla sentezlenerek sonraki kuşakları etkilemiştir.

Bir toplumun sanatını etkileyen unsurlar değişkendir. Bu unsurlar toplumdan topluma farklılıklar gösterse de bazı etmenler ortaktır. İçinde bulunulan dönem, savaşlar, yaşanan çevre, kültür, iklim, sanayi, ekonomi vb. gibi koşullar sanatı etkileyen unsurlar arasında sayılabilir. Türk Resim sanatı da bu etmenlerle değişikliğe uğramış ve bugünkü şeklini almıştır.

1.2. Geleneksel Unsurların Türk Resim Sanatına Yansımaları

Türk Dil Kurumu'na göre gelenek; bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar, anane, tradisyon olarak tanımlanmaktadır.

Çağdaş Türk resmi içerisinde ulusal geleneklerin etkisiyle meydana gelen oluşumları sergileme isteği 1940'lardan bu yana devam etmektedir. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Turgut Zaim, Nurullah Berk, Abidin Dino, Zeki Faik İzer, Yüksel Arslan, Erol Akyavaş, S. Saim Tekcan, Devrim Erbil ve Ergin İnan gibi sanatçılar geleneğe bağlı çağdaş Türk resmi meydana getirme gayretleri dikkat çekicidir. 1940'lı yıllardan 1970'lere değin devam eden bu heyecanla, ulusallığı yalnızca milli konular açısından biçimle ilişkilendiren sanatçıların yanında, içerik bakımından da değerlendiren sanatçılar bulunmaktadır (Bayramoğlu, 2013, s.5). 1940'larda kapsamlı bir biçimde gündeme gelen sanatta ulusallık meselesi siyasetçi, aydın, yazar ve sanatçıların da içinde olduğu bir tabana yayılmış, Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Turgut Zaim'in 1935 yılından itibaren milli değerler ve kaynaklar noktasında farklı çözümler meydana getirme gayretleriyle güncellenerek diğer sanatçılar tarafından da kabul görmüştür (Bayramoğlu, 2013, s.4).

1940'lı yıllardan bu yana gelenek konusunun Çağdaş Türk sanatında yerini alması noktasında bazı sanatçıların gayretleri olduğu buradan anlaşılmaktadır. Turgut Zaim de geleneğe sanatında veren sanatçılar arasındadır. Bu konuya sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak değinilecektir.

Sanatta yerellik, yöreye ait motifleri de önemli kılar. "Motif", kültürlere ait bir değerler sistemidir. Kültürleri tanımlamak, kimlikleri ortaya çıkarmak ve geleneği korumak gibi bir işlevi de vardır. Sanat ve gündelik yaşam arasında hayati bir bağ olduğuna da işaret eder. Motifler kültürü yansıtır. Bir bölgenin coğrafi koşulları, hayvanlar, bitki örtüsü vb. unsurlar motif biçimlerinin oluşmasında etkili olmaktadır. Değişik coğrafyalarda yaşam sürmüş bir toplum çok kültürlülüğü motiflerine de yansıtır. Motifler ve nakışlar, süsleme amaçlı olduğu kadar özünde derin anlamları da barındırırlar. Her motif bambaşka bir anlam yüklüdür ve yaşanmışlık izleri taşır. Bazen farklı coğrafyalarda olmalarına rağmen benzer acılar, ümitler, sevinçler ve korkulardan beslenen benzer motifler oluşmuştur. Nazar, korunma, minnet, doğurganlık, bereket amaçlı objeler ortak sembollere dönüşmüştür. Buna gelenekselliğin evrensellik boyutu da denilebilir (Cebeci, 2018, s.14).

Buradan anlaşıldığı gibi, motifler, sanatta yerelliğin önemli unsurlarındandır. Sanatla günlük yaşam arasındaki bağı anlatan motifler, bölgenin kültür özelliklerini yansıtır. Süsleme amacıyla beraber motiflerin içerisinde derin manalar bulunur. Başka bölgelerde olsalar bile aynı sevinçleri,

ümitleri anlatan benzer motifler, gelenekselliğin aynı zamanda evrensel yanının da olduğunu işaretidir.

Sanatçılar, yöresel, yerel veya milli bir sanat meydana getirebilmek için Cumhuriyet dönemi sonrası resim sanatında nakıştan faydalanmışlar, bunun yanında plastik özellikleri dolayısıyla nakışı estetik açıdan ele alarak bir kimlik meydana getirmeye gayret etmişlerdir. 1940'lı yıllarda yöresellik, millilik veya evrensellik kavramlarından daha çok günlük yaşam içerisinde halkın yaşamış olduğu sıkıntıları aksettirmeyi amaçlayan Yeniler Grubunun üyeleri, toplumsal gerçekçi tutumlarıyla öne çıkmışlar ve sanatçıların halka yakınlaşmalarını gerekli görmüşlerdir (Yasa-Yaman, 2004:27, Akt. Coşkun, 2017, s.211-212). Türk resim sanatında folklorik unsurlar, Cumhuriyet sonrası Türk resmi içerisinde kendine yer bulmuştur. Nakışlar, motifler ve köy elişleri Cumhuriyet Kuşağı Türk ressamı tarafından benimsemiştir. Kendine has bir üslupla geleneksel süsleme sanatı ve halk sanatına ait motifleri yorumlayan Bedri Rahmi Eyüboğlu, Fikret Otyam ve Turgut Zaim kültürel unsurların resim sanatına olan tesirinde Cumhuriyet Sonrası Türk resmi içerisinde Türk temalarını ele alan ressamlar olarak yer alırlar (Arıcı, 2006, s.83).

Cumhuriyet sonrası dönemde folklorik öğelerin resme dahil edildiği görülür. Kültürel öğelere eserlerinde yer veren ve kendi tarzlarıyla halk sanatı motiflerini yorumlayan sanatçılar arasında Bedri Rahmi Eyüboğlu, Fikret Otyam ve Turgut Zaim sayılabilir. Fikret Otyam'ın özgün üslup özelliklerini yansıtan "Peri Bacaları" isimli eseri, bölgenin mimari yapısını ve kültürel unsurlarını öne çıkarmaktadır (Resim 1.6).

Resim 1.6. Fikret Otyam, "Peri Bacaları".

Turgut Zaim ile başlayan geleneksel ve yöresel değerlere eğilme gayretleri, gitgide artan milli resim arayışlarına neden olmaktadır. Türk resminde benzer gayretler olduğu bilinmekle birlikte bu gayretler farklı niteliktedir. Özellikle I. Dünya Savaşı esnasında Şişli Atölyesi'ndeki ressamlar milli konularda resimler yapmışlar ancak milli plastik ve estetik kaynaklardan faydalanılmayan bu resimlerde ele alınan millilik anlayışı konularla sınırlı kalmıştır (Bayramoğlu, 2013, s.4).

Turgut Zaim ile beraber yöresel değerlere yönelim başlamış, milli değerleri vurgulayan resimler yapılmaya çaba gösterilmiştir. Ancak bazı çabalar sadece konularla sınırlı kalmış daha öteye gidememiştir. Turgut Zaim, yöreselliğin Türk resmine girmesine öncülük etmiş ve sanat hayatı boyunca bu çizgisini devam ettirmiştir. Bu alanda Türk resim sanatının gelişimine önemli katkılar sunmuştur.

1.3. Türk Resim Sanatında Anadolu

Daha çok İstanbul ve çevresinin resimlere konu olduğu uzunca bir dönemden sonra bir devlet politikası olarak sanatçılar "Yurt Gezileri" kapsamında Anadolu'ya gönderilmişlerdir. Bu geziler sayesinde Anadolu'yu tanıma fırsatı bulan sanatçılar eserlerine halkın yaşam şeklini, toplum yapısını, düğünleri, kahvehaneleri, gelenekleri, motifleri kısacası Anadolu yaşamını konu almışlardır. Turgut Zaim, Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Mehmet Pesen, kendi üslup özellikleriyle Anadolu konulu eserleriyle öne çıkan sanatçılar arasındadır.

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra kültür ve sanat politikaları dolayısıyla Anadolu'ya eğilim söz konusudur. Ekonominin tarıma dayalı olduğu, nüfusun çoğunluğunun köylülerden oluştuğu ve birçok faaliyetin temelinde köy halkının bulunduğu bir ortam vardır. Sanatta da köy ve köylü hayatının konu edilmesiyle; halk oyunları, halı, kilim, halkın kıyafetlerinde bulunan nakışlar resmedilir olmuştur. Mehmet Pesen çoğunlukla resimlerinde Anadolu'yu ve köy yaşamına dair konuları geniş bir bakış açısıyla ele alır. Sanatçının eserlerinde kalabalık grup figürleri ve peyzaj çalışmaları ağırlıktadır (Can-Koç, 2017, s.52).

Cumhuriyetin ilanından sonra saray çevresinden çıkan resim sanatı, zaman içinde İstanbul dışına açılır. Özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında, İstanbul, Ankara gibi merkez dışı illerde kurulan halkevlerinde sanat kolları topluma öğretilir. Resim sanatı öğretisi ile yine taşra illerini gezen ressamların, kişinin sanata nasıl bakması gerektiğini anlatan çabaları oldukça yoğundur. Yazılı basın, dönemin Türk resim sanatının aynası görevini üstlenir. Cumhuriyetin ilk yıllarında topluma güzel sanatlar benliğini öğretmeyi amaç edinen gazete ve dergilerdeki sanat ve kültür yazıları, ilerleyen dönemlerde izleyicinin esere nasıl bakması gerektiği boyutunu alır. Bu öğretici çabalarının sonucunda resim sanatının kısıtlı da olsa devinimi gösterir. (Keskin, 2020, s. 263).

Buradan da anlaşılacağı gibi, Cumhuriyetin ilanıyla beraber resim sanatı İstanbul dışına çıkmış, sanatın dalları topluma öğretilmeye gayret edilmiştir. Toplumun sanata bakış açısının şekillenmesi adına bu gayretler önem arz etmektedir.

Sanat, insan ve toplumlar açısından çok büyük bir tesire sahip olmasının yanında, kültürün de önemli bir kısmını meydana getirir. Medeniyetin beşiği sayılan Anadolu'nun çevre güzellikleri ve zengin kültürüyle birçok sanatçıya ilham kaynağı olmasının yanında, ulusallıktan evrenselliğe ulaşan sanat yapıtlarının meydana gelmesini sağladığı bilinmektedir. Aynı zamanda 1938'de bir devlet politikası olarak başlayan "Ressamların Yurt Gezisi" kapsamında sanatçılar yurt resimlerine yönelmişlerdir. Anadolu'nun zengin kültürünü, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Malik Aksel, Turgut Zaim, Nuri İyem, Abidin Dino ve Neşet Günel başarıyla tuvallerine aktaran sanatçılardır (Uz, 2012, s.65).

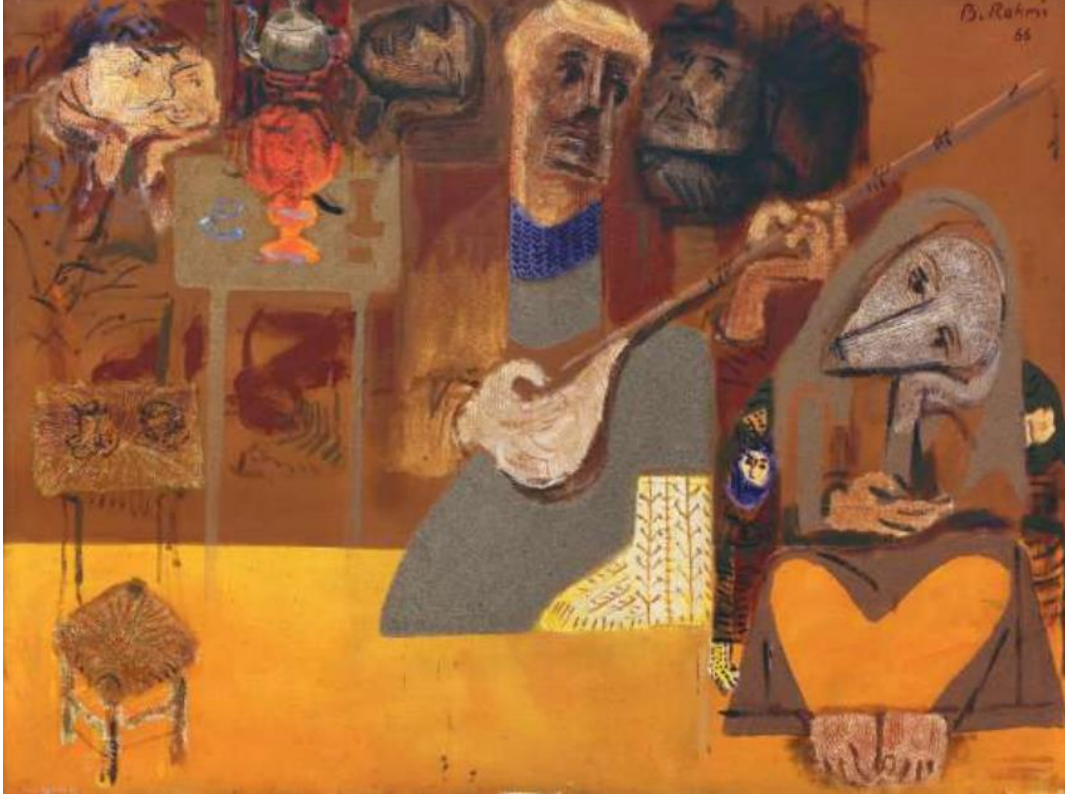
Çallı Kuşağı, Müstakiller ve D Grubu içinde yer alan ressamların, 1938 yılından önce yerel konulara savaş ve inkılâp resimleriyle birlikte yönelmeye başladıkları görülmektedir. Halkevlerinde verdikleri konferanslar ve düzenledikleri sergiler sırasında ya da öğretmenlik yaptıkları Anadolu illerinde, buldukları atmosferden etkilenerek 'doğal görünümleri', 'konut, kent, kent dokusu, tarihi yapıları', 'tarihi olayları' ve 'geleneksel hayat tarzını yansıtan' eserler meydana getirdikleri görülmektedir. Böylece ressamların yavaş yavaş Anadolu'ya doğru açıldıkları, Anadolu motiflerini ele almaya başladıkları anlaşılmaktadır. Ancak bu yöneliş, İnkılâp Resimleri ayrı tutulacak olursa bireyseldir. Ressamların 1938 öncesi Anadolu'ya yönelik eğilimleri, daha sonra yaşanacak olan Yurt Gezilerindeki gibi geniş çaplı bir tetkik özelliği göstermemektedir. (Savacı, 2010, s.74).

1938'den önce ressamların Anadolu'dan etkilenerek yerel konulara yöneldikleri görülmüştür. Konutlara, tarihi yapılara eserlerinde yer vermişlerdir. Ancak bu yönelim daha çok bireysel olarak kalmış, Yurt Gezilerindeki kadar kapsamlı olmamıştır.

Sanatçıların Anadolu'yu gezme düşüncesi, Cumhuriyet öncesinde düşünülmüş olsa da Cumhuriyetin ilanından on beş sene sonra gerçekleşir. O dönemin sanatçıları için Anadolu'nun tanınması açısından bir fırsat olan yurt gezileri, aynı zamanda devletin milli mücadeleyi topluma anlatılmasının bir yoludur (Keskin, 2020, s. 261). Hükümet tarafından geziye katılacak olan sanatçıların yol masrafları ödenerek bunun haricinde zaruri ihtiyaçları için her sanatçıya 300 lira verilmiştir. Geziden sonra sanatçıların meydana getirdiği eserler Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi'nde toplanıp, her yıl 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'nda sergilenecektir. Sergide düzenlenecek yarışmayla yurdu gezen ressamların eserleri arasından dereceye giren eserlerin sanatçılarına para ödülü verilecek, bunun haricinde beğenilen eserler devlet kurumlarınca satın alınarak devlet dairelerine asılacaktır (Keskin, 2012, s.146-147). Yurt gezileri, D grubu'nun etkin olduğu senelerde uygulanan önemli faaliyetler içerisinde yer almıştır. 1938 senesinden 1943'e kadar gruplar halinde Anadolu'ya ressamların gönderilmesiyle, Anadolu tabiatı ve hayatı manzaralarda yerini almıştır (Öndin, 2000, s. 11).

Anadolu'ya açılma hareketi sonrasında 1940'lı yıllardan 1970'li yıllara ve bugüne kadar gelen yönelimlere göre en genel hatlarıyla yerel tesirlerin sonucunda meydana gelen eğilim ikiye ayrılabilir. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Mehmet Pesen ve Turgut Zaim yöresel anlayışla çalışan sanatçılar arasında sayılırken, toplumsal gerçekçi anlayışta çalışan sanatçılara ise Nedim Günsür, Nuri İyem, Nedret Sekban ve Neşet Günel örnek olarak gösterilebilir (Can-Koç, 2017, s.20).

Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun 1966 yılında tuval üzerine akrilik boya tekniğiyle yapmış olduğu "Sarı Saz Çorum" isimli eseri gerek barındırdığı geleneksel unsur öğeleri, gerekse günlük yaşamın içinden bir kesit olması özelliğiyle sanatçının önemli eserlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Resim 1.7).

Resim 1.7. Bedri Rahmi Eyüboğlu, "Sarı Saz Çorum", 1966, Tuval Üzerine Akrilik, 122x1825 cm.

Yöresel anlayışla çalışan ressamlar arasında yer alan Bedri Rahmi Eyüboğlu ressam kimliğinin yanında, edebi yönüyle de sanat tarihinde önemli bir yere sahiptir. Eyüboğlu resme sonradan tutkun olmuş ve sanat eğitime Sanayi-i Nefise Mektebi'nde başlamıştır. Okuldaki Batı sanatı odağındaki gelişimi, Paris'te resim eğitimi sürerken doğu sanatına, özellikle de minyatüre ilgi duymasıyla beraber değişikliğe uğrar. Bu değişiklik sanatçıda, teknik açıdan modern sanat kurallarını reddetmeyen, fakat zamanla geleneksel motifler ve folklorumuzun izlerini barındıran bir sanat anlayışının meydana gelmesine sebep olmuştur (Bayer, 2020, s.68). Çok yönlü ve renkli bir sanat hayatına sahip olan Bedri Rahmi Eyüboğlu önceleri Kübizm, İzlenimcilik, Dışavurumculuk gibi Batı sanat akımlarının tesirinde kalsa da gittikçe bu akımların kalıcı tarafları ile halk kültürünün, milli sanat geleneğinin renk ve biçim dilini harmanlamıştır. Turgut Zaim'den farklı bir biçimde, sanatçının faydalandığı kaynaklar yalnızca minyatürle sınırlı olmadan, yazma, kilim, çini nakış, mimari, halk resmi vb. kültür etkisi içeren çalışmalardır (Bayramoğlu, 2013, s.7).

Sonradan resme ilgi duyduğu bilinen Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun, doğu sanatı ve minyatüre eğilim göstermesiyle beraber sanatında değişiklikler meydana gelmiştir. Sanatçı, modern sanat kurallarıyla beraber folklorik unsurları sentezlediği çalışmalarıyla öne çıkmaktadır.

Yöresel anlayışla çalışan sanatçılar arasında yer alan bir diğer sanatçı Mehmet Pesen'dir. Sanatçının "Köy Düğünü" isimli eserinde, sanatçının tuvalinde kendine sıklıkla yer bulan düğün konusu ele alınmaktadır. Eser, bölgenin mimari özellikleri, yöresel kıyafetleri, geleneksel unsurları gibi birçok konu hakkında bilgiler vermektedir. Ayrıca minyatür özellikleri göstermesi ve sanatçının üslup özelliklerindeki özgünlüğü öne çıkarması bakımından da dikkat çekicidir (Resim 1.8).

Resim 1.8. Mehmet Pesen, "Köy Düğünü".

Mehmet Pesen, resimde nakışı kullanmayı ilk olarak hocası Bedri Rahmi Eyüboğlu'nda görür. Mehmet Pesen'in eserlerinde görülen nakışlar, hatıralarında kalan Unkapanı'ndaki hamalların çoraplarında gördüğü nakışlardan oluşur. Pesen, çocukluk yıllarında Unkapanı yağ iskelesinde babasına ait olan nakliye yazıhanesinde, taşradan geleneklerini de yanlarında getiren hamalları izlemiştir. Çocukluğuna ait bu hatıralar Pesen'in Anadolu folkloru ve insanıyla ilk karşılaşmasıdır. Askerliğini Erzurum'da yapan sanatçı daha sonraları resim ve sanat tarihi öğretmenliği yapması dolayısıyla Anadolu'nun farklı yerlerinde bulunmuştur. Bu sebeple yöre insanını tanıma ve Anadolu kültürünü gözlemleme olanağı bulmuştur. 1950'li yıllarla birlikte bu gözlemlerin neticesi sanatçının tuvalerinde görülmüş ve özgün bir sanat üslubuna dönüşerek folklorik konu ve motiflere temel oluşturmuştur. Anadolu'yu inceleyen ve insanıyla dost olan Pesen'in, yöresel

mimari, bitki örtüsü, yöresel kıyafetler, motifler, düğün konusu, kutlamalar ve danslar eserlerinin konusunu oluşturmuştur (Can-Koç, 2017, s.52).

Anadolu'nun farklı yerlerinde bulunan Mehmet Pesen, bu sayede yöre insanını gözleme fırsatı bulmuştur. 1950'lerde ise bu gözlemlerin sonucu sanatçının eserlerine yansımış, yörenin mimarisi, motifler ve düğünler Pesen'in tuvalinde kendine yer bulmuştur.

1.4. 1950'li Yıllar Sanat Ortamı

İnsanı etkileyen her türlü faktör doğal olarak sanatı da etkilemektedir. Toplumların kültürel yapısı, sosyo ekonomik şartlar, inanç, savaşlar, afetler toplumları etkilemekte, dolayısıyla sanatçıların eserlerinde bu etkilerin yansımalarını görmek mümkün olmaktadır. 1950'li yıllarda dünyada meydana gelen değişikliklerin Türk resim sanatına da etkileri olmuştur. Sanatçıların bireyselleşme çabaları, soyut sanata yönelim ve ulusal konuların Türk resmine dahil olması gibi gelişmelerle bu dönemde karşılaşmıştır. Bu bölümde 1950'li yıllarda sanat ortamı ve sanatçıların bu ortamdan nasıl etkilendiği konusu ele alınacaktır.

Türkiye'de 1923'ten bu yana bir taraftan evrenselliği yakalama, bir taraftan da milli sanatı meydana getirme gayretleri bulunmaktadır. Türk sanatında çağdaşlaşma sürecinin başlamasından bu yana gelenek ve kültürel dokudan faydalanma sanatçıların resimlerinde imgelenir. Resim sanatında geleneksel tesirlerin güncel sanat ile olan bağlarında 1950'den sonra bir değişim meydana gelmiştir. Dünya sanatındaki süreç ve resim eğitiminin evrensel boyutlara ulaşması, sanatımızın zenginliği ve özgünlüğe kıymet verilmesi gelenekselin sanatımıza yansısı neticesinde bu değişim meydana gelmiştir. Dünya'nın kültürel anlamda etkileşim içerisinde olduğu bir gerçektir. Gelişmiş olan uygarlıkların kültürlerinin diğer kültürleri etkileyebilmesi olağandır. Gelenğin özümsemesi geçmiş zamanda meydana getirilen yapıtların tesirlerinin geleceğe taşınması noktasında önem arz etmektedir. Eleştirmen ve sanatçıların yapmış olduğu tespitlere göre binlerce yıl devam etmiş olan ve farklı birçok uygarlığın izlerinin sentezlendiği gelenekten sanatçıların etkilenmesi doğaldır (Akengin ve Aypek-Arslan, 2017,s.1).

Türk resim sanatında ulusal sanatı oluşturma gayretleri ve çağdaşlaşma çabalarının etkileri sanatçıların eserlerine yansımaktadır. 1950 yılından sonra değişikliğe uğrayan Türk resim sanatı, resme geleneğin dahil olmasıyla farklı bir boyut kazanmıştır. Dünya sanatında meydana gelen değişiklikler diğer toplumları da etkileyebilmektedir. Geleneksel unsurların sanat yoluyla gelecek kuşaklara aktarılabilmesi konusu burada önemli olmaktadır.

1950'li yıllarda Batı'da meydana gelen gelişmeler doğrultusunda doğu-batı kavramlarının bir araya geldiği geleneksel ve kültürel unsurların modern sanata özgünlük anlamındaki katkısı fark edilmiştir. Bu doğrultuda halk sanatları, kilimler, heybeler, minyatür v.b. unsurların ulusallık konusu kapsamında tekrar yorumlandığı görülmüştür. 1940'lı yıllarda başlayan ulusallık anlayışının 1950'lerde geometrik yalınlaştırma gibi yönelimlere rastlanılmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle beraber dünyada da büyük değişiklikler olmuştur. Bu değişikliklerden biri de sanatın merkezinin Paris'ten New York'a kaymasıdır. Bu dönemde Türkiye'nin Batıyla ilişkilerinin kuvvetlendiği ve sanatsal ve kültürel açıdan Amerikan etkisinin yoğunlaştığı görülmektedir. Avrupa'da gelişen sanat akımları ve Türkiye'deki ekonomik, siyasi ve sosyal

alandaki gelişmelerle birlikte sanat hayatının da değişimi gözlemlenmektedir. Savaşın bitmesinden sonraki dönemde oluşan özelleşme eğilimleri sanat hayatında da kendini göstermiş, sanatçılarda bireyselleşme gayretleri görülmüştür. 1950-1960 yılları arasında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Türkiye’de çok partili döneme geçilmiş, sanayileşme artmış, göç, kentleşme, nüfus konuları gündeme gelmiştir. Meydana gelen sosyal ve kültürel açıdan farklılıkların getirdiği sorunlar sanat alanında da değişikliklere yol açmış, sanatın öngörüsüyle ilgili ölçütler, gruplandırmalar konularında yeni arayışlara neden olmuştur (Hanay, 2009, s.74).

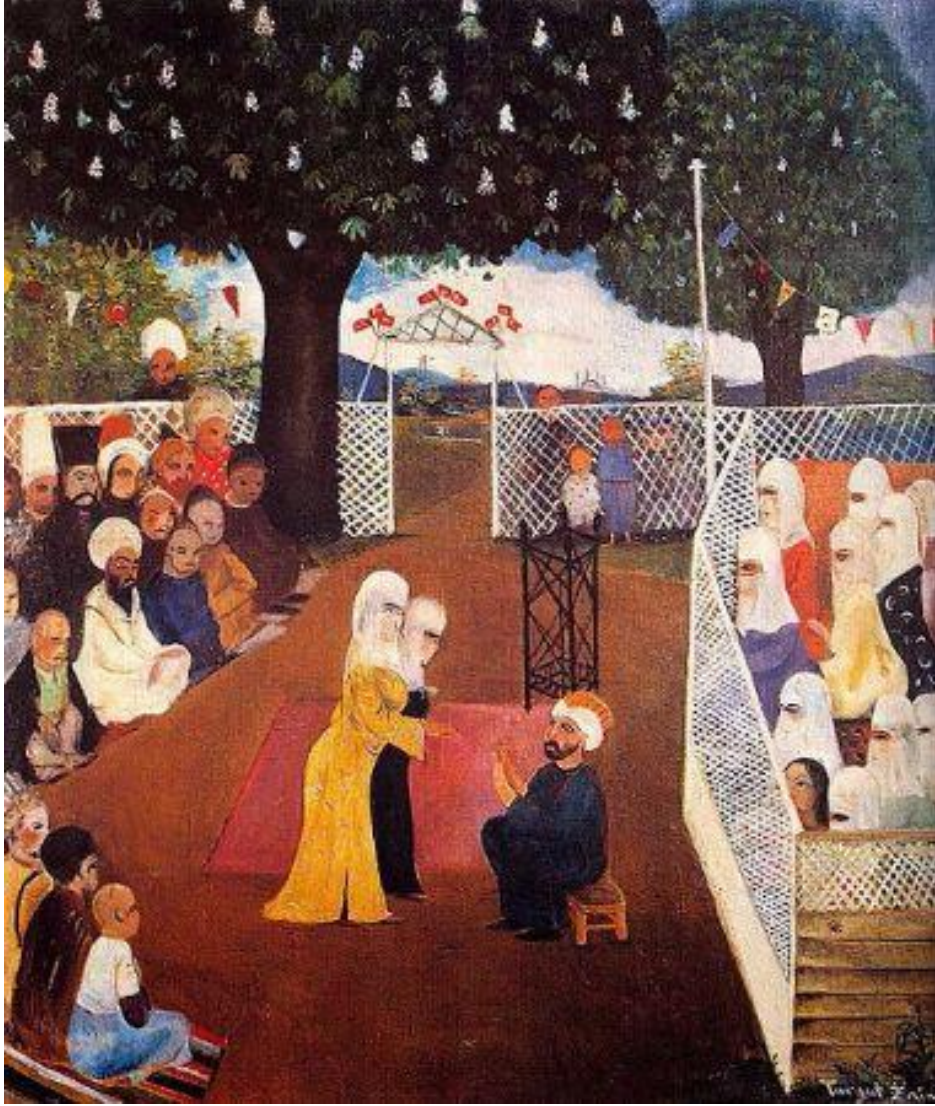
1950’lerde çok partili döneminin getirmiş olduğu çoğulcu sistemle beraber sanat alanında da yeni düşünce ve tartışmalar ortaya çıkmıştır. Non-figüratif eğilimle beraber geleneksel unsurlara yönelimin de olduğu bu dönemde devletin kültürel öğeler konusundaki anlayışı sayesinde yöresel unsurlar konusu gündeme gelmiştir (Hanay, 2009, s.97). 1950’li yıllarda siyasi alandaki hareketliğin sanata da etkileri olmuş, Türk kültüründe başka bir anlayışın başladığı bu dönemde Türk kültür ve kimliği ile ilgili tartışmalar yaşanmıştır. Ulusallık ve evrensellik kavramları yoğun bir biçimde tartışılırken kimi sanatçıların ulusal değerleri içeren nitelikte eserler meydana getirdiği görülmüştür (Kılıç, 2013, s.329).

Türk resminde kimlik arayışları devam ederken sanatçılar ulusal konulara ağırlık vermişlerdir. Sanatçıların eserlerinde milli değerleri öne çıkaran çalışmalarla karşılaşılması Türk resim sanatının gelişimi adına önemli bir gelişmedir.

1950’den sonra resim sanatında her tür eğilim, akım ve düşüncelerin birlikte yer aldığı görülmektedir. Türk resim sanatı, 1950’li yıllarda genel anlamda soyut sanat akımı içerisine girmiştir. Önceleri toplumsal içerikli konuları ele alan ressamlar 1950’li yıllarda soyut sanata yönelmiş ve Türk resminde genel anlamda bireyselleşme eğilimleri gözlenmiştir. Bu dönemde sanatçıların kendi kültürlerinden imgeleri, resmin içinde kullanma çabaları önemli bir ayrıntı olarak karşımıza çıkmaktadır. 1950 sonrası Türk resim sanatında, özgünlük ve kişisel becerilerin ortaya çıktığı bir dönem olmuş, çağdaş anlatım sürecindeki değişimler, bazı sanatçılar tarafından çok çabuk benimsenmiştir. Batıdaki toplumsal ve yaşamsal değişim süreci Türk resim sanatını da etkilemiştir. 1960’larda başlayan sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamdaki gelişmeler, yerli ve yabancı yayımların izlenmesi, resim sanatında da etkisini göstermiştir. (Aytaç ve Çıplakkılıç, 2019, s.19-20).

1950’li yıllardan itibaren resim sanatında önemli değişikliklerin olduğu bilinmektedir. Bu dönemde kültürel unsurları resme dahil etme gayretleri görülmektedir. Soyut sanata eğilim ve sanatçıların bireyselleşme çabalarıyla da yine bu dönemde karşılaşılmaktadır. Dönemin toplumsal ve ekonomik ve yapısındaki değişiklikler sanatçıları da etkilemiş ve eserlerinde bu değişimlerin yansımaları görülmüştür.

Turgut Zaim bulunduğu dönem içerisinde yöresel unsurlara yer verdiği eserleriyle öne çıkmaktadır. Eserlerinde günlük yaşamın içinden kesitleri, geleneksel öğelerle birlikte ele alarak aktarmaktadır. Üslup özellikleri ve minyatür etkileriyle öne çıkan bu eserler, kültürün gelecek kuşaklara aktarılması noktasında da önemli bir yere sahiptir. “Ortaoyunu” isimli eser minyatür esintileriyle sanatçının özgün üslup özelliklerinin öne çıktığı çalışmalarından biridir (Resim 1.9).

Resim 1.9. Turgut Zaim, "Ortaoyunu".

Yöresel anlayışla çalışan ressamlar arasında yer alan ve çalışmamızın konusunu oluşturan Turgut Zaim ve sanatına ikinci bölümde detaylı olarak değinilmektedir.

2. BÖLÜM

TURGUT ZAIM'İN YAŞAMI VE SANAT HAYATI

2.1. Turgut Zaim'in Yaşamı (1906-1974)

1906 yılında İstanbul'da doğan Turgut Zaim ulusal ve yöresel Türk resminin kurucusu ve öncüsü olarak kabul edilmektedir. Sanatçı ortaöğrenimini tamamladığı Kadıköy Saint Joseph Lisesi'nden sonra Yüksek Öğretmen Okulu ve Sanayi-i Nefise Mektebi'ne gitmiştir. Daha sonra çalışmalarına İbrahim Çallı'nın atölyesinde devam etmiştir. 1932'den itibaren Anadolu'nun farklı yerlerini ziyaret etmiştir. Yörük ve Avsarların yaşamlarına ilgi duyan sanatçının üslubu bu yıllarda şekillenmiştir. Zaim'in ulusal, yöresel, halka dönük değerlere yer verdiği eserlerinde Türk folklorunun izleri görülür. 1924-1928 yılları arasında çalışmalarını Paris'te sürdüren sanatçı, 1928'de Fransa'dan dönerek Paris'te öğreneceği bir şeyin olmadığını söylemiş, bu durum Batı ile ilişki kurmaya istekli olmadığı şeklinde anlaşılmıştır. Oysa Turgut Zaim'in bu yaklaşımının sebebi, Batı etkisinden kaçış değil, kendi kültürüne ait unsurları çalışmalarında yorumlamak isteğiydi. Eserlerinde genellikle Anadolu'yu ele aldığı düzenlemelere yer verir. Sanatçının bu yönelimi; yerel konuları tercih eden, batı estetiğinden uzak, halk resimlerini anımsatan, minyatüre benzer çalışmalarıyla hayatı süresince devam ettireceği kendi tarzını meydana getirmesine katkı sunmuştur (Karoğlu, 2014, s.105-106).

Turgut Zaim (1906-1974)

Resim 2.1. Turgut Zaim

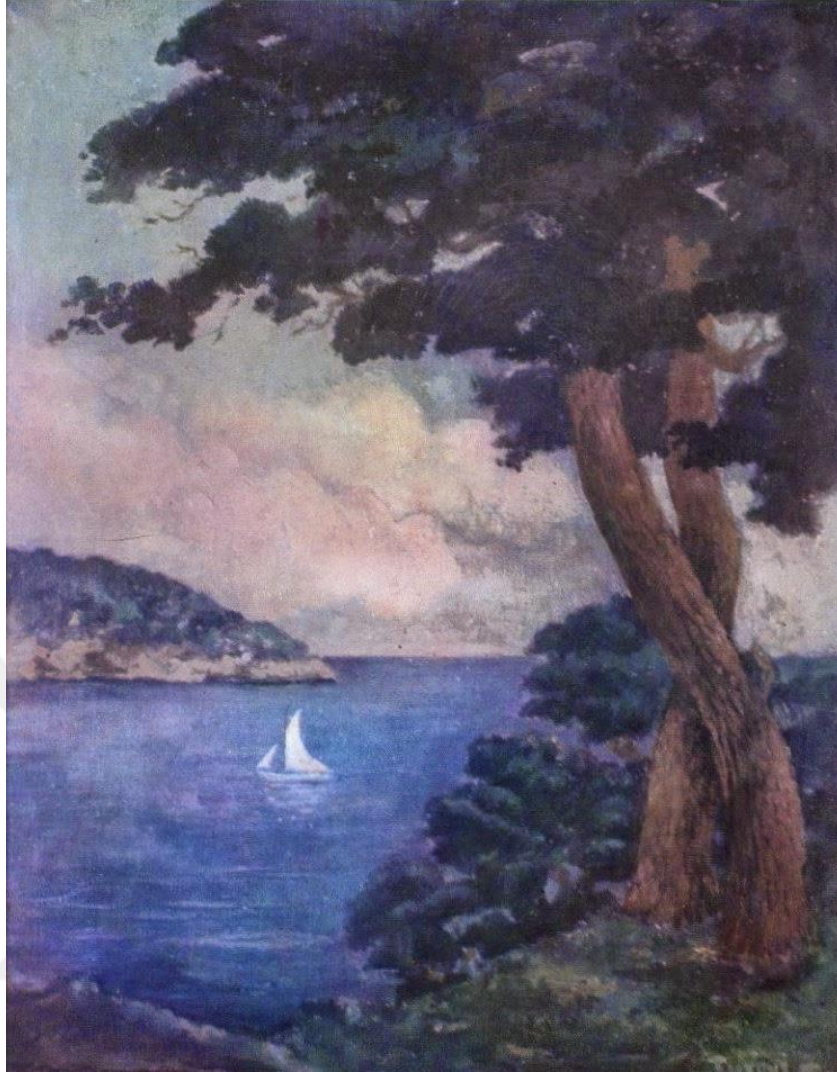
Konya'da bir yıl resim öğretmenliği yapan Turgut Zaim, 1932 yılında evlenmiş ve Ankara'ya yerleşmiştir. Sonrasında Cumhuriyet Halk Partisi'nin hazırlamış olduğu programa katılmış, bu sayede Anadolu'nun yaşam şekli ve folklorik özelliklerini tanıma fırsatı bulmuştur. 1932-1935 senelerinde İnkılap Sergileri, 1939 yılından sonra ise "D Grubu"nun bazı sergilerinde yer alan sanatçı, 1939 yılından sonra Devlet Tiyatro ve Operası'nda başladığı dekoratörlük görevine uzun yıllar devam eder. Devlet Resim ve Heykel Sergilerinde 1957 yılında ikincilik, 1958 yılında ise birincilik ödülleri almıştır. Ankara'da Milli Eğitim Bakanlığı Galerisi'nde, Güzel Sanatlar Genel

Müdürlüğü'nce 1964'te özel sergisini düzenleyen sanatçının 1966 yılında ise retrospektif sergisi Ankara'da Doğu Galerisi'nde açılmıştır. Turgut Zaim ayrıca Orhan Veli, Ceyhan Atuf Kansu'nun kitaplarına yaptığı illüstrasyonlar haricinde, Tezer Taşkıran'ın masal kitapları Dede Korkut Masalları ve Ahmet Kutsi Tecer'in Köroğlu kitaplarını resimlemiştir. Turgut Zaim'in birçoğu yayınlanmamış olan özgün tipler ve karikatürleri de bulunur. Yazarlık yönü de bulunan sanatçı, "Varlık" dergisinde hikaye ve Birinci Dünya Savaşı anılarından oluşan yazılar yazmıştır. Pastel, yağlıboya, guaş, suluboya resimlerinin haricinde çinko ve linol tekniğiyle eserler meydana getiren ve özgün baskı resimleriyle Türkiye'de o dönemin ilk ürünlerini veren ressamlarımızdan olan Turgut Zaim, 1974 yılında hayata veda etmiştir (Bıçinciler, 2006, s.1-2).

2.2. Turgut Zaim'in Sanat Hayatı

Turgut Zaim'in üslubunun meydana gelmesinde Anadolu'da bulunmasının etkisi büyüktür. Sanatçı, Tokat, Sivas, Konya, Kırşehir ve Kayseri illerinde bulunmuş, yörenin özelliklerini inceleme fırsatı bulmuştur. Önceleri manzara resimleri yapan sanatçı daha sonra minyatüre ilgi duymaya başlamış, Anadolu yaşamını konu alan eserlerini minyatür özellikleri gösteren biçimde çalışmıştır. Benzer kompozisyonlara yer vererek meydana getirdiği eserlerinde, yerel konuları kendi penceresinden yansıtmıştır.

Sanat hayatı süresince kendi tarzını meydana getirmeye gayret eden ender sanatçılardan olan Turgut Zaim'in kendi üslubunun oluşmasında öğrencilik yılları ve ileriki dönemde Anadolu'ya düzenlediği gezilerin büyük katkısı olmuştur (Kaymakçı, 2021, s.234). Turgut Zaim Çallı Atölyesi'nden mezun olduktan sonra manzara resmine yönelmiştir. Turgut Zaim'in "Adalardan" peyzajı bu özellikte çalışmalarına örnek olarak gösterilebilir. Sonraları minyatürleri incelemiş, büyütülmüş minyatür resimlerine ilgi duymuştur. Daha sonraları geleneksel kaynaklara yönelen bir yüzey anlatımını benimseyecektir. "Uçurtma Uçuran Çocuk" yörük çocuğunun bu biçimde anlatımına örnektir. "Hamur Açan Yörük Kadını" ve "Kavun Satan Yörük Kadını" adlı eserlerinde de aynı yolu izlediği görülen sanatçının, bu anlatımlarında olduğu gibi benzer figürsel tekrarlarla meydana getirilen benzer kompozisyonları resimlemiştir. Turgut Zaim bu özellikleriyle Çallı Atölyesi'nden mezun olmasına rağmen yerel konuları öznel bir tutumla ele alarak çalışmalarını meydana getiren bir sanatçıdır (Giray, 1997, s.170).

Resim 2.2. Turgut Zaim, "Peyzaj", 48x38 cm.

1924-28 yılları arasında Paris'te çalışmalarını sürdüren ressamalara katılmak amacıyla Fransa'ya giden Turgut Zaim kısa bir zaman burada bulunduktan sonra ülkesine dönmüştür. Turgut Zaim'in "Benim burada öğreneceğim bir şey yok" sözü sanatçının arkadaşları tarafından tuhaf karşılanmış, çalışmaya ve Batıyla ilişki kurmaya niyeti olmadığı şeklinde algılanmıştır. Fakat bu yaklaşımın nedeni, Batı etkilerinden kaçmak değil; sanatçının kendini bulma gayretidir. Zaim, Batı sanatıyla kaynaşmıyor ve kendisini bu sanata yabancı görüyordu. İstanbul'daki çalışmalarında İbrahim Çallı'nın atölyesinde öğrendiği resim sanatının ilkeleri ve oluşturduğu bu temel ile dilediği gibi çalışabilecek bir yeterliğe sahipti (Berk ve Turani, 1981, s.87).

Sanatçının 1930'larda Sivas, Tokat ve Konya'ya düzenlediği geziler neticesinde geleneksel ve folklorik anlayışla yapılan resimler meydana gelmiştir. 1932-1935 senelerinde İnkılap Sergilerinde, 1939 sonrasında ise bazı "D Grubu" Sergilerinde bulunmuştur (Koç, 2018, s.20). Sanatçı, 1939'da II. Yurt Gezisi kapsamında Kayseri'ye, V. Yurt Gezisinde ise Kırşehir'e gider (Savacı, 2010, s.187). Katıldığı Yurt Gezilerinde Anadolu'nun yaşamını ve folklorik öğelerini tanıma fırsatı bulmuştur.

Turgut Zaim özgeçmişinde Anadolu'ya yönelmesinin sebeplerini anlatmıştır. Fırsat buldukça yurdun farklı yerlerini gezdiğini söyleyen sanatçı, Avşar ve Yörükleri ziyaret ettiğinden bahseder. Artık bozkırın onun hocası olduğunu ve bu toprağın ressamı olmak istediğini belirtir. Zaim ayrıca, köylü figürlerine tablolarının en önemli bölümlerinde yer verdiğini anlatır. Sanatçının bu sözlerinden, Yurt Gezilerinin Zaim'in sanatını önemli bir biçimde etkilediği anlaşılmaktadır (Karoğlu, 2014, s.106).

Turgut Zaim, 1932 senesinden itibaren Anadolu'yu gezerek, Yörük ve Avşarların yaşamlarıyla yakından ilgilenmiştir. Anadolu köylü ve göçer hayatından kesitlerini başarıyla tuvaline aktaran sanatçının, konularını ele alma biçiminde halk resimleri ve minyatürlerin naifliği görülmektedir (Mercan, 2018, s.49). Zaim, resimlerinde yer verdiği Anadolu insanını, kendi dönemindeki toplumsal gerçekçi sanatçılar gibi yırtık kıyafetleriyle, yoksul, kederli bir biçimde resmetmemiştir. Aksine Zaim'in resimlerinde figürler, al yanaklı, süslü kıyafetli, bolluk içindeki yiyecekleri, koyun ve keçileriyle resme dahil olmuş, kültürel değerleri, yaşam şekliyle ağırbaşlı, onurlu biçimde dimdik durmuşlardır. Sanatçı gündelik yaşamda kullanılan mutfak eşyaları, çuval, çorap, heybeleri ince ayrıntılarıyla çalışmıştır (Yazkaç, 2018, s.1034). Turgut Zaim, Türk geleneksel sanatlarının dili ile Türkiye'yi anlatmıştır. Türk minyatür sanatını tekrar yorumlayan Zaim'in sanatında Batı sanatı etkisi azdır. Sanatçı, somut folklorik öğelerle beslenmeyi, ulusal özellikte resim meydana getirmenin mecburi şartı kabul etmiştir. Zaim'in, Türk toprağı ve insanına eğilerek, milli ve yöresel konuları ele alış biçiminde eski minyatürler ve halı resimlerini anımsatan bir tarz uyguladığı görülür. Sanatçının resimlerinde, Yörüklerin yemek kültürü, kıyafetleri, çorapları, baş ve bel bağlama şekilleri ve günlük yaşam kesitleri görülür (Yazkaç, 2018, s.1036).

Turgut Zaim 1932 yılından itibaren, gezdiği Anadolu'yu ve köylü yaşamını naif bir biçimde tuvaline yansıtmıştır. Zaim al yanaklı, süslü kıyafetli figürleri günlük yaşamın içinde ele almıştır. Sanatçının eserlerinde günlük kullanılan eşyalar, heybeler, çoraplar ayrıntılı olarak çalışılmıştır.

Minyatür sanatı, geleneksel bir sanat türü olarak bugün büyük ölçüde geleneksel sanatları yaşatmaya çalışan dar bir sanatçı çevresinin himayesinde varlığını sürdürmektedir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında minyatürden etkilenen ressamlardan Turgut Zaim'in eserleri minyatüre yakın naiflikleriyle öne çıkar. İlk dönemlerinde Cevat Dereli, Nurullah Berk, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Turgut Zaim, Mehmet Pesen, Nedim Günsür gibi tanınmış bazı ressamların bir dönem resimlerinde minyatür etkisi hissedilse de, bu dönemde batılı sanat akımlarını ve batı tarzı sanat eğitimi reddederek geleneksel sanata dönen Turgut Zaim bu eğilim tipik örneği olarak kabul edilmektedir. (Kızılsafak, 2014, s.172).

Buradan anlaşıldığı gibi, geleneksel bir sanat olan minyatür sanatı bazı sanatçılar tarafından ilgi görmüştür. Bu sanatçıların eserlerinde minyatür etkileri görülse de, batı etkisinden uzak bir biçimde geleneksel sanata yönelen Turgut Zaim öne çıkmaktadır.

Turgut Zaim, kişiliği ve eserlerinin resmimiz içerisindeki belirgin farkıyla yeni bir eğilimin haberci ve kurucusu kabul edilir. Zaim'i ne "D Grubu"na, ne de "Müstakil Ressamlar"a dahil edebiliriz. Ulusal, yöresel ve halka dönük biçiminde belirli bir sanat yönelimini betimleyen ifadeleri sanatçının eserlerinde bulmak doğaldır (Berk ve Turani, 1981, s.86). Turgut Zaim'in ilgi duyduğu

temalar arasında tarihsel seyirlik konular da bulunur. Sanatçının “Ortaoyunu” adlı yapıtını, gerçekçi bir tarzda ve doğal haliyle betimlediği görülmektedir. Unutulmuş olan bu oyun hakkında izleyiciye bilgi veren Zaim’in bu eserinde, orta kısımda bir sahne ve oyuncular bulunurken, etrafında da izleyiciler görülür. Sanatçı, bu eseriyle dönemin yaşamı ve kültürü konusunda tarihi bilgiler de veren küçük bir tiyatro örneğini meydana getirmiştir (Uz, 2012, s.69).

Globalleşen dünyada kültürlerin birbiri içine geçip yerel unsurların ortadan kalkmaya başladığını görüyoruz. Böylesine etkileşimli bir Dünya da Türk sanatçıların betimleme yöntemlerinde birçok farklı tercih bulunuyor. Bunlar; Yaşanılan kültür, Coğrafya, Gelenek, sanatçının kendi ‘Ben’i ve birçok farklı etkileyen. Bununla birlikte Günümüz Türk resmi içinde, birçok görsel sanatçı, Türk minyatürlerinin estetik yönüne doğrudan ya da dolaylı gönderme yapmıştır. Sanatçıların, Açık ya da kapalı göndermeleri sayesinde gözleyenlerce Türk minyatürü ile az ya da çok sentezlenmiş eserlerin estetik keşfine gerçekleşiyor. Bundan dolayı büyüklüğü tartışmaya açık olmak kaydıyla Modern sanatta özgün ve yerel-evrensel bir söylem geliyor. Bu yalnızca Türk Minyatürünün değerini artırmıyor. Aynı zamanda etkileşime açık sanat ifadesinin gösterdiği olgusalılık bakımından bir ispat niteliğindedir (Atalay, 2012, s.17).

Turgut Zaim, 1933’ten önce Anadolu’yu ele aldığı düzenlemeleri ile Batıdan uzaklaşmış bulunuyordu. “Ortaoyunu”, “Halı dokuyanlar” “Yenicami Kemerli” gibi ilk eserleri sanatçının hayatı boyu yürütecek olduğu çizgisinin belirleyicisiydi. Zaim’in tarzı, Batı estetiğinden uzak, yöresel konuları seçen, bu konuları ele alırken minyatürleri ve halk resimlerini anımsatan, gerçekçi sayılabilecek bir biçimdeydi. Köy ve köylünün yaşamı, köylü kadın, çocuklar ve erkekler, Anadolu görünümüleri, köy yaşamı, yörükler, hamur açan kadınlar, kerpiç evlerinin önünde görülen şalvarlı kızlar, yuvarlak yüzlü, siyah çekik gözlü, küçük burun ve ağızlı olarak tek bir tipte resimlenmiştir (Berk ve Turani, 1981, s.87-89).

Zaim'in resimlerinde, ne Batılı sanatçıların, ne de Batı'da doğup gelişen akımların izlerini görmek mümkündür. Batı etkisinden bu kadar uzak kalan sanatçının kaynağını minyatürlerde aramak doğru olsa gerek. Yalnız bu etki teknik açıdan değil, espri olarak yansımıştır. Onun için, resimleri dev boyutlu klasik bir minyatür olarak algılanmaz. Zira minyatür sanatından gelen kimi esintiler onun resimlerine bazen renk anlayışı, bazen istif düzeni, bazen de kompozisyon olarak yansımıştır. Minyatür sanatının istif özelliğini gösteren benzerliklerle karşılaşılan bir resminde, figürlerde saptanan ışık-gölge derinlik gibi kavramlar onu nakkaşın tavrıyla aynı kategoride değerlendirilmesine engel olur. Bu da Zaim'i kendi özgünlüğüne kavuşturan değerlerdir (Elmas ve Çakır-Aydın, 2020, s. 1707).

Turgut Zaim’in eserlerinde renk, kompozisyon vb. açıdan minyatür özellikleri görülmekle birlikte teknik olarak farklılıklar bulunmaktadır. Işık gölge ve derinlik gibi öğeler, eserlerini minyatürden ayıran özellikler arasındadır. Bu nitelikler aynı zamanda sanatçının özgün yanını da ortaya koymaktadır.

Kimi sanatçıların geleneksel sanatların repertuarı içerisinde seçmiş oldukları bir veya daha çok unsura üslup özellikleri doğrultusunda eserlerinde yer vererek geleneksellikten faydalandıkları

görülür. Yöresel konuları ele alarak resimlerinde geleneksel ve folklorik öğeleri öne çıkarmışlar, yöntem olarak ise geleneksel sanatlardan minyatür ile ilişkilendirilebilecek bir üslupta çalışmışlardır. Böyle bir ele alış şeklinin ilk örneği, köy yaşamını minyatür esinlenmeleriyle yorumlayan Turgut Zaim'dir. Resimlerinde görülen kompozisyon, perspektif anlayışı ve figürleri yorumlama biçimi Zaim'in minyatür ile kurulan bağıını gösterir. Fakat minyatürlerden farklı olarak, anıtsal büyüklükte figürleri ve otantik konularıyla farklı konulara eğildiği görülür. Zaim'in halk sanatına duymuş olduğu ilginin ürünü, kendine has bir biçimde tuvaline yansıttığı, göçer ve köylülerin hayatlarından görünümüdür (Başkan, 2007, s.95).

Suluboya ile yapılan çalışmaları, eserlerinin küçük bir kısmını kapsayan Turgut Zaim, zor beğenen bir kişilik özelliğine sahiptir. (Özsezgin ve Asher, 1989, s.116). Resim ve gravürlerin haricinde, afiş, kitap ve dergilerin kapak kompozisyonu ve illüstrasyonlar Zaim'in çalıştığı diğer alanlar arasındadır. Dekoratörlük yaptığı dönemde tasarlamış olduğu kostüm ve dekor çalışmaları bulunmaktadır (Resim 2.3). Sanatçı kendi tarzını her alanda ortaya koymuştur (Kaymakçı, 2021, s.345-346). Anadolu insanının giysilerinin yanında başka birçok ülkenin de giysilerini iyi bilen Turgut Zaim'in, nadiren de olsa tuvalinde farklı ülkelerin giysilerine yer vermesinde dekoratörlük yapmasının payı vardır. Sanatçının dekor kostümleri ve resimlerinden, yerel ve geleneksel giysilere duymuş olduğu büyük ilgi anlaşılmaktadır. Zaim'in yaptığı kıyafet tasarımları, tuval resimlerinin devamı özelliği gösterirler. Kıyafetlerin tasarımlarında resimlerinde olduğu şekilde takı, elbise ve ayakkabıları büyük bir özenle dekore ettiği görülür (Kaymakçı, 2021, s.349).

Resim 2.3. Turgut Zaim, Sahne Dekoru, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 24x36,5 cm, Hüseyin Mumcu Aile Koleksiyonu.

15. yüzyıl ve sonrasında resim sanatçılarından bir kısmı tablo resminin yanı sıra sanatsal özellikte baskı resimler yapmışlardır. Bu çalışmalar tahta kalıptan resim basma yöntemiyle başlamış, aynı

dönemde bakır kalıptan basma ve 1799 yılı sonrasında ise taş kalıba çizip basma şeklinde uygulanmıştır. Sonraları bakırın yerini çelik, alüminyum, çinko vb. metal ve metal alaşımları kullanılmaya başlanmıştır (Özsezgin ve Ashier, 1989, s.128). Turgut Zaim'in 24 adet çinko kalıptan çukur baskı, 15 adet ise linol kalıptan yüksek baskı yöntemiyle yapılmış olan 39 adet özgün baskı resmi bulunmaktadır. Çukur baskı çalışmalarının 1930-1940 yılları arasında, yüksek baskı çalışmalarının ise 1960-1966 yılları arasında yapıldığı anlaşılmaktadır. Sanatçının kendi imzası ile numaralandırıp tarihlendirdiği baskıları bulunmadığından kesin olarak yapıldığı tarihler bilinmemektedir. 1906-1974 yıllarında yaşayan Turgut Zaim, kendi döneminden sanatçıların içerisinde en fazla özgün baskı resim çalışması yapan sanatçıdır. Zaim'in bu eserleri belirli sürelerde ve yoğun bir çalışmanın sonucudur. Yaşıtı olan diğer sanatçılar tarafından da özgün baskı çalışmaları yapılsa da, 15 resimlik ve 24 resimlik seriler sadece Turgut Zaim'de görülür. Özgün baskı çalışmaları, sanatçının Türk Resim sanatı içindeki yerini pekiştirecek özelliktedir. Kendisi "Sanatçı samimi olduğu oranda kişiliğini yansıtabilir. Öncelikle yaptığı işe inanması gerekir. Ard düşüncelerden uzak ve kuşkusuz olduğu oranda bir şeyler katabilir. Sanatçı resmi karşısında yalnız kalmasını bilen biri olmalıdır. Resimlerimde kişiliğimin baskın olduğunu, çocuksu bir havanın estiğini söyleyenler olmuştur. Buna bir de bilinçli güven duygusunu katabiliriz. Gravür çalışmalarında oyma tekniğinin arık tarafını tercih ettim" der. Zaim özgün baskı çalışmalarında da tıpkı pentür çalışmalarındaki gibi yalın, yapmacıksız bir yöntem ve bir anlatım dilini kullanmıştır. Sanatçı kendi özgün kişiliği doğrultusunda eserler vermiş, hiçbir akım ya da eğilimin içinde olmamıştır (Özsezgin ve Ashier, 1989, s.158-159).

Resim 2.4. Turgut Zaim, Ağaç Baskı, 34x25,5cm.

Cumhuriyet döneminde Türk aydınlarında halk bilimine ilgi ve Cumhuriyetin erken dönemlerinde Halkevlerinin bir kültür ocağı olarak faaliyet göstermesi gibi nedenlerden dolayı diğer alanlarla beraber resim sanatında da Anadolu insanına yönelim olmuştur. Anadolu konut mimarisi, köy elişleri ve nakışları dünya çapında ilgi çeken kaynaklardır. Turgut Zaim de bu alanlara ilgi duyan ve ardında önemli eserler bırakan Türk resim sanatının en önemli isimleri arasındadır. Turgut Zaim vefatına kadar Anadolu köyü ve göçebe yaşamı sahnelerini resminde başarılı biçimde uygulamıştır (Çeken, 2004, s.95-96).

Sanatçıların Anadolu'ya ve dolayısıyla halk bilimine olan ilgisi Cumhuriyet dönemiyle birlikte artmıştır. Turgut Zaim Anadolu'yu ve göçebe hayatını eserlerinin başlıca konusu yapmış, bu alanda Türk resmine önemli katkılar sunmuştur. Kendi üslup özelliklerini hayatının sonuna kadar korumayı başaran sanatçı, eserlerinde ele aldığı günlük yaşamın içinden kareleri kendi penceresinden tüm naifliğiyle izleyiciye sunmuştur. Günlük yaşamın sıradan gibi görünen bir bölümü onun fırçasından sanat eserine düşmüştür. Sanatçı bunu yaparken üslup özelliklerindeki ustalık ve farklılıklarla öne çıkmıştır.

Üçüncü bölümde Zaim'in günlük yaşamı konu alan eserleri ayrıntılı olarak incelenecektir.

3. BÖLÜM

TURGUT ZAIM'İN GÜNLÜK YAŞAMI KONU ALAN RESİMLERİNİN İNCELENMESİ

3.1. Turgut Zaim'in Günlük Yaşamı Konu Alan Resimlerinin İncelenmesi

Günlük yaşam, bir toplumda zaman ve mekana bağlı olarak değişir ve kendi içerisinde geliştirmiş olduğu iktisadi, kültürel ve dini pratikler birbiriyle örtüşerek belirli bir tarih kesitinde somutlaşır. Bu somut örnekler Türk sanat tarihinde sıklıkla rastlanmaktadır. Turgut Zaim, Türk resminde günlük yaşam sahnelerini konu alan sanatçılardan biridir. Turgut Zaim çalışmalarının büyük bölümü; Anadolu insanı, yaşamı ve folklorik öğelerin ele alındığı resimlerden oluşmaktadır. Anadolu insanı, bozkır, yerel giysiler, kadın, çocuk gibi konulara resimlerinde yer veren Zaim, figürlerini hiçbir zaman bezgin, yorgun ve çilekeş olarak resimlememiştir. Zaim'in resimlerinde insanların sıcacık ve masalsi bir yanı vardır (Batur, 2016, s.194). Turgut Zaim yapıtlarında önceliği tabiat, çevre ve kültürel hayata ait gözlemlerine vererek gerçekçi bir tarz edinmiştir. Sanatçı yapıtlarında ele aldığı toplumun hayat şartları, günlük eşya ve giysiler, mutluluk, hüznün kısaca maddi ve manevi kültür unsurları ile görsel etnografik anlatı meydana getirir. Samimi tutumu ile seyirciyi içine alan resimlerinde Zaim, karpuz kesen, hamur açan, yün eğiren kadınları konu alarak toplumun gelenek öğeleri ve günlük yaşam konularında izleyiciye bilgi sunar. Gündelik davranışlar, geçim kaynakları, halı dokuyan genç kızlar, keçiler, kedi seven zurna çalan çocuklar sanatçının tuvalinde naif ifadelerle karşımıza çıkar (Koç ve Karoğlu, 2017, s.2269). Zaim, peyzajlarını İstanbul ve Anadolu'nun farklı yerlerinden meydana getirmiştir. Ancak, Turgut Zaim Anadolu'yu, Avasar ve Yörükleri günlük yaşamlarıyla beraber betimlemiştir. Bu yapıtları peyzajdan daha çok günlük yaşam sahneleri şeklinde değerlendirmek yerinde olur. Zaim, Anadolu insanının hayatına ait sahneleri folklorik öğeler ve mimari ile beraber tuvaline yansıtmıştır (Kaymakçı, 2021, s.229).

Turgut Zaim'in, Yörükler Köyü ve Yaylada Yörükler tablosu incelendiğinde birçok halk bilimsel öğeden yararlandığı açıkça görülebilir. Bu resimlerde Yörüklerin yemek kültürü, giysileri, baş bağlama biçimleri, çorap ve bel bağlama, kuşaklarındaki dokuma motifleri, giysilerdeki dokumalar ve günlük yaşamdan kesitler işlenen halk bilimi öğelerinin başında gelmektedir. Bunların yanı sıra yöresel bina (yapı) özellikleri, Yörüklerde renk anlayışı gibi konularda da Turgut Zaim'in resimlerinden fikir edinmek mümkün olmaktadır. Sofra sinisi ve ortaya konan tabaklardan aile fertlerinin tahta kaşıklarla yemek yiyişine kadar imece kadınlarının yüzlerindeki yorgun görünüş ve çocukların yaşamı içinde yer alan oyunlara kadar birçok motif ve öğe Zaim'in resimlerinde yerini almaktadır (Çeken, 2004, s.95).

Türk resmine yöreselliğin girmesine öncülük eden Turgut Zaim, geleneksel öğelerden konu bakımından faydalanırken, çalışmaları esnasında önceliği tabiat ve çevre gözlemlerine veren gerçekçi bir yaklaşımla geleneksel sanatları tekrar yorumlamış olan bir sanatçıdır. Zaim'in yapıtları içerisinde bulunmuş olduğu topluluğun yaşam şartları, günlük eşya ve giysileri, hüznün ve mutluluğu kısaca maddi ve manevi kültür yapısı sanatçının eserlerinde görsel etnografik anlatıya dönüşmektedir. (Koç, 2018, s.25).

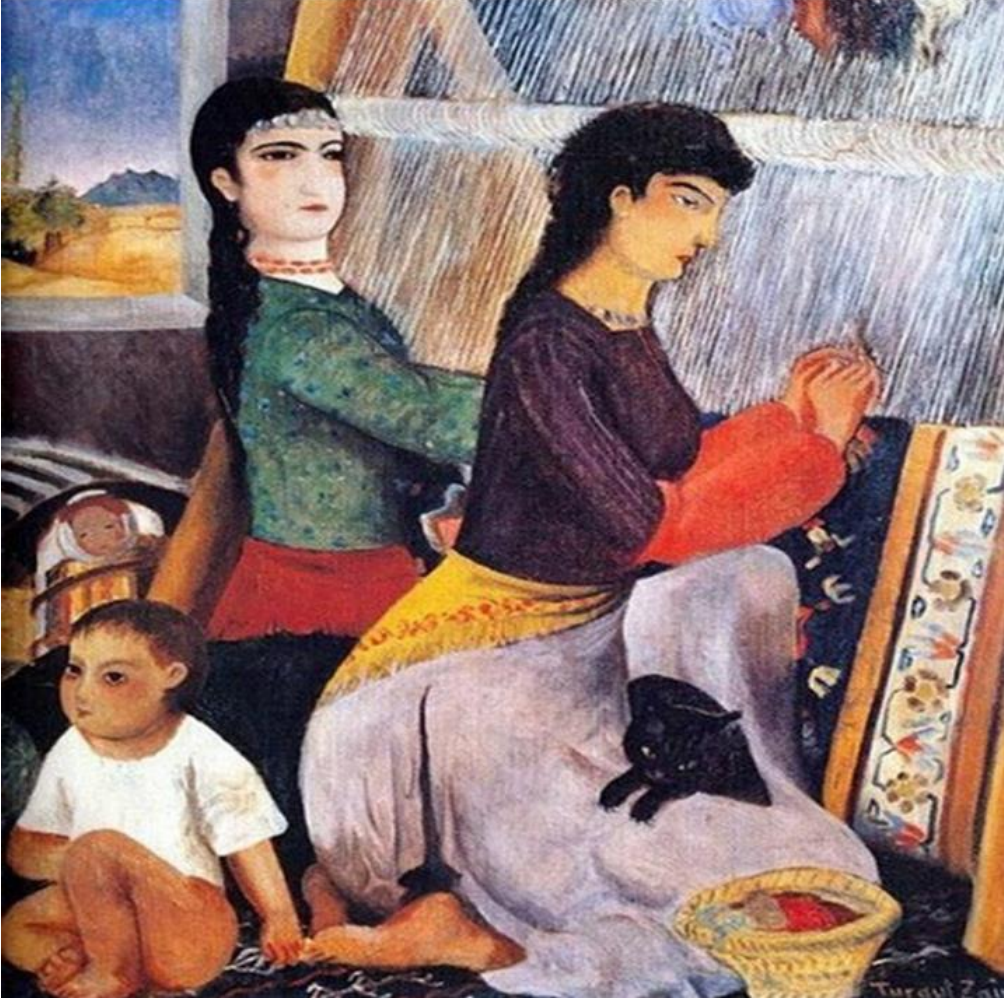
Yöreselliğin Türk resmine girmesinde öncü olan Turgut Zaim, gözlemlediği Anadolu insanının günlük yaşamını konu aldığı eserlerinde geleneksel unsurlara yer vermiştir. Bahçe işleriyle uğraşan, halı dokuyan bunları yaparken aynı zamanda çocuklarıyla da ilgilenen, keçilerini otlatan insanları olağan uğraşları içerisinde resimlemiştir. Resimlerinde figürler, kullanılan eşyalar, kıyafetler, günün yaşam koşulları sanatçının özgün üslup özellikleriyle ayrıntılı olarak izleyiciye sunulmuştur.

Bu bölümde Turgut Zaim'in günlük yaşama dair eserlerinden örneklem olarak seçilen 32 resmine yer verilmiştir. Resimler detaylı olarak tanımlanarak, eserlerde Anadolu yaşamına dair öne çıkan unsurlar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

3.1.1. Turgut zaim "halı dokuyanlar"

Turgut Zaim'in tuval üzerine yağlı boya tekniği ile yaptığı "Halı Dokuyanlar" isimli eserinde büyük bir halı tezgahı önünde, halı dokuyan iki kadın resmedilmiştir. Kadınlar bir kilim üzerinde dizlerinin üzerine oturmuş vaziyettedir. Kilimde tasvir edilen motifler net değildir ancak koyu renk zemin üzerine açık renklerle çalışıldığı görülmektedir. Yöresel kıyafetleriyle tasvir edilen kadınların bellerindeki kuşak canlı renklerle işlenmiş, saçları uzun ve toplanmış biçimdedir. Arka plandaki kadının başında ve boynunda ve öndeki kadının boynunda ve kulağındaki takılar dikkat çekmektedir. Öndeki kadının yüzü haliya dönüktür ve halı tezgahına gerili ipliklere düğüm atmaktadır. Sanatçı, kadının dokuduğu halının bordür ve zemin bölümünün sadece bir kısmına yer vermiştir. Bordürde, geleneksel Anadolu halı sanatında sıklıkla kullanılan stilize çiçek ve yaprak motiflerinden müteşekkil bir kompozisyon görülmektedir. Kompozisyonda yer alan motifler beyaz zemin üzerine canlı renklerle ayrıntılı olarak ele alınmış, halının zemini ise koyu fakat canlı renkli motiflerle detaylandırılmıştır. Kadının kucığında siyah bir kedi ve hemen yanında ipliklerin yer aldığı küçük bir sepet bulunmaktadır. Resmin solunda küçük bir çocuk, sırtı kadınlara dönük olarak yerde oturmaktadır. Diğer kadının arkasında ise bir bebek beşiğinde yatmaktadır. Resmin sol üst köşesinde gökyüzü, ağaçlar ve dağların görüldüğü dış mekan detayı ile resme derinlik etkisi katılmıştır. Resim, Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan halının yardımlaşarak yapılması hususunda önem taşımaktadır (Resim 3.1).

Turgut Zaim, yüzyıllardır yaşatmış oldukları kültürleri, halı, kilim, giysi ve türlü eşyaları, kendilerine has motiflerle zengin sanatsal ürünler meydana getirerek geleceğe miras bırakan Yörükleri uzun bir zaman gözlemlemiştir. Sanatçının Yörük hayatını, içten tarzıyla bir etnograf gibi dolaysız olarak yansıttığı bu eserlerde Yörüklerin kültürel anlamdaki birikimleri ve günlük yaşamlarından kesitlere rastlanmaktadır (Koç, 2018, s.22).

Resim 3.1. Turgut Zaim, "Halı Dokuyanlar" (1940-50), Tuval Üzerine Yağlı Boya, 40 x 34 cm.

3.1.2. Turgut zaim "çocuklar"

Tuval üzerine yağlı boya tekniğiyle yapılan "Çocuklar" isimli eserde sanatçı resmin odağına anne, çocuk ve keçiyi almıştır. Resmin arka planında mavi gökyüzü altında ağaçlar stilize, mimari dokuyu oluşturan açık renkli evler şematik olarak tasvir edilmiştir. Zeminin sıcak rengi, toprak rengi gökyüzüyle kontrast etki oluşturmuştur. Kadın figüründe tercih edilen elbisesinin rengi bu etkiye katkı sağlamıştır. Resimde kadın, çocuk ve keçinin üzerinde tasvir edildiği ufak örtü ve çuvalın üzerindeki çizgilerin yönü, zemin etkisini güçlendirerek resme üç boyutlu bir görünüm sağlamıştır. Kadın figürünün kıyafeti kırmızı renktedir. Başını beyaz renkli bir örtü ile örtmüştür. Kadın figürünün arkasında bir erkek çocuğu görülür. Zaim'in figürlerinde kullandığı küçük ağız, çekik gözler, durağan yüz ifadesi, sanatçının bu resminde de öne çıkmaktadır. Resimde ikinci bir hayvan figürü kadın ve çocuk figürlerinin arkasında, şematik ev tasvirinin hemen önünde bulunan eşek figürüdür. Belli belirsiz, stilize bir üslupla tasvir ettiği eşek figürü resme derinlik hissi kazandırmaktadır. Resimde tasvir edilen tüm unsurlar yörenin yaşam biçimi hakkında izleyiciye fikir vermektedir. Günlük işlerin çok yoğun olduğu köy hayatında çocuklar hep annelerinin

yanında görülür. Annesinin arkasında güven içinde duran çocuk, annenin koruyuculuğunun ve güven duygusunun simgesi gibidir (Resim 3.2).

Resim 3.2. Turgut Zaim, "Çocuklar", 1953, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 50,5x40cm, Sakıp Sabancı Müzesi.

3.1.3. Turgut zaim "anadolu yaşamı"

Sanatçının "Anadolu Yaşamı" adlı resminde yün eğiren bir kadın, yanında bir kız çocuğu ve ön planda beşiğinde yatan bir bebek bulunmaktadır. Arka planda bölgenin jeolojik yapısını vurgulamak istercesine peri bacalarını anımsatan unsurlar vardır. Peribacalarının hemen ön planında konut mimarisinden örnekler görülmektedir. Ekseriyetle açık renkli tasvir edilen şematik evlerin bir kısmı kırma çatılı, bir kısmı düz damlıdır. Pembe renkli evin ön cephesi, sütunlar ile birbirine bağlanan dört kemer ile hareketlendirilmiştir. Şematik ev tasvirlerinin arasında, anıt mezar örneklerinden kümbet mimarisi dikkat çeker. Anadolu'da yaygın olan bu

mimari yapı, silindirik alt yapısı ve konik biçiminde üst bölümü ile konutların arasında yükselmektedir. Arka planda tasvir edilen mimari doku içerisinde birden fazla insan ve eşek figürü görülmektedir. Beyaz renk resmin çoğu yerinde kullanılarak esere hareketlilik sağlanmış, aynı zamanda arka planla bütünlük oluşturmuştur. Resmin odak noktasında bir eli yukarıda yün eğirirken görülen kadın figürünün üzerinde mavi bir elbise belinde ise kahverengi bir kuşak görülür. Kuşağın üzerinde açık yeşil ve gri zemin üzerine siyah ve beyaz motifler bulunur. Motifler ince bir işçilikle detaylandırılmıştır. Kadının kıyafeti, başındaki beyaz örtünün alın kısmında başka bir örtü, boynundaki iki sıra kolye ve kuşağıyla yörenin giyim tarzını yansıtan bir giysi özelliği taşımaktadır. Kadının hemen yanında tasvir edilen kız çocuğunun siyah saçları ortadan iki yana ayrılmış, üzerinde kahverengi elbisesi ile karşıya bakar biçimde resmedilmiştir. Elleri açık ve ağzında emziğiyle görülen bebeğin üzeri kahverengi bir kumaş ile örtülmüştür. Beşik, üstünde yerel motiflerin bezeli olduğu bir kuşakla bağlanmıştır. Turgut Zaim'in bu eseri de Anadolu'nun günlük yaşamından bir kesit olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuklarıyla ilgilenirken bir yandan da yün eğiren kadın figürü, zamanın ve çalışkanlığın önemini vurgulamaktadır (Resim 3.3).

Resim 3.3. Turgut Zaim, "Anadolu Yaşamı".

3.1.4. Turgut zaim “buğday”

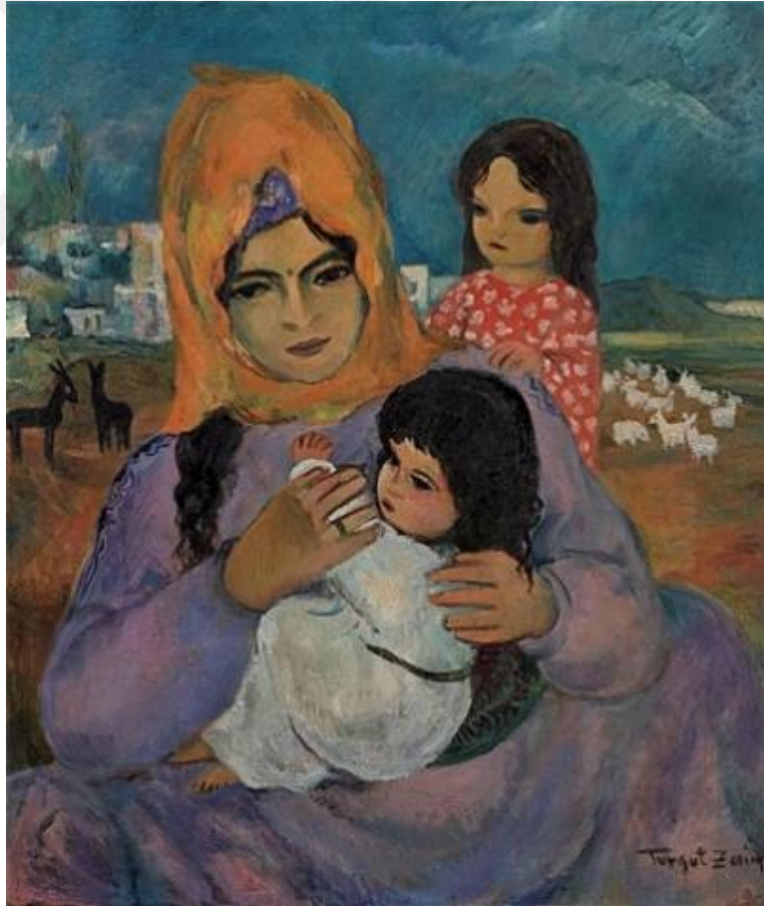
Turgut Zaim'in “Buğday” isimli eseri tuval üzerine yağlı boya tekniği ile yapılmıştır. Resimde kalabalık bir kompozisyon oluşturulmuştur. Köyde insanlar uğraş içerisinde tasvir edilmiştir. Arka planda kırma çatılı basit bir ev, evin hemen yanında bir ağaç, arka planda deve ve eşekler yöre insanının geçim kaynaklarıyla ilgili ipuçları verir. Önde iki kadın ve iki erkek figürü görülmektedir. Önünde çuvallar bulunan kadınların yüzü izleyiciye dönüktür. Resmin sol köşesinde küçük bir sığa çuvalların yanında resmedilmiştir. Arkada bir erkek figürü sırtı dönük vaziyette oturmaktadır. Arkaya doğru gruplar halinde çalışan insan figürleri esere hareketlilik katmaktadır. Perspektif etkisi resme hakimdir ve diğer eserlerine göre bu etkinin daha güçlü olduğu söylenebilir. Arka taraftaki tepelere doğru kıvrılan yol ve hayvanların boyutları, bu etkiyi güçlendirmiştir. Resmin birçok yerinde çuvallar özellikle desenleriyle dikkati çekerken, sanatçının eserlerinde sıklıkla yer verdiği yöresel motifleri burada da ayrıntılı olarak ele aldığı görülür. Gökyüzünün yeşil ve mavi tonları, zeminle kontrast etki oluşturmuş, ön plandaki kadının kıyafetindeki kırmızı renk kontrast etkiyi güçlendirmiştir. Evin tuğlalarının da aynı renkte olması ise dengeyi sağlamıştır. İnsanlar günlük uğraşları içerisinde çalışırken olağan halleriyle sanatçının çoğu resminde olduğu gibi adeta durdurulmuş bir anı çağrıştırmaktadır. Köy işlerinin birlikte yapılması için bir araya geldiği anlaşılan resim, köy yaşamında yardımlaşma ve beraberliğinin önemini örneği olarak karşımıza çıkmaktadır (Resim 3.4).

Resim 3.4. Turgut Zaim, “Buğday”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 80x71cm.

3.1.5. Turgut zaim, “anadolu”

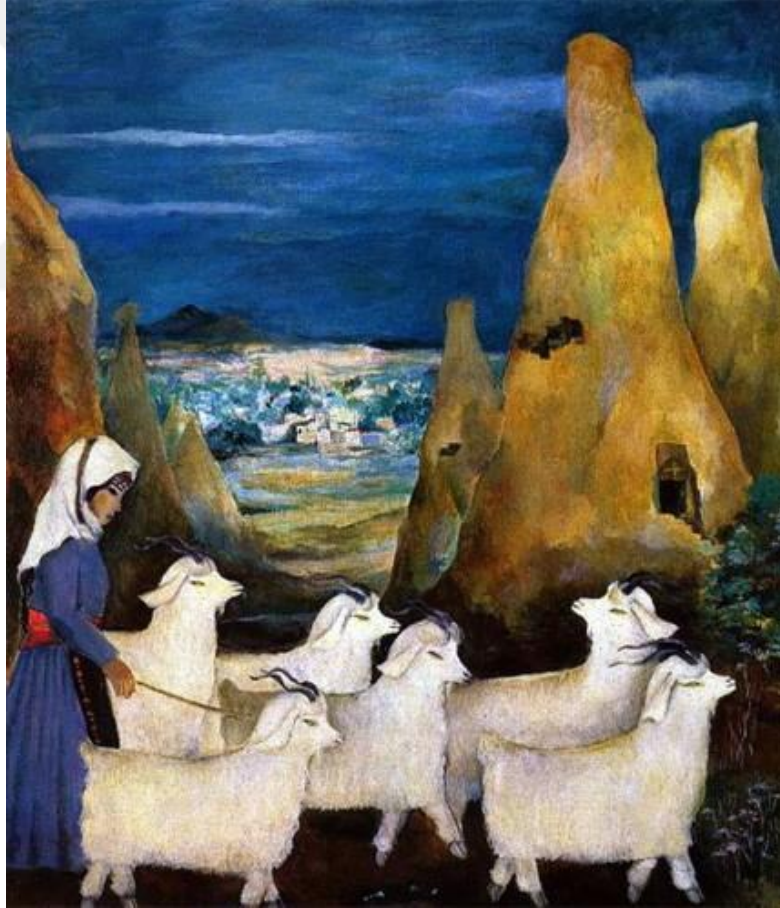
Turgut Zaim’in “Anadolu” isimli resminde bir anne kız çocuklarıyla birlikte resmedilmiştir. Kadın çocuklardan birini kucağında tutarken, diğer çocuk arkasında annesinin omzundan tutmaktadır. Figürler karakaşlı, küçük dudaklı ve çekik gözlü olarak resmedilmiştir. Arkada evler lekesele biçimde çalışılmıştır. Solda iki eşek, sağ tarafta ise keçiler topluluğu konumu dolayısıyla resme derinlik etkisi katmıştır. Arka plandaki keçiler buldukları yer ve boyutlarıyla perspektif etkisini desteklerken, beyaz renkleriyle de dengeli bir görünüm oluşturmaktadır. Kadının başındaki örtünün turuncu rengi, gökyüzünün mavi rengiyle kontrast oluşturmuş, resmin büyük bir kısmını kaplayan elbise tonlamalar ve boyama biçimi ile üç boyutlu bir etki yaratmıştır. Arkadaki çocuğun çiçekli elbisesi sıcak renkleri ile kadının başındaki örtüyle uyumlu görünmektedir. Durağan, minyatür etkisinde yüz ifadeleri, Zaim’in özgün tarzının örneği olarak bu resimde de dikkati çeker. Kadının kucağındaki çocuğu tutuş biçimi ve ellerinin duruş şeklinden annenin koruyucu özelliği vurgulanmaktadır. Anne figürünü bu yönüyle sıkça ele alan sanatçı yine annenin şefkati ve koruyuculuğunun öne çıktığı örnek bir resmi izleyiciye sunmuştur (Resim 3.5).

Resim 3.5. Turgut Zaim, “Anadolu”.

3.1.6. Turgut zaim, “ürgüplü yörükler”

Sanatçının “Ürgüplü Yörükler” isimli resminde bir kadın figürü, keçileriyle birlikte resmedilmiştir. Sol tarafta bulunan kadın, yöresel kıyafetiyle görülmektedir. Ön planında keçiler ve arka tarafta peri bacaları bulunur. Kadın figürü mavi elbisesi ile resmedilmiştir. Elbisenin üzerinde kenarları nakış işlemeli siyah bir önlük vardır. Beline kırmızı kuşak bağlamıştır. Beyaz renkleriyle keçiler öne çıkmış, Peri bacaları ise, gökyüzüne kadar uzanan heybetli yapısıyla resme sağlı sollu yerleştirilmiştir. Peribacalarının arkasında uzakta bir yerleşim yeri olduğu düşünülen bölümde, evler belli belirsiz lekesele olarak çalışılmıştır. Burada kullanılan sarı renk, gökyüzüyle kontrast etki oluşturmuş, dikkati buraya toplamıştır. Zeminde kullanılan kahverengi ve siyah koyu renkler keçilerin daha fazla öne çıkmasını sağlamış ve hacim etkisini artırmıştır. Keçilerin hepsi karşıya bakarken bir tanesi arkaya bakmaktadır. Sanatçının yörenin günlük yaşamından bir sahne olarak ele aldığı bu eser, aynı zamanda Anadolu insanının yaşam biçimi, geçim kaynakları, yer şekilleriyle ilgili bilgiler vermektedir (Resim 3.6).

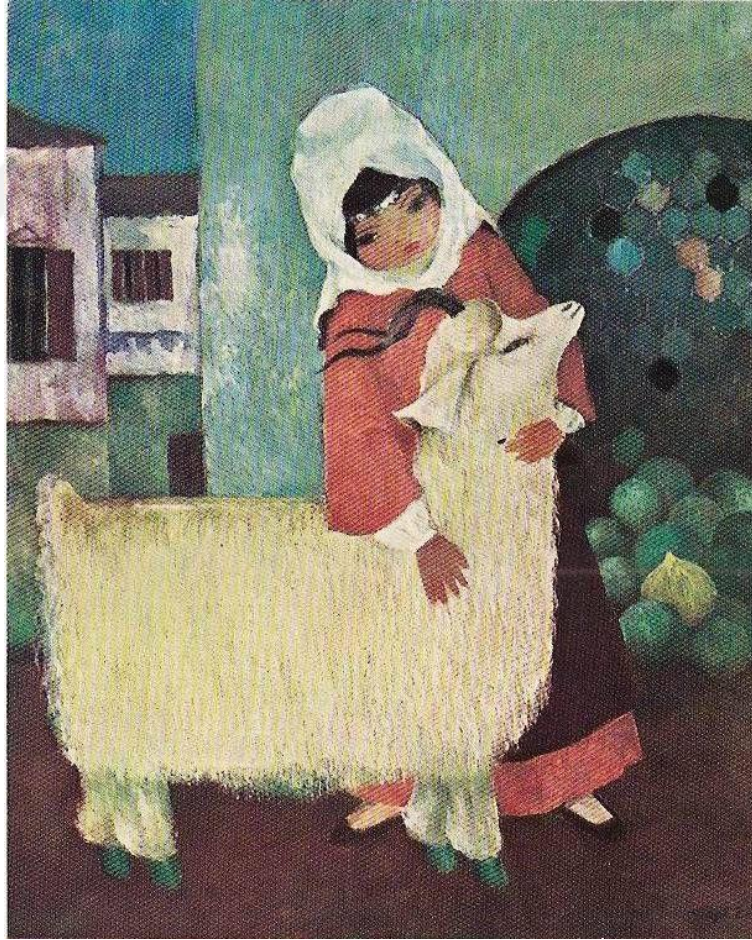

Resim 3.6. Turgut Zaim, “Ürgüplü Yörükler”.

3.1.7. Turgut zaim, “keçili kompozisyon”

Mağara resimlerinden bu yana etrafını gözlemleyen insan, nesnelere yanında hayvan figürlerine de eserlerinde yer vermiştir. Bazı hayvanlardan daha rahat yetiştirilebilen keçiler, binlerce yıl öncesinde avın ve bereketin sembolü olarak kabul edilmişlerdir (Ünal ve Yaşar, 2021, s.376).

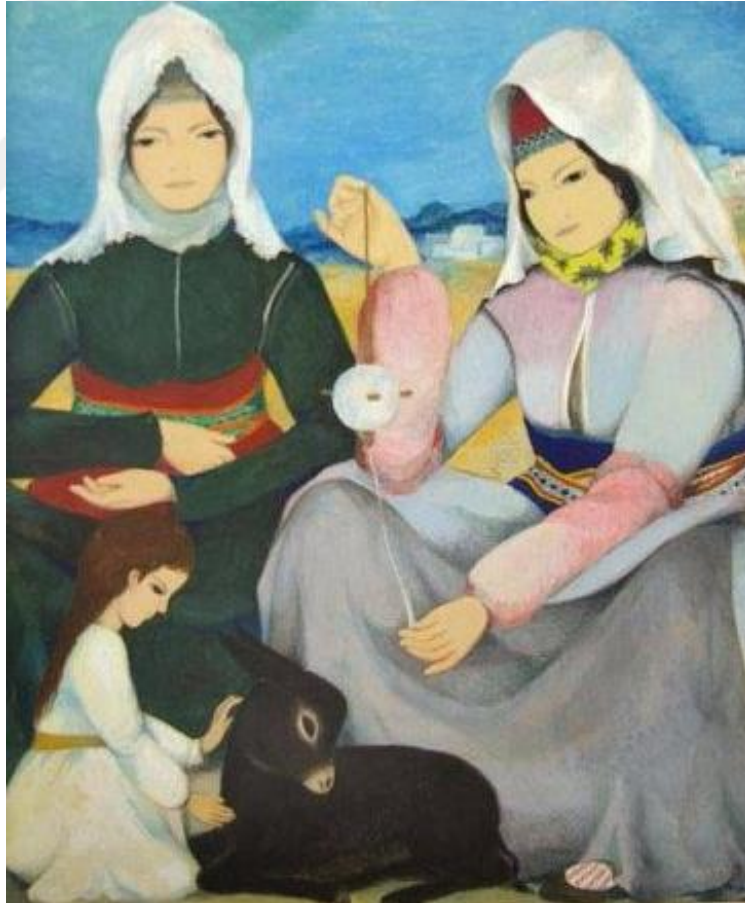
Turgut Zaim’in de ilgisini çeken keçiler, “Keçili Kompozisyon” isimli eserde kendine yer bulmuştur. Resimde bir kız ve keçisi resmin ana konusunu oluşturmuştur. Ön planda büyük boyutlarda görülen keçi başını hafif yukarı kaldırmış pozisyonda uysal bir şekilde durmaktadır. Kız kollarıyla keçiyi tutmakta, durağan yüz ifadesiyle karşıya bakmaktadır. Resmin bulunduğu ortam evlerin arka arkaya sıralandığı bir mahalle izlenimi verir. Şematik evler yeşil ve beyaz, zemin kahverengidir. Kız ve keçi figürünün arka kısmında kavunlar görülür. Yeşilin farklı tonlarının kullandığı eserde kızın elbisesinde kullanılan sıcak renk figürü öne çıkarır. Keçinin sarıya çalan krem tonlarındaki rengi ve yer yer kullanılan beyaz renk resimde dengeyi sağlamaktadır. Yörük yaşamında önemli bir yere sahip olan keçi, Turgut Zaim’in Anadolu konulu resimlerinde sıklıkla kendine yer bulmaktadır (Resim 3.7).

Resim 3.7. Turgut Zaim, “Keçili Kompozisyon”.

3.1.8. Turgut zaim, “yün eğiren kadın”

“Yün Eğiren Kadın ” isimli eserde iki kadın büyük boyutlarda resmedilirken, önde küçük bir kız çocuğu sıpayı severken görülür. Figürler çekik gözlü güzel giyimli olarak detaylı bir biçimde çalışılmıştır. Kadınların, yöreye has kıyafetlerinde tasvir edilen nakışları, Turgut Zaim en ince detaylara kadar sabırla işlemiştir. Kuşaklardaki işlemler yörenin giyim kuşamıyla ilgili bilgi vermesi bakımından önemlidir. Kirmeniyle yün eğirmekte olan kadın gri renkte elbisesinin üstüne mavi renkte kuşak bağlamıştır. Kuşağın üzerinde sarı ve turuncu tonlarda işlenmiş nakışlar bulunur. Kadının sarı çoraplarındaki motif detayları da sıcak renklerle işlenmiştir. Boynundaki sarı renkteki kumaşın üzerinde yaprak desenleri bulunurken, alın kısmındaki nakışlar dikkati çeker. Resmin sol tarafındaki kadın ise durağan yüz ifadesiyle karşıya bakmaktadır. Koyu yeşil elbisesinin üzerinde motif detaylı kırmızı bir kuşak bulunur. Bu figürün kıyafetinde de ayrıntılara yer verilmiştir. Ön planda kahverengi saçlı bir kız çocuğu küçük bir sıpayı sevmektedir. Köy yaşamından bir kesit olan bu eserde huzurlu bir hava sezilmektedir. Yün eğiren kadınları başka eserlerine de konu eden sanatçı, yörenin yaşam biçiminden, günlük uğraşlarından örnekler sunmaktadır (Resim 3.8).

Resim 3.8. Turgut Zaim, “Yün Eğiren Kadın”.

3.1.9. Turgut zaim, “yaylada yörükler”

“Yaylada Yörükler” isimli eserde kalabalık bir kompozisyonda yöre insanı günlük uğraşları içerisinde betimlenmiştir. Resimde yerel unsurlardan birçok nesne göze çarpmaktadır. Yöresel kıyafetleri içerisinde bir yandan çocuklarıyla ilgilenirken bir yandan da yün eğiren kadın resmin sol tarafında bulunmaktadır. Ortada sırtı dönük olarak oturan kız çocuğu elindeki kabı, bakracıyla ayakta duran kadına uzatmakta, kadının yöreye has kıyafeti ve önlüğündeki motifler dikkat çekmektedir. Resmin orta noktasında iki keçi, arka planda ise kalabalık bir insan grubu ve develer görülür. Eserlerinde keçilere sıklıkla yer veren sanatçı, keçilerin yöre insanı için önemine vurgu yapmaktadır. Önünde üzeri yerel motiflerle işlenmiş heybeye doğru eğilen kadının elinde tahta kaşık bulunur. Kadının hemen arkasında bir erkek çocuğu görülür. Uzaklarda mavi gökyüzünün altında uzanan dağlar resme derinlik etkisi katar. Yörük kadınlarının günlük yaşamından bir bölümün resmedildiği çalışma, Anadolu insanının çalışkanlığına dikkat çekmektedir (Resim 3.9).

Resim 3.9. Turgut Zaim, “Yaylada Yörükler”.

3.1.10. Turgut zaim, “keçili kompozisyon”

Sanatçının “ Keçili kompozisyon” isimli eserin merkezinde iki figür ve figürlerin arasında bir keçi tasviri bulunmaktadır. Figürler kareye küçük bir örtünün üzerinde yer almaktadır. Örtünün motif ve kompozisyonu belirgin olmamakla birlikte kenarlarında bordür ayrımı net olarak verilmiştir. Arka planda kullanılan mavinin tonları ön plandaki kavunların rengiyle bütünlük sağlamıştır. Arkada uzaklarda belirgin olmamakla birlikte bir yerleşim yeri olduğu düşünülen, lekesele fırça vuruşlarıyla belirginleştirilen bölüm, eserin derinliğine katkı sağlamıştır. Soldaki turuncu elbisesi ve beyaz başörtüsü ile görülen figür durgun bir ifadeyle karşıya bakmaktadır. Sağda siyah saçları krem rengi elbisesiyle bir kız çocuğu oturur biçimde resmedilmiştir. Kızın hemen yanında sanatçının diğer resimlerinde de yer verdiği testi, toprak rengiyle resmin sağ alt köşesinde bulunur. Resmin ortasında duran keçi beyaz rengiyle öne çıkmaktadır. Önde duran kavunlar resimde konumlandığı alan dolayısıyla dikkati çekmektedir. Diğer resimlerde de sıkça yer almasından dolayı kavunun yörenin geçim kaynakları içerisindeki önemi anlaşılmaktadır (Resim 3.10).

Resim 3.10. Turgut Zaim, “Keçili Kompozisyon”, 250x150 cm.

3.1.11. Turgut zaim, “beşik”

Turgut Zaim’in “Beşik” isimli eserinde bir anne, yanında kız çocuğu ve beşikte bebeğiyle resmedilmiştir. Kadın yöresel kıyafetiyle elinde yün eğirirken görülür. Daha önceki resimlerinde de rastladığımız arkada görülen şematik evler resme derinlik etkisi katmıştır. Uzaklardaki eşek figürünün küçük boyutlardaki görüntüsü ise bu etkiyi arttırmaktadır. Başına beyaz, altına ise elbisesiyle aynı renkte sarı bir örtü bağlamış olan kadının belindeki siyah kuşağın üzerinde mavi renkte motifler bulunmaktadır. Motifleri sanatçı ayrıntılı olarak işlemiştir. Ayrıca beşiğin üzerine bağlanan kuşakta da benzer motifler görülür. Ahşap olması muhtemel beşikte eşkenar dörtgen şekilli motifler tasvir edilmiştir. Elinde kirmeniyle kadının günlük işlerini yapmasının yanında çocuklarıyla da ilgilenirken resmedilişi kadının çalışkanlığına vurgu yapıldığı şeklinde yorumlanabilir. Figürler çok ayrıntıya girilmeden çekik gözlü, küçük ağızlı durağan yüz ifadesiyle resmedilmiştir. Sanatçının diğer çalışmalarında da bu figür özellikleri görülür (Resim 3.11).

Resim 3.11. Turgut Zaim, “Beşik”.

3.1.12. Turgut zaim, “yufka açan kadın”

Sanatçının “Yufka Açan Kadın” isimli eserinde günlük hayatın içinden bir kare karşımıza çıkmaktadır. Beyaz başörtüsü ve yöresel kıyafetiyle hamur açan kadın ve yanında çocukları onu dikkatle izlerken resmedilmiştir. Kadınının sarı ve turuncu tonlardan oluşan elbisesinin kolları katlanmıştır. Belindeki kuşağı kahverengi ve turuncu renktedir. Hamur açtığı tahta, resme hakim olan renklere yakın sarı tonlardadır. Tahtanın üzerinde oklavayla açılan bir hamur, tahtanın kenarında ise üç tane hamur yumağı sıralanmıştır. Yerdeki siyah örtü çizgili deseniyle hamur açılan tahtayı öne çıkarmış ayrıca resme derinlik etkisi katmıştır. Oturur biçimde tasvir edilen bir erkek ve kız çocuğu annelerini dikkatli ve sakin bir biçimde izlemektedirler. Mavi renk, duvarda kullanılan ve eserin geneline hakim olan renklerle yaptığı kontrast etkisiyle resme katkı sağlamaktadır. Durağan yüz ifadelerinin dikkat çektiği bu iç mekan resminde merakla annelerini bekleyen çocukların görüntüsü, huzurlu bir aile ortamı hissini verir (Resim 3.12).

Resim 3.12. Turgut Zaim, “Yufka Açan Kadın”.

3.1.13. Turgut zaim, “peyzaj”

“Peyzaj” isimli eserde, üzerlerinde heybeleriyle tasvir edilen eşeklerin eğimli dağ yolunda yukarı doğru tırmanarak gerçekleştirdikleri yolculuk anlatılmaktadır. Resmin sol kısmında yan yana iki eşek, üzerlerinde birer insan figürü ile betimlenmiştir. Bu iki eşeği takip eden diğer eşekler ikişerli olarak arka arkaya üzerlerinde heybeleriyle resimlenmiştir. Ortadaki heybeler kırmızı ve beyaz çizgileriyle dikkati çeker. Yolculuğun gerçekleştiği meyilli arazinin kahverengi tonu figürlerle dengeli görünüm oluşturmaktadır. Arka planda bulutlara kadar yükselen dağlar engebeli yapılarıyla yolculuk koşullarının zorluğuna vurgu yapar. Dağlarda kullanılan sarı, kahverengi ve mavi renkler resmin ön planına doğru daha belirginleşmektedir. Sanatçı bu eserinde Anadolu’nun zor yaşam koşullarından bir örneği seyirciye sunmuştur (Resim 3.13).

Resim 3.13. Turgut Zaim, “Peyzaj”.

3.1.14. Turgut zaim, “yörükler köyü”

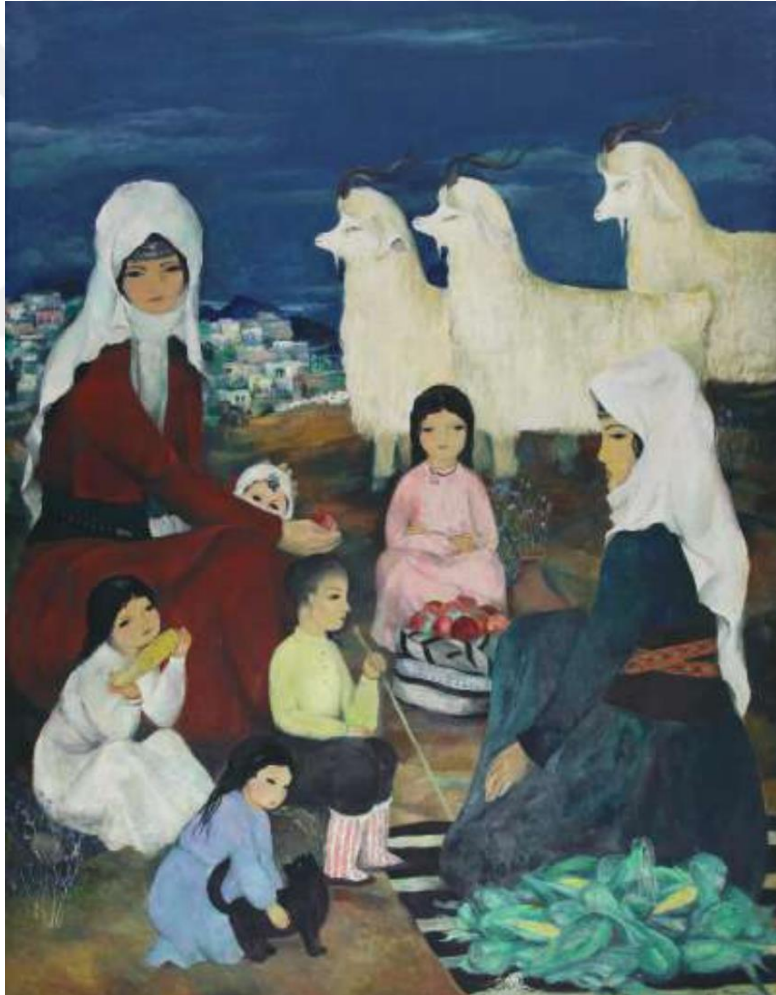
Turgut Zaim'in “Yörükler Köyü” isimli eseri tuval üzerine yağlı boya tekniğiyle yapılmıştır. Eserde köy meydanında yemek yiyen çocuklar yanlarında kadınlarla görülürken, arka planda gruplar halinde köylüler resmedilmiştir. Küçük gruplar halindeki köylüler konumları dolayısıyla resmin derinlik etkisini güçlendirmekte aynı zamanda resme hareket katmaktadırlar. Ön planda iki kadın yöresel kıyafetleriyle resimlenmiştir. Sanatçı bu eserde ayrıntılı motif işlemlerine yer vermiştir. Sağdaki kadının kollarındaki püskül detayları, alnındaki pullar, boynunda tasvir edilen kolye bayram ya da düğün gibi özel bir gün için hazırlık yapıldığı şeklinde yorumlanabilir. Diğer kadının üzerindeki işlemler, ince bir işçilikle çalışılmıştır. Başındaki örtünün yanında da süslemelere rastlanılmaktadır. Yer sofrasının etrafında çocuklar yemek yerken görülüyor. Sağ taraftaki sepet ve yerde serili olan halıda da motif detayları göze çarpmaktadır. Figür topluluğunun arka planında mimari yapılar topluluğu görülmektedir. Evler oldukça şematik ve düz damlı olarak tasvir edilmiştir. Evlerin arasında büyükçe bir yapı kırma çatısıyla ve cephesinde yer verilen kemer detayları ile dikkat çeker. Gökyüzünün mavi rengiyle ön plandaki figürlerin sıcak renkleri eserde dikkati çeken diğer bir unsur olarak öne çıkar. Günlük yaşamın adeta dondurulmuş gibi görünen bir bölümü Zaim'in tuvalinde kendine yer bulmuştur (Resim 3.14).

Resim 3.14. Turgut Zaim, “Yörükler Köyü”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 117,5x99,5 cm.

3.1.15. Turgut zaim, “yaylada yörükler”

Sanatçının “Yaylada Yörükler” isimli bu eseri tuval üzerine yağlı boya tekniğiyle yapılmıştır. Koyu mavi bir gökyüzü altında çok uzaklarda beyaz evler, ön planda ise resmin ana konusunu oluşturan figürler bulunur. Çocuklar, iki kadın, keçiler ve bir kedi dış mekanda resmedilmiştir. Kadınlardan biri kırmızı elbisesi ve kucağında bebeğiyle resmin solunda görülür. Karşısındaki koyu renkli elbiseli kadın mısırların yanında çizgili bir örtü üzerinde oturmaktadır. Buradaki mısırlardan günlük bahçe işlerinin yapıldığı anlaşılmaktadır. Çocuklardan biri mısır yerken, diğeri kediyi sevmektedir. Ortada elinde bir çubuk bulunan çocuğun çoraplarında motifler görülür. Arkadaki çocuğun önünde meyveler heybenin içinde canlı renkleriyle görülür. Mısırlar ve meyveler, bölgede yetiştirilen ürünlerle ilgili bilgiler verir. Sanatçı, eserlerinde sıklıkla yer verdiği keçilerin yöre halkı için önemine dikkat çeker. Günlük işlerin yapıldığı görülen bu resim aynı zamanda Anadolu kadının çalışkan, koruyucu ve naif yanını da vurgulamaktadır (Resim 3.15).

Resim 3.15. Turgut Zaim, “Yaylada Yörükler”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 175x135 cm.

3.1.16. Turgut zaim, “halı dokuyan kadınlar”

Turgut Zaim'in kontrplak üzerine yağlı boya ile çalıştığı “Halı Dokuyan Kadınlar” adlı resminde bir iç mekan betimlenmiştir. Ön planda bir kadının kucağında kahverengi çizgili tüyleriyle kıvrılmış bir biçimde yatan kedi görülür. Kız çocuğu kediyi sevmektedir. Çocuğunun saçları dalgalı, elbisesi açık krem rengindedir. Kadın siyah elbiseli ve kırmızı kemeriyle resmedilmiştir. Kadın figürleri durağan bir yüz ifadesiyle görülürken, adeta bir minyatür etkisi uyandırmaktadır. Sanatçının bu üslubu diğer eserlerinde de sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Arka plandaki kadın halı dokumaktadır. Tezgahın yarısına kadar verilen kompozisyonda bitkisel motifleri sanatçının ayrıntılı bir biçimde çalışmış olduğu görülüyor. Arka planda görülen pencere iç mekana derinlik etkisi katmıştır. Kedinin resmin genelinde hissedilen huzur ortamını kuvvetlendirdiği söylenebilir. Bunun yanı sıra Anadolu kültüründe önemli bir yere sahip olan halı, bulunulan sıcak aile ortamını sembolik açıdan güçlendirmektedir (Resim 3.16).

Resim 3.16. Turgut Zaim, “Halı Dokuyan Kadınlar”, Kontrplak Üzerine Yağlı Boya, 40x34cm.

3.1.17. Turgut zaim, “çini dekore eden kız”

Turgut Zaim'in tuval üzerine yağlı boya ile yaptığı “Çini Dekore Eden Kız” isimli eseri iç mekan çalışılan eserlerindedir. Resimde elinde kulplu bir çömlek tutan kız figürü eserin ana konusunu oluşturmaktadır. Figürde minyatür etkisi ve durağan yüz ifadesi öne çıkmaktadır. Üzerinde çiçekli koyu yeşil tonlarda bir gömlek bulunan kızın eteğinde gri üzerine turuncu renkli dikey çizgiler görülür. Başındaki örtüsünün üzerinde motif detayları görülürken, örtünün kenarları oyalıdır. Kız elindeki çömleği bitkisel motiflerle süslemektedir. Hemen önde kahverengi bir masanın üzerinde turuncu bir kapta boya ve fırçalar bulunur. Kızın arkasındaki duvar koyu gri tonlarda olmasına karşın, arka kısımda kullanılan turuncu renk figürü öne çıkarmıştır. Duvardaki rafta krem rengi ve açık kahverengi vazo üç boyutlu bir görünümündedir. Pencerenin önünde kahverengi bir saksı bulunur. Pencereden görünen manzarada bir köprü arkasında şematik evler kırma çatılıdır ve resme derinlik etkisi katmaktadır (Resim 3.17).

Resim 3.17. Turgut Zaim, “Çini Dekore Eden Kız”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 116x100cm.

3.1.18. Turgut zaim, “anne ve çocuk”

Sanatçının “Anne ve Çocuk” isimli eserinde bir kadın kucağında kız çocuğuyla resmin odağında bulunmaktadır. Arka planda tepelik bir alanda buldukları izlenimini uyandıran şematik evler adeta minyatür havasında üst üste sıralanmış, yer yer yeşillikler arasında resmedilmiştir. Sağ tarafta bir ağaç altındaki keçiler beyaz renkleri ve buldukları alan itibariyle resme derinlik etkisi vererek katkı sağlamaktadır. Çocuğun üzerindeki elbise kontrast bir etki oluşturarak dikkati üzerine toplar. Anne üzerinde mavi bir elbise, kahverengi kuşağı ve beyaz başörtüsü ile sakin bir biçimde yüzü seyirciye dönük olarak tasvir edilmiştir. Durağan yüz ifadesi daha önceki eserlerde olduğu gibi sanatçının üslup özelliklerini yansıtır. Sanatçı bu resimde Anadolu insanının günlük yaşamından bir kesiti izleyiciye sunmuştur. Bu çalışmada annenin koruyucu yönünün öne çıkarıldığı söylenebilir. Resimde çocuğun sakin bir biçimde annesinin kucağında duruşu güven hissini izleyiciye aktarır (Resim 3.18).

Resim 3.18. Turgut Zaim, “Anne ve Çocuk”, 71x59cm.

3.1.19. Turgut zaim, “köylü kadın”

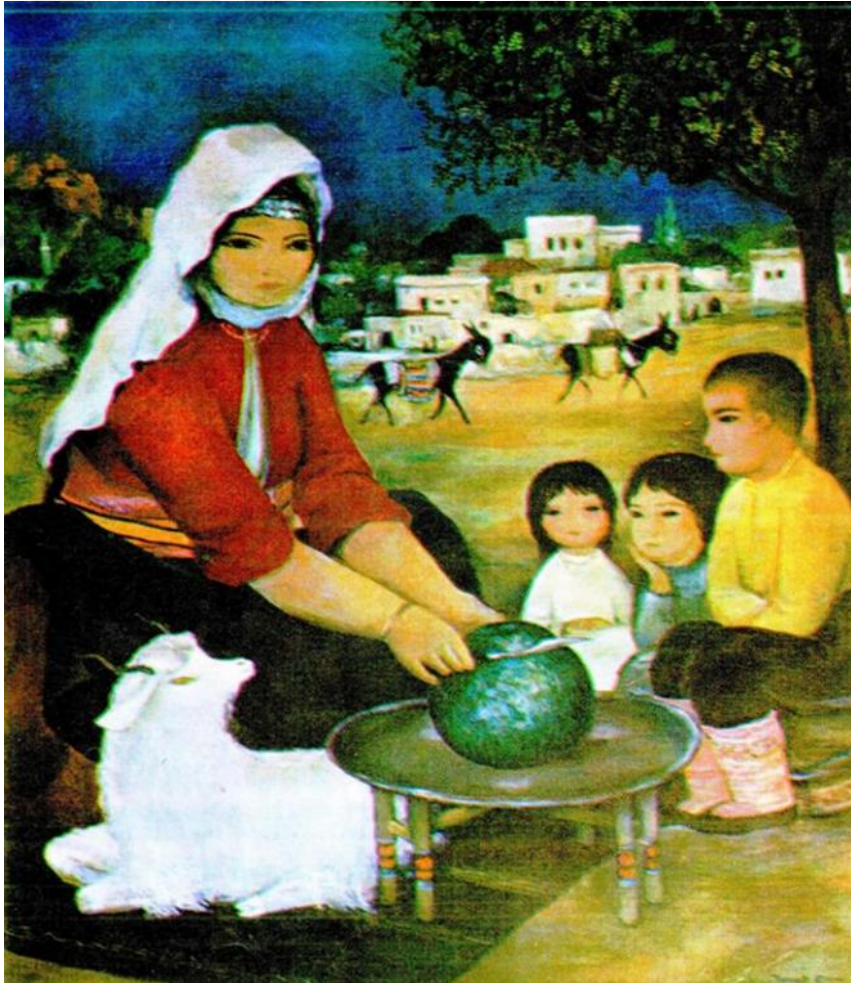
Kağıt üzerine guaj boya ile yapılan “Köylü Kadın” isimli bu eserde geleneksel kıyafetleri içerisinde çorap ören bir kadın figürü resmin ana konusunu oluşturur. Anadolu’da günlük işlerden arta kalan zamanlarda yapılan elişlerini sanatçı tuvaline konu etmiştir. Yünlerin kirmenlerle eğilmesiyle oluşturulan yün iplerle çoraplar örülmektedir. Kadın yöresel kıyafetleriyle betimlenmiştir. Beyaz başörtüsünün alın kısmında mavi ve gri tonlardaki örtüsü ve kahverengi elbisesi ile tasvir edilen kadın figürü, elinde örmekte olduğu çoraba doğru bakmaktadır. Çorabın motif ve kompozisyon özellikleri detaylı olarak verilmiştir. Yatay sıralar halinde oluşturulan motiflerde kullanılan renk çeşitliliği ile çorap resme hareketlilik katmaktadır. Kullanılan canlı renkler resmin geneline hakim olan renklerle tezatlık oluşturarak, resmin ana konusunu oluşturan çorabın daha çok dikkati çekmesini sağlamaktadır. Geleneksel motiflerin ince ayrıntılarıyla resimlendiği bu eser, bir kadının gündelik uğraşı üzerinde durulması açısından önemlidir (Resim 3.19).

Resim 3.19. Turgut Zaim, “Köylü Kadın”, Kağıt Üzerine Guaj Boya, 15,5x19 cm.

3.1.20. Turgut zaim, “yörükler”

“Yörükler” isimli eser tuval üzerine yağlı boya tekniği ile yapılmıştır. Resmin odak noktasını, bir sini etrafında çevrili kadın ile bir ağacın gölgesinde oturur vaziyette tasvir edilen çocuk figürleri ve bir keçi oluşturmaktadır. Sininin üzerinde bulunan karpuzu kesen kadını bekleyen üç çocuk figürü yan yana betimlenmiştir. Kadın figürü bir kilim belki de halı üzerinde tasvir edilmiştir. Yanında beyaz renkli bir keçi figürü dizlerinin üzerine oturmuş vaziyette siniye bakar pozisyonda tasvir edilmiştir. Keçi figürünün yere serili örtünün üzerinde tasvir edilmesi oldukça manidardır. Kadın figürünün kıyafeti ve erkek çocuk figürünün motifli yün çorabı yörenin özellikleri çerçevesinde betimlenmiştir. Ana kompozisyonun arka planında koyu mavi renkte gökyüzü resimde kullanılan sıcak renklerle kontrast etki oluşturmuştur. Köyün yerleşim yerini gösteren evler beyaz renkte ve şematik tasvir edilmiştir. Evlerin ön planında iki eşek figürü üzerlerinde heybeleriyle görülmektedir. Dış mekandan bir görünüm sunan bu eser yöre halkının geçim kaynakları ve yaşam biçimiyle ilgili bilgiler vermektedir. Minyatür etkileri taşıyan resim sanatçının üslup özelliklerini yansıtır (Resim 3.20).

Resim 3.20. Turgut Zaim, “Yörükler”, 1950, Tuval Üzerine Yağlı Boya.

3.1.21. Turgut zaim, “köylü kadın”

Turgut Zaim’in kağıt üzerine guaj boya tekniğiyle yapılan “Köylü Kadın” isimli resminde yöresel kıyafetleri içerisinde, elinde mısır bulunan bir kadın figürü resmin ana konusunu oluşturur. Kadının başında beyaz bir örtü altında ise işlemeli siyah bir örtü görülür. Kırmızı ve kahverengi tonlardaki elbise, koyu kahverengi ve sarı renkli motiflerle işlenmiştir. Sağ ön köşede, içinde mısırlar olan çuvaldaki yöresel motifleri sanatçı ustalık ve sabırla işlemiştir. Ön taraftaki keçi, başı öne eğik, beyaz ve gri tonlarıyla resimde dengeli bir görünüm oluşturmuştur. Arka planda görülen şematik beyaz ev, gökyüzünde kullanılan mavi renkle birlikte resmin geneliyle uyumlu bir görünüm sağlamıştır. Köylü kadınının, elinde tuttuğu mısır ve keçisiyle birlikte ele alınması yörenin geçim kaynaklarını öne çıkarmaktadır. Turgut Zaim Anadolu’yu bulunduğu coğrafyada gözlemleyerek, Anadolu insanının yaşam biçimini seyirciye bütün doğallığıyla aktarmıştır (Resim 3.21).

Resim 3.21. Turgut Zaim, “Köylü Kadın”, Kağıt Üzerine Guaj Boya, 15.5x13cm.

3.1.22. Turgut zaim, “köylü kadınlar”

“Köylü Kadınlar” isimli eser tuval üzerine guaj boya tekniğiyle çalışılmıştır. Eserde ekmek pişiren bir kadın, yün eğiren bir başka kadın ve çocuklar betimlenmiştir. Çocuklar durağan yüz ifadeleriyle karşıya bakar biçimde resmedilmiştir. Sağ önde duran kadın kırmızı elbisesinin üzerine kahverengi bir önlük bağlamıştır. Kuşak her iki kadının elbisesinde de görülür. Diğer kadının mavi elbisesi gökyüzünde kullanılan renklerle uyum içindedir. Resmin geneline hakim olan sıcak renklerle burada kullanılan mavi renk dengeyi sağlamıştır. Çocuklar pişirilmekte olan ekmekleri bekler biçimde resmin merkezinde bulunmaktadır. Ekmekler yerde sacda pişirilmektedir. Sol tarafta yün eğirirken tasvir edilen kadın mavi elbisesinin üstüne kırmızı renkte bir kuşak bağlamıştır. Öndeki kadın pişen ekmeklere doğru yönelmiştir. Sanatçının burada yörenin günlük işlerinin çeşitliliğine vurgu yaptığı düşünülebilir (Resim 3.22).

Resim 3.22. Turgut Zaim, “Köylü Kadınlar”, Tuval Üzerine Guaj Boya, 48x38cm.

3.1.23. Turgut zaim, “köy”

Tuval  zerine yağlı boya tekniği ile yapılan “Köy” isimli eserde köy halkının köy meydanında toplanması ile oluşan kalabalık resimlenmiştir. Burada minyatür etkisinin çokça hissedildiği söylenebilir. Resmin dikkat çeken unsurlarının başında üst üste sıralanmış şematik evler gelmektedir. Köy meydanındaki kalabalık, biçim açısından detaylara girilmeden gruplar halinde; bazıları ayakta bazıları da oturur şekilde lekesel fırça vuruşlarıyla resimlenmiştir. Mimari yapıların arasında dik bir yokuşu çıkar vaziyette eşekleriyle birlikte resmedilen figürler görülür.  n planda gruplar halindeki figürlerin bazılarında kullanılan sıcak renkler resme canlılık katmıştır. Gökyüzünün küçük bir bölümünün de olsa görünmesi perspektif etkisini güçlendirmiş, buradaki minyatür etkisini zayıflatmıştır. Köy yaşamından ilgi çekici bir görünümü ele alan resim, aynı zamanda sanatçının üslup özelliklerinin  ne çıktığı bir çalışma olarak izleyiciye sunulmuştur (Resim 3.23).

Resim 3.23. Turgut Zaim, “Köy”, Tuval  zerine Yağlı Boya, 33x27 cm.

3.1.24. Turgut zaim, “anne ve çocuk”

Turgut Zaim’in sunta üzerine yağlı boya tekniğiyle yapılan “Anne ve Çocuk” isimli eserinde dış mekanda bir anne kız çocuğuyla birlikte görülüyor. Arka planda görülen iki figür lekesel olarak çalışılmıştır. Dolayısıyla resmin ana konusunu anne ve kız figürü oluşturmaktadır. Kadın ve çocuk gerek kıyafetlerinin rengi, gerekse resimdeki yerleri dolayısıyla eserin odak noktasındadır. Arka planda görülen şematik evler resme derinlik etkisi vermekte, evlerin arkasından ağaçlar seçilmektedir. Eserde kullanılan sıcak renkler arka planla kontrast etki oluşturmuştur. Kadınının yere serili olan örtünün üstünde günlük işlerle meşgul olurken, hemen yanında oturan çocuk da dikkatle annesini izlemektedir. Yerdeki örtünün desenli çizgileriyle derinlik etkisi oluşturulmuştur. Sol alt köşede siyah renkte bir sığa görülmekte olan resimde, günlük yaşamın içinden bir görüntü tüm sadeliği ve naifliğiyle izleyiciye sunulmuştur (Resim 3.24).

Resim 3.24. Turgut Zaim, “Anne ve Çocuk”, Sunta Üzerine Yağlı Boya, 24x19 cm.

3.1.25. Turgut zaim, “köylü kadınlar”

Sanatçının “Köylü Kadınlar” adlı eseri kağıt üzerine guaj boya tekniğiyle yapılmıştır. Resimde dış mekanda iki köylü kadın günlük işleri yaparken görülür. Evin önünde oturan kadın siyah elbisesiyle, toprak rengi içi dolu kazanın yanında, kırmızı elbiseli kadın ise yana doğru bakarken resimlenmiştir. Köylü kadınlar yöreye has kıyafetleri ile betimlenmiştir. Siyah saçlı, kırmızı elbiseli kız çocuğu yerde duran çuvala sırtını yaslamış karşı tarafa yüzünü dönmüştür. Çuvalın üzerindeki yöresel geometrik motifler çok ayrıntılı biçimde işlenmiştir. Çocuk ve kadın figürlerinin hemen arka planında beyaz badanalı bir ev tasviri görülür. Evin kırma çatısının saçağı ve bir adet pencere ile ev detaylandırılmıştır. Daha uzaklarda ayrıntıları seçilmeyen lekesel çalışılan başka mimari yapılar da mevcuttur. Beyaz renkte mimari yapılar önünde koyu renklerde iki eşek figürü dikkati çeker. Arka plandaki bu evler ve mavi gökyüzü ile resimde derinlik etkisi hissedilmektedir. Sanatçı bu eserle Anadolu köylüsünün çalışkanlığına örnek resimlerden birini daha izleyiciye sunmuştur (Resim 3.25).

Resim 3.25. Turgut Zaim, “Köylü Kadınlar”, Kağıt Üzerine Guaj Boya, 50x38cm.

3.1.26. Turgut zaim, “halı dokuyanlar”

Guaj boya ile çalışılan “Halı Dokuyanlar” adlı eserde Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan halı sanatçının tuvaline yansımıştır. Anadolu yaşamının küçük bir kesiti olan bu resimde sanatçı iki kadın figürünü çocuklarla birlikte resme dahil etmiştir. Arka planda görülen gökyüzü ve dağlar resme derinlik katmakta, dağların ön planında tasvir edilen çadır, yörük yaşamının önemli simgelerinden biri olarak kendine yer bulmaktadır. Kadınlardan birinin yüzü halı tezgahına dönüktür. Halı tezgahında ipliklere doğru elini uzatmıştır. Kadının yanında içinde tahta kaşık olan içi dolu büyükçe bir kap bulunmaktadır. Diğer kadın figürü yüzünü izleyiciye dönmüştür. Önünde büyükçe bir testi vardır. Bir çocuk ve bir bebek figürü kendi kendine oyalanmakta izlenimi uyandırmaktadır. Bu resimde Anadolu kadınının çalışkanlığına ve aynı zamanda anneliğine vurgu yapıldığı düşünülebilir. Kadınlar yöresel kıyafetleri içerisinde, durağan bir ifadeyle resimde yer almaktadır. Halı tezgahındaki motifler sanatçı tarafından ayrıntılı olarak ele alınmış, kullanılan renkler resmin ana konusu olan halıyı öne çıkarmıştır. Halıda kullanılan sıcak renk yandaki kadının başındaki örtü ve testinin rengiyle denge unsuru olmuş ve gözün resmin içinde rahat bir şekilde dolaşmasını sağlamıştır. Resim genel hatlarıyla Anadolu günlük yaşamından çokça simge barındıran, Turgut Zaim’in üslup özelliklerini yansıtan çalışmalarındandır (Resim 3.26).

Resim 3.26. Turgut Zaim, “Halı Dokuyanlar”, Guaj Boya.

3.1.27. Turgut zaim, "İsimsiz"

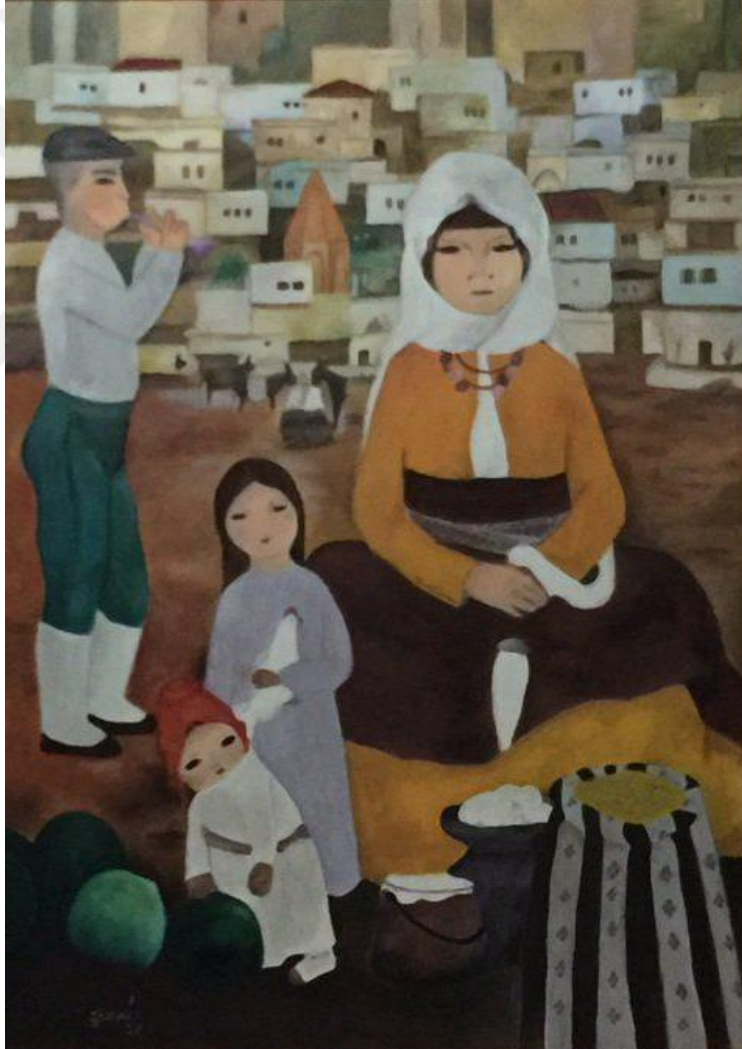
Turgut Zaim'in bu eserinde ön planda bir kadın figürü yanında kız çocuğuyla betimlenmiştir. Kadın ve çocuk figürünün yüzü diğer eserlerinde olduğu gibi durağan olarak resmedilmiştir. Kadın figürü, mavi elbiseli, belinde yeşil kuşağı, beyaz başörtüsü ve boynunda kolyesiyle yörenin giyim kuşam özelliklerini yansıtmaları açısından iyi bir örnektir. Elinde kirmen bulunan kadının yanında görülen çuvalın dolu olması bahçe işlerinin yapıldığını göstermektedir. Siyah ve beyaz çizgili çuval yöresel motiflerle işlenmiştir. Kadının yanında bir kız çocuğu ve arka planda bir eşek görülür. Figürlerin arkasında köyün mimari dokusu dikkat çeker. Mimari dokuda evler şematik olmakla birlikte diğer eserlere kıyasla daha detaylı resmedilmiştir. Beyaz renkli evler iki katlı ve kırma çatılıdır. Ev tasvirlerinin arasında çokgen gövdeli kahverengi bir kümbet tasvir edilmiştir. Mimari dokunun arasında yer yer ağaç motifleri yer almaktadır. Günlük yaşamdan bir an olarak karşımıza çıkan bu resim, kadının çalışırken aynı zamanda çocuğuyla da ilgilenmesi hususunu öne çıkarmaktadır (Resim 3.27).

Resim 3.27. Turgut Zaim, "İsimsiz".

3.1.28. Turgut zaim, "İsimsiz"

Turgut Zaim'in bu eserinde Anadolu'nun günlük hayatından bir görünüm izleyiciye sunulmuştur. Yün eğiren kadın çocuklarıyla birlikte resmin odağında bulunurken yan tarafta kaval çalan bir erkek figürü görülür. Arka plandaki evler minyatür etkisi oluştururken, evlerin önünde tasvir edilen eşekler boyutlarıyla resme derinlik etkisini kazandırır. Kadın yerde oturur vaziyette, kadın figürünün önünde tasvir edilen çocuklar anneye uyum içinde resmedilmiştir. Resmin ön planında yer alan çömlerde çeşitli yiyecekler ve ayrıca kavunlar görülmektedir. Burada yer alan çuval yöre insanının geçim kaynakları ve yapılan bahçe işleriyle ilgili ipuçları verir. Arka planda kaval çalan erkek, kasketi ve uzun yün çorabı ile yöreye has özellik gösteren kıyafetiyle tasvir edilmiştir. Resmin odağında koluna yünü dolamış, kirmeniyle yün eğirirken görülen kadın figürünün çalışkanlığının vurgulandığı yorumu yapılabilir (Resim 3.28).

Resim 3.28. Turgut Zaim, "İsimsiz".

3.1.29. Turgut zaim, “yemişçi”

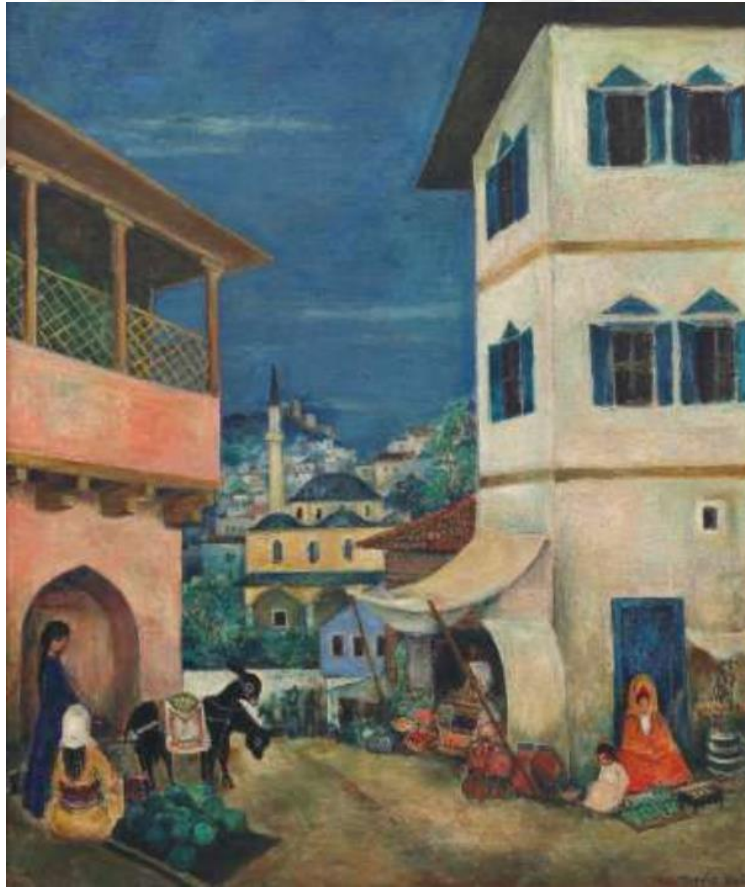
“Yemiřçi” isimli dıř mekan resminde, içinde mısır kaynatıldıđı dūřnūlen bir kazanın etrafında toplanan insanlar resimlenmiřtir. Yōre halkının yařam biçiminden bir kesit sanatçının ōzgūn anlatım biçimiyle izleyiciye sunulmuřtur. Çocuđun oturduđu uvalda ve çoraplarında yōresel motifler dikkati çeker. Ayakta duran kadının belindeki kemerde de motif detayları gōrūlūr. Kırmızı kıyafetiyle resmin solunda bulunan kadın omzunda yūk tařımaktadır. Hemen yanında yerde oturan krem rengi kıyafetiyle resimlenen figūr elinde mısır tutmaktadır. Diđer kadın ona dođru bakmaktadır. Arka planda gōrūlen řematik evler yōrenin mimari ōzelliklerini yansıtmakla birlikte arka arkaya sıralanarak perspektif etkisini gūlendirir. Evlerin bir kısmı kırma çatılı, bir kısmı dūz damlıdır. Sanatçının diđer eserlerinde olduđu gibi bir ev tasvirinin cephesinde ū kemerli mimari bir dūzen dikkat çeker. Anadolu insanı için ōnemli bir yere sahip olan keçiler çođu resimde olduđu gibi bu resimde de kendine yer bulmuřtur. Resimde genel anlamda sıcak bir ortam hissedilmektedir (Resim 3.29).

Resim 3.29. Turgut Zaim, “Yemişçi”.

3.1.30. Turgut zaim, “yörük Köyü”

Turgut Zaim’in tuval üzerine yağlıboya tekniğiyle yapılan “Yörük Köyü” adlı eserinde köy meydanı resmedilmiştir. Uzaklarda bir yerleşim yeri resmin arka planını oluşturur. Resmin iki yanında yüksek katlı evler görülmektedir. Ev tasvirleri diğer eserlerinde olduğunun aksine natüralist bir üslupla resmedilmiştir. Sağ tarafta yer alan ev üç katlı bir görünüm sunmaktadır. Ev kırma çatılıdır. İkinci ve üçüncü katta yer alan pencereler simetriktir. Mavi panjurlar dışarıya açılmaktadır. Pencerelerin üzerinde kemeri anımsatan üçgen süslemeler yer almaktadır. Resmin sol tarafında tasvir edilen pembe renkli ev iki katlıdır. Giriş katta yay kemerli bir niş tasviri görülmektedir. İkinci kat dışa taşkındır. Çatı ahşap sütunlarla desteklenmektedir. İki mimari yapı arasında köy meydanı tasvir edilmiştir. Bu bölümde yöre halkının günlük yaşamından bir kesit izleyiciye sunulmuştur. Kadın figürleri yöresel kıyafetleri ile resmedilmiştir. İnsan ve hayvan figürleri, testiler, meyve ve sebze satılan çadır görünümlü bir dükkan köy meydanının en temel unsurlarındandır. Alışveriş ortamının yansıtıldığı bu bölüm, yöre halkının geçim kaynakları ve yaşam biçiminden örnekler barındırmaktadır. Resmin arka planında mavi gökyüzü altında çeşitli mimari yapılar görülmektedir. Bu yapılardan en dikkat çekenini dini mimariden cami tasviridir. Cami, kubbeli ve tek minarelidir. Mimari doku cami tasvirinin arka planında lekesel olarak devam etmektedir (Resim 3.30).

Resim 3.30. Turgut Zaim, “Yörük Köyü”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 50,5x60 cm.

3.1.31. Turgut zaim, “köylü kadınlar”

Turgut Zaim'in duralit üzerine yağlı boya tekniğiyle yaptığı “Köylü Kadınlar” isimli tabloda karşılıklı olarak oturmuş iki kadın figürü resmin ana konusunu oluşturur. Kadınlar konuşur biçimde görülmektedirler. Soldaki kadının eteğinde kullanılan kırmızı renk, resmin geneline hakim olan renklerle tezatlık oluşturarak resme canlılık katmıştır. Arka planda uzaklarda görülen evler açık mavi tonlardaki renkleriyle gökyüzü ile birleşmiş gibidir. Resmin odağında bulunan iki kadının yüzleri birbirine dönük ve başları aşağı doğru eğiktir. Kadınlar yöresel özellikler taşıyan kıyafetleriyle görülür. Figürler, sanatçının diğer eserlerinde olduğu gibi çekik göz ve durağan yüz ifadesi ile resimlenmiştir. Yan tarafta içi dolu sepet ve yanındaki kap günlük kullanılan eşyalara örnektir. Sepet, kullanılan sarı rengiyle arka plandan ayrılmaktadır. Eserin solunda siyah ve beyaz çizgili örtünün üzerinde bir çocuk aşağı doğru uzanmaktadır. Resimde kullanılan renkler ve çocuğun annesinin kucağındaki duruşu resme canlı ve hareketli bir hava katmıştır (Resim 3.31).

Resim 3.31. Turgut Zaim, “Köylü Kadınlar”, Duralit Üzerine Yağlı Boya, 69,3x60 cm.

3.1.32. Turgut zaim, “hamur açan yörük kadın”

Turgut Zaim’in duralit üzerine yağlı boya tekniği ile yapılan “Hamur Açan Yörük Kadın” isimli eserinde, iç mekanda hamur açan bir kadın resmin ana konusunu oluşturur. Kadın, başında beyaz örtüsü, üzerinde lacivert elbise ve kırmızı önlüğü ile resmedilmiştir. Beline bağlamış olduğu siyah kuşağın üzerinde sarı renkte motifler bulunur. Elbisesinin kolları katlanmış biçimdedir. Yerde bulunan çizgili örtü derinlik etkisi katar. Kadın, tahtanın üzerindeki hamuru elleriyle açmaktadır. Tahtanın ön tarafında siyah renkte bir kedi görülür. Arka planda duvarda bir rafın üzerinde gaz lambası bulunur. Önünde bir ibrik bulunan pencereden görülen dış mekan resme derinlik etkisi kazandırmıştır. Pencereden görülen evler renkleriyle iç mekana aydınlık bir görünüm verirken ibrik, masa ve önlükte kullanılan sıcak renkler resme canlılık kazandırmıştır. Hamur açan kadın günlük ev işleri ile uğraşırken sanatçının tuvalinde kendine yer bulmuştur (Resim 3.32).

Resim 3.32. Turgut Zaim, “Hamur Açan Yörük Kadın”, Duralit Üzerine Yağlı Boya, 75,5x67 cm.

4. BÖLÜM

UYGULAMA ÇALIŞMALARI

4. 1. Gülay Cam Resimlerinde Günlük Yaşam

Günlük yaşam konusu çok uzun yıllardan beri sanatçıların ilgisini çekmiş, çoğu sanatçı günlük yaşamdan sahnelere eserlerinde yer vermiştir. Her sanatçı kendi ilgisi doğrultusunda sanatsal birikimi ve üslup özellikleriyle eserlerini meydana getirmektedir. Günlük yaşamın içinden eski evler, sokak, çarşı, köy hayatı, kahvehaneler, kapılar Gülay Cam'ın ilgi duyduğu konular arasındadır. Bu kapsamda günlük yaşam konusunu ele alan kişisel çalışmalara yer verilerek resimler biçim ve içerik açısından değerlendirilecektir.

Çoğu insanın gerçek yaşamında görmeyi sevdiği şeyi tabloda da görmek istemeleri olağan bir durumdur. Tabiattaki güzelliklerden keyif alır, eserlerinde bunu konu alan sanatçıları daha fazla severiz (Gombrich, 2020, s.22).

Ressamı bizim görmeden geçtiğimiz ya da çok başka değerler vererek hiçbir zaman tam anlamıyla üzerinde durmadığımız eşyayı gerçek kimliği ile bize teslim ettiği, yaşamadan geçtiğimiz birçok şeyleri bize yaşattığı için severiz. Kırk yıldan beri gözümüzün önünde duran, yüzümüze, emektar ellerimize, sadık ev eşyalarımıza, yalnız su doldurmak için yıllardan beri kullandığımız emektar testiye bir gün kazara ressam gözü ilişirse, onlarla tam anlamıyla o zaman tanışmış olur ve onları ancak o zaman yaşarız (Eyüboğlu, 2020, s.49).

Buradan anlaşılacağı gibi önemli olan şey bakmakla görmek arasındaki farktır. Sanatçı, başkasının ilgisini çekmeyen sıradan bir nesneyi kendi ilgisi ve bilgi birikimine göre bir esere dönüştürebilmektedir. Bu aşamada sanatçının yetenek ve üslup özellikleri sanat eserinin niteliğini belirlemektedir.

Sosyal, kişisel, yöresel ya da küresel anlamda, ne şekilde düşünülürse düşünülün, toplumsal ve insani manada kültür, elbette estetiğin alanına girecek şekilde kendini anlatacaktır. Dolayısıyla bakmanın görmeye dönüştüğü esnada ilk olarak estetik nesnelere ilgi çekecektir (Erinç, 2016, s. 19).

Gülay Cam resimlerinde, günlük yaşamın içinden her an karşılaşılabilecek görünüm ve çalışmaların ana konusunu oluşturmaktadır. Çevre gözlemlerinden yararlanılarak meydana getirilen çalışmaların büyük bir çoğunluğu Çorum ve Amasya civarındadır. İki il arasında iklim özellikleri, düğün, yemek, giysiler, geçim kaynakları konusunda benzerlikler görülür. Bölgede yetiştirilen ceviz ve eski evlerin çatılarında görülen asmalara resimlerde yer verilmektedir. Eski kalabalık günlerin yerini yalnızlığa bıraktığı vurgusu öne çıkan resimlerde hüznü bir hava sezilmektedir.

4.1. 1. "Köy evi"

Tuval üzerine akrilik boya tekniğiyle yapılan "Köy Evi" adlı resimde eski bir köy evi resmin ana konusunu oluşturur. Ağırlıklı olarak kahverengi ve gri tonlarının kullanıldığı resimde gökyüzü ve pencerelerde kullanılan mavi renkle denge sağlanmıştır. Çalışmada eski, yıpranmış kapı ve taş duvarlar dikkati çeker. Evin alt kısmındaki bu taş duvarlar ayrıntılı olarak çalışılmış, yıpranmış olan evde dökülen sıvalar detaylandırılmıştır. Asma yapraklarının duvarın üzerinden çatıya kadar çıktığı görülür. Pekmez yapımında kullanılan üzüm, yöre halkı için kıymetlidir ve çoğu evin önünde bulunur. Kapısı açık olan ev, çevreye olan güven duygusunu betimlerken aynı zamanda misafirperverliğe de vurgu yapmaktadır. Evin önünde uyuyan köpek renkleriyle dengeli görülürken huzurlu bir ortam hissi vermektedir. Terkedilmiş bir görünüme sahip olan evin huzurlu ancak hüznü havası hissedilir (Resim 4.1).

Resim 4.1. Gülay Cam, "Köy Evi", 2021, Tuval Üzerine Akrilik Boya, 35x50 cm.

4.1.2. "Kapı (kesit)"

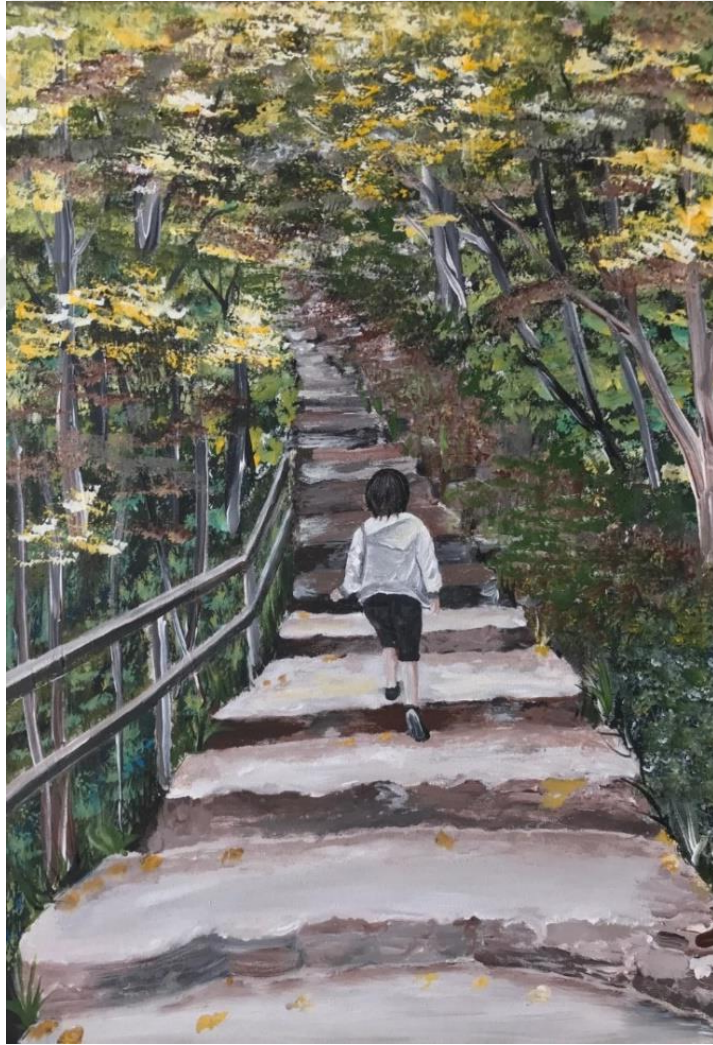
Köy evinin kapısından bir kesitin resimlendiği "Kapı (Kesit)" isimli çalışma kağıt üzerine karışık teknikle yapılmıştır. Yörede "kanatlı kapı" olarak adlandırılan kapılardan bir tarafı sabit tutulup gerektiğinde açılır, günlük giriş çıkışlar diğerinden yapılır. Günlük yaşamın en önemli tanıklarından olan kapılar eser sahibinin özellikle dikkatini çeker. Üzerinde yaşanmışlığın izlerini taşıyan kapı, eski ahşap görünümüyle bunu belgeler niteliktedir. Kahverengi tonlarının ağırlıklı olarak kullanıldığı çalışmada ahşap doku ince detaylarla ortaya çıkar. Eski duvarın üzerinden uzanan kahverengi ve yeşil renkte asma bulunur. Dökülen sıvalarının altından taşlar ve kapıya ait diğer bölümlerin ahşap kısımları görülür. Uzun parçalardan oluşan kanatlı kapı çakılan menteşelerle duvara bağlanmıştır. Ayrıntılı olarak çalışılan kapının ahşap dokusu tonlamalarla öne çıkarılmıştır. Çoğu şu an hayatta olmayan insanların bu kapıdan zamanında gelip geçmiş olmaları, ancak o zamanın tanığı olarak kapının hala ayakta kalması eser sahibinin ilgisini çekmiş, kimine göre sıradan olan eski kapı resmin ana konusunu oluşturmuştur (Resim 4.2).

Resim 4.2. Gülay Cam, "Kapı (Kesit)", 2021, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 18x25 cm.

4.1.3. "Merdiven"

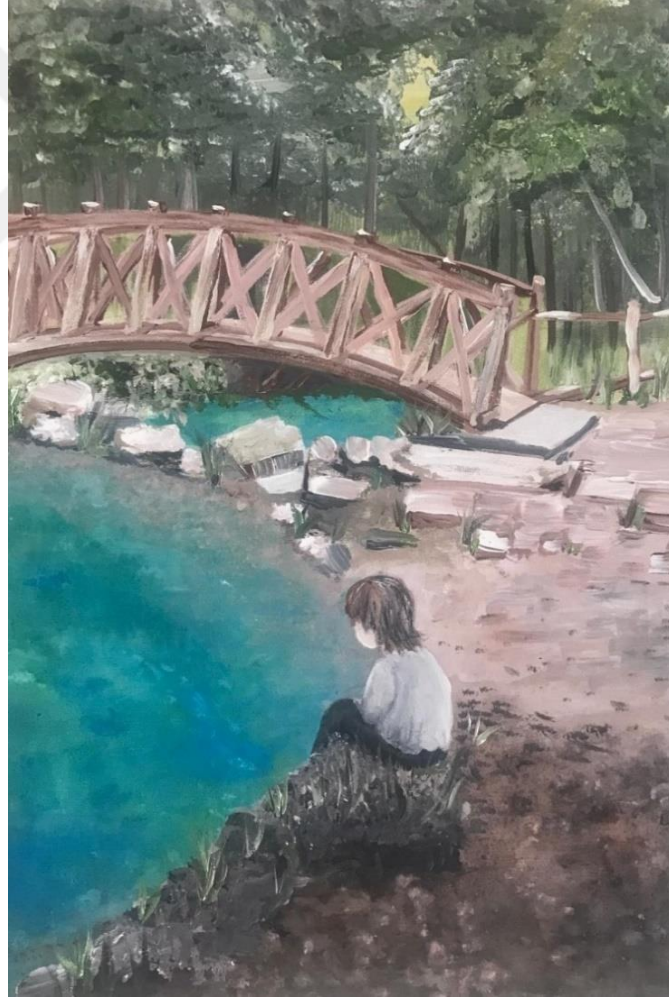
"Merdiven" isimli çalışma tuval üzerine akrilik boya tekniğiyle yapılmıştır. Resim merdivende yürüyen çocuğu konu alır. Sarı ve tonlarının hakim olduğu çiçekli bölüm lekesele fırça vuruşlarıyla oluşturulmuş. Gri renkli merdivenin ileriye doğru kıvrımlı yapısı perspektif etkisini güçlendirmiştir. Resmin odağındaki çocuğun kıyafetinde kullanılan gri ve siyah renkler, resmin geneline hakim renklerle uyumlu görülür. Basamaklar üzerindeki çocuğun bulunduğu ortam çiçekli ağaçlarıyla öne çıkar. Yolun her iki tarafında da ağaçlar sıralanır. Solda tahtadan yapılan korkuluklar görülürken, sağ tarafta ağaçların altında otlar bulunur. Sakin huzurlu bir ortamın görüldüğü çalışmada günlük yaşamdan bir kesit sunulmuştur. Merdivenin, yükseğe çıkmak için bir araç olmasının yanı sıra hayatta yükselme çabasını da vurguladığı düşünülebilir. Resimde ileride karşılaşılabilecek güzelliklere doğru heyecanlı bir yolculuk betimlenmiştir. Burada ağaçların bol çiçekli olması bu konudaki umudu simgeler (Resim 4.3).

Resim 4.3. Gülay Cam, 2021, "Merdiven" Tuval Üzerine Akrilik Boya, 35x50 cm.

4.1.4. "Köprü"

Tuval üzerine akrilik boya tekniğiyle yapılan "Köprü" isimli çalışma orman içerisinde bir görünüm sunar. Resmin ana konusunu bir çocuk ve köprü oluşturur. Ağaçlar arasındaki küçük göletin yanında bir çocuk bulunur. Çocuk küçük göle ayaklarını uzatmış bir biçimde suyu izlemektedir. Göletin üzerindeki köprü'nün ahşap dokusu ayrıntılı olarak çalışılmış, burada kahverengi ve tonları ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Gölet ormanın renklerinin üzerine yansımalarıyla oluşan yeşil ve mavi rengiyle öne çıkar. Köprüde kullanılan renkler göletle kontrast etki oluşturur. Arka planda yeşilin tonlarındaki ağaçlar iri yapraklı ve çiçeksiz olarak görülür. Ağaçların ortasındaki boşluktan gelen sarı güneş ışığı resme hakim olan renklerle dengeli bir görünüm meydana getirir. Çalışma, günlük bir geziden sıradan bir anın resmedilmesiyle oluşturulmuştur. Ormanın huzurlu yapısı ve çocuğun sakin duruşuyla oluşan izlenim seyirciye sunulmuştur. Ağaçların sarmaladığı ortamdaki güven ve huzur duygusu hissedilmektedir (Resim 4.4)

Resim 4.4. Gülay Cam, "Köprü", 2021, Tuval Üzerine Akrilik Boya, 35x50 cm.

4.1.5."Sokak"

Kağıt üzerine karışık teknikle yapılan "Sokak" isimli resimde eski bir evin bulunduğu sokak resimlenir. Sol tarafta bulunan ağaçlar yeşilin tonlarıyla resmedilirken, çalışmanın genelinde kahverengi ve yeşil tonları hakimdir. Yolun evin arkasına uzanan kıvrımlı yapısı perspektif etkisini güçlendirir. Sokağın sonunda yürüdüğü görülen figür lekesele olarak resmedilmiştir. Yolun karanlık yapısının aksine ev ve gökyüzü açık renklindedir. Resmin sağındaki iki katlı evin beyaz ve kahverengi ağırlıklı renkleri sokak görünümünde kullanılan renklerle dengeyi sağlamıştır. Ev çok katlı yapısıyla döneminin mimari özelliklerini yansıtmaya bakıldığında önemlidir. Çatı kısmında ve pencerelerde kahverengi ahşap kısımları görünen evin sıvası beyaz renktedir. Pencerelerinin çokluğu ile dikkati çeken eski evin bulunduğu sokak sakin, ıssız bir görünümündedir. Zamana inat ayakta duran ev, sokağın ıssızlığına karşı duramamıştır (Resim 4.5).

Resim 4.5. Gülay Cam, "Sokak", 2021,Tuval Üzerine Karışık Teknik, 17x35 cm.

4.1.6. "Köy yaşamı"

Kağıt üzerine akrilik boya tekniğiyle yapılan "Köy Yaşamı" adlı resim köy hayatından bir kesit sunar. Çalışmanın sağ tarafında iki katlı eski bir köy evi resimlenmiştir. Kullanılan gri renk ve kahverengi ahşap kapı evin eski yapısını ortaya çıkarmıştır. Etrafı çitlerle çevrili olan evin önünde bir kadın tavuklarını yemlemektedir. Kadın günlük giysileriyle resimlenmiştir. Beyaz renkte iki tavuk atılan buğdayı yerken, uzaklarda koyunlar otlar. Soğuk renklerin hakim olduğu çalışmada lekese fırça vuruşlarıyla resmedilen ağaçlar kontrast bir etki meydana getirmiştir. Yeşillikler arasındaki köyün arka planında ise ağaçlar devam etmektedir. Ön kısımdaki ağaçlar yüksek boyları ve çiçekli yapısıyla resme canlılık katar. Köy yaşamından olağan bir günün yansıtıldığı çalışma yörenin yaşam biçiminden izler barındırmaktadır. Koyunlar ve tavuklar bölgenin yaşam biçimi ve geçim kaynaklarıyla ilgili bilgiler verir. Resim, kültürel yapıyı ve yaşam şartlarını yansıtması bakımından önem taşımaktadır. Tavuklarını yemleyen kadının çitlerle çevrili bahçesinde kendi halinde bir yaşam sürdüğü görülmektedir (Resim 4.6).

Resim 4.6. Gülay Cam, "Köy Yaşamı", 2023, Kağıt Üzerine Akrilik Boya, 35x48 cm.

4.1.7. "Hamur açan kadın"

"Hamur Açan Kadın" isimli çalışma tuval üzerine akrilik boya tekniğiyle yapılmıştır. Hamur açan kadın resmin ana konusunu oluşturmaktadır. İç mekanın resmedildiği çalışmada arka planda görülen pencere resme derinlik etkisi katar. Pencerede kullanılan renk resmin geneline hakim olan renklerle kontrast etki oluşturur. Kahverengi duvarlar arka planı meydana getirir. Duvarın hemen köşesinde saksıda sarı renkli çiçekler denge unsurudur. Günlük giysileriyle görülen kadının üzerinde koyu renkli bir elbise ve gri renkte hırka bulunur. Krem ve kahve tonlarındaki başörtüsü yöreye has bir biçimde bağlanmıştır. Kadın sarı renkli tahtanın üzerinde oklavayla hamur açmaktadır. Ön planda hamurun konulduğu kapalı kova bulunur. Hamur işlerinin sıkça tüketildiği yörenin günlük işlerinden bir sahne tuvalde kendine yer bulmuştur (Resim 4.7).

Resim 4.7. Gülay Cam, "Hamur Açan Kadın", 2023, Tuval Üzerine Akrilik Boya, 35x50 cm.

4.1.8. "Köy çeşmesi"

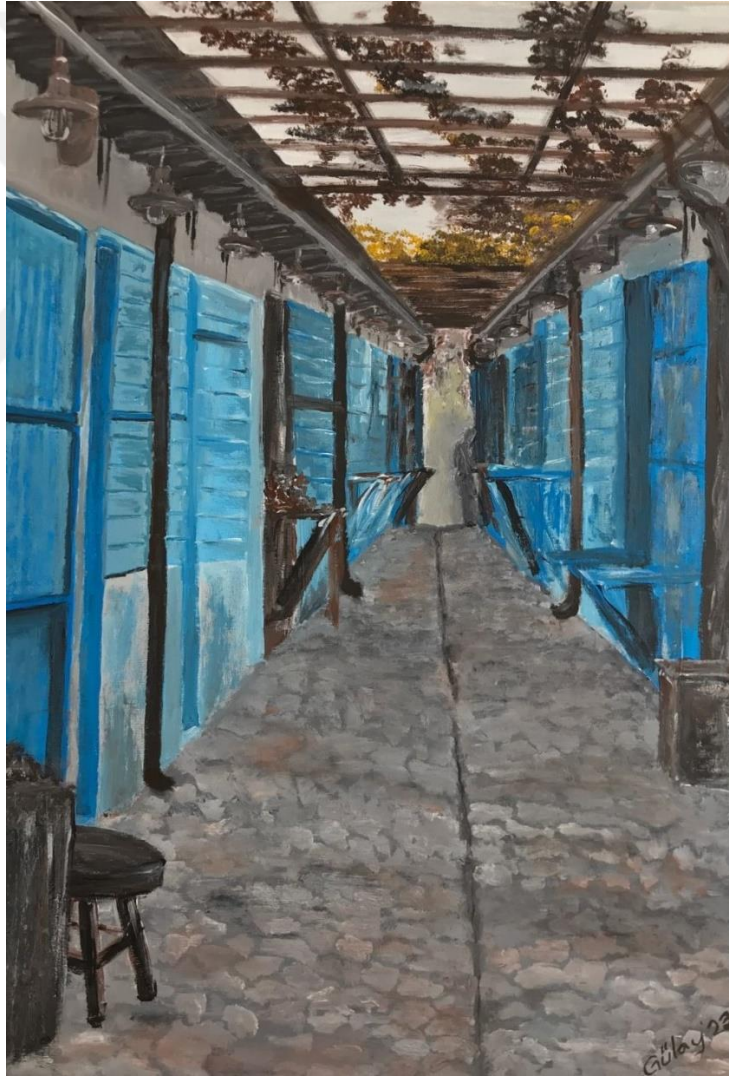
Tuval üzerine akrilik boya tekniği ile yapılan "Köy Çeşmesi" isimli resmin ana konusunu köy çeşmesi oluşturmaktadır. Arka planda çok belirgin olmayan bir orman ve önde ağaçlar görülmektedir. Yeşil tonlarının yoğun olduğu resimde çeşmenin yanındaki ağaç, renkleriyle canlı bir görünümde dir. Kırmızı tuğlalı bir ev uzaklarda dağın eteğinde görülür. Arka plandaki yeşil alanda koyunlar otlamaktadır. Koyunları otlatan çoban ağacın altında oturmaktadır. Ön planda büyükçe bir ağacın yanında bir çeşme resimlenmiştir. Gri renklerdeki çeşme taşlarla örülmüştür. Bir kadın figürü, yöreye has kıyafetleriyle çeşmeden su almaktadır. Gri tonlarında başörtüsünü yöreye has biçimde bağlayan kadının giysisi açık gri, şalvarı ise mavi renktedir. Figürün bir elinde kova bulunur. Diğer kova doldurulmuş olarak köşede durmaktadır. Çeşmeler Anadolu'da köy yaşamının önemli unsurları arasındadır. Özellikle köy meydanlarındaki çeşmelerin su ihtiyacını karşılamının yanında sosyalleşme anlamında da önemi büyüktür (Resim 4.8).

Resim 4.8. Gülay Cam, "Köy Çeşmesi", 2023, Tuval Üzerine Akrilik Boya, 25x35 cm.

4.1.9."Dar sokak"

Dar Sokak olarak bilinen eski bir çarşının konu edildiği "Dar Sokak" isimli çalışma tuval üzerine akrilik boya tekniği ile yapılmıştır. Yerleri gri renkli taş ile döşeli olan sokağın her iki tarafı dükkanlardan oluşmaktadır. Ahşap kapılarda mavi renk yoğun olarak kullanılmıştır. Saçaklardaki ahşap doku ve asma yapraklarının bulunduğu kısımlar kahverengi tonlarındadır. Üstte asma yapraklarının olduğu bölümün sıcak renkleri dengeyi sağlamaktadır. Perspektif etkisinin güçlü olduğu resimde uzakta bir kişi silüet biçiminde görülür. Boş dükkanlarıyla canlı günlerine özlem duyulan çarşı, ıssız yapısıyla öne çıkmaktadır. Ancak yeni boyanmış kapıları çarşının eski kalabalık günlerine dönülebileceğinin umuduna vurgu yapar. Ön planda, misafirperverliği ve dostluğu anımsatan taburenin de boş olması, çarşının hüznü yapısını güçlendirirken; gelecek misafirlerinin umutla beklendiği şekilde de yorumlanabilir (Resim 4.9).

Resim 4.9. Gülay Cam, "Dar Sokak", 2023, Tuval Üzerine Akrilik Boya, 35x50 cm.

4.1.10."Köy"

Köy yaşamından bir günün konu edildiği "Köy" isimli çalışma tuval üzerine akrilik boya tekniğiyle yapılmıştır. Güneşli açık bir havanın altında uzanan dağlar resme derinlik etkisi katar. Arkada gri renklere görülen bir ev bu etkiyi güçlendirir. Uzaklarda otlayan beyaz koyunlar ve kahverengi bir inek görülür. Hayvancılığın köy yaşamının bir parçası olduğu anlaşılmaktadır. Sırt çantası ve kasketiyle bir erkek figürü yürür biçimdedir. Ön planda sıcak renkleriyle öne çıkan köy evi iki katlı ve büyük penceresidir. Çitlerle ayrılan bahçe kısmında bir kadın çuvaldan çıkardığı cevizleri sepete koymaktadır. Geçen kıştan kaldığı anlaşılan cevizler bölge halkı için önemli bir yere sahiptir. Cevizler kabukları temizlenip kurutulduktan sonra uzun süre saklanabilmektedir. Günlük kıyafetleri ile görülen kadının üzerindeki sıcak renk evin rengiyle benzerlik göstermiş, aynı zamanda resimde dengeyi sağlamıştır. Önde görülen büyük ağaçlar çiçekli yapısıyla dikkati çeker. Soldaki büyük ağacın altında bir su kabı ve tavuk görülür. Köyün sıradan bir gününün resimlendiği çalışma yörenin yaşam biçiminden izler taşır. Canlı renkleriyle dikkati çeken resimde köyde sıradan bir gün resimlenmiştir (Resim 4.10).

Resim 4.10. Gülay Cam, "Köy", 2023, Tuval Üzerine Akrilik Boya, 35x50 cm.

4.1.11. "Sarı ev"

Kağıt Üzerine karışık teknikle yapılan "Sarı Ev" isimli çalışmanın konusunu eski bir ev oluşturmaktadır. Sıcak renklerin hakim olduğu resimde gri ile denge sağlanmıştır. Kontrast renklerin bir arada kullanılması resme canlılık katmıştır. Günlük yaşamın önemli tanıklarından biri olan sokak görünümünde perspektif etkisi güçlüdür. Sokak ıssız haliyle resme yansırken evin köşesinde gri renkte bir kedi resme dahil olarak hareketi sağlamıştır. Resme konu olan ev yer yer dökülmüş sıvalarıyla öne çıkmaktadır. Benzer özellikte evlerin sokak boyunca sıralandığı görülür. Bu eski evler şehrin ortasında kalmış nadir evlerdendir. Arka plandaki belli belirsiz bina görünümünden şehrin arka kısmında devam ettiği anlaşılmaktadır. Çatıdaki büyük bacanın bakımsız hali her an yıkılacak hissi verir. İki penceresi ve mavi bir ahşap kapısı bulunan evin yanında ayrı bir giriş görülmektedir. Eski canlılığını yitirmiş olan sokaktaki sarı ev zamana inat ayakta durmaya devam etmektedir (Resim 4.11).

Resim 4.11. "Sarı Ev", 2023, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 25x35cm.

4.1.12. "Dükkan"

Kağıt üzerine karışık teknikle yapılan "Dükkan" isimli çalışmada eski dükkanlar resmin konusunu oluşturur. Sol tarafta yan yana dükkanlar sıralanmış biçimdedir. İki katlı dükkan ve tentelerinde sarı ve kahverenginin tonları hakimdir. Pencere ve vitrininde kullanılan mavi renkle meydana getirmiş olduğu kontrast etki resme canlılık katmıştır. Yan tarafta açık olarak görülen tente diğeriyle benzer renklerde. İçerisi karanlık olarak resimlenmiş olan dükkanın mavi çerçeveli vitrini dikkat çekmektedir. Yukarı doğru açılabilen pencerelerin küçük bir kısmının açık olduğu görülmektedir. Bu özellikte pencereleri yan tarafta bulunan demir bir parça tutmaktadır. Çatı kısmının ahşap yapısı sarı ve kahverengi tonlamalarla çalışılmıştır. Sokak boş ve hareketsiz olarak resimlenmiştir. Kaldırım kalabalık günlerinden kalma yıpranmışlığa vurgu yapmaktadır. Kimsenin bulunmadığı sokak ıssız haliyle öne çıkmaktadır (Resim 4.12).

Resim 4.12. "Dükkan", 2023, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 25x35 cm.

4.1.13. " Eski ev"

Kağıt üzerine karışık teknikle yapılan "Eski Ev" isimli resmin odağında büyük kanatlı kapısıyla bir ev bulunmaktadır. Resim sarı ve yeşil tonlarının hakim olduğu özelliğiyle canlı bir görünüm oluşturmaktadır. Arka bölümde evin bir kısmı ve bir penceresi görülmektedir. Ev yörenin mimari özelliklerini yansıtan bir özellik göstermektedir. Büyük bir kanatlı kapı ve yüksek duvarlar evi çevrelemektedir. Büyük kapıdan girildiğinde avluyla karşılaşılır. Burası evin bahçe kısmıdır. Ev bahçenin sonuna yapılmıştır. Ön bölümdeki kapı büyük ahşap parçaların yan yana eklenmesiyle çivilerle tutturularak meydana getirilmiştir. Asma yaprakları tuğlaların ön kısmını örtmüştür. Yer yer kırılmış tahtalar bulunan çatıda tuğlaların eskiyen kısımlarının yenileriyle değiştirildiği görülür. Eski tuğlaların yerini alan yeni kiremitler evin zamana karşı direnme gayretinin adeta simgesidir. Ev arka tarafa doğru devam eden şehrin ortasında tüm yaşanmışlığıyla ayakta kalmaya devam etmektedir (Resim 4.13).

Resim 4.13. "Eski Ev", 2023, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 35x 49 cm.

4.1.14. “Çorap ören kadın”

Resmin odak noktasında bir kadın bulunan “Çorap Ören Kadın” isimli resim kağıt üzerine karışık teknikle yapılmıştır. Kahverengi ve gri tonlarının yoğunlukta olduğu çalışmada sarı renk resme canlılık katmıştır. İç mekanda çorap örerken resimlenen kadın kanepede oturmaktadır. Uzun kollu giysisinin üzerine hırka giymiştir. Giysisinin yumuşak bir dokusu olduğu koldaki kumaş kıvrımlarından anlaşılmaktadır. Yaşlı kadın elindeki çoraba durgun bir yüz ifadesiyle bakmaktadır. Çorap siyah ve beyaz çizgili olarak örülmektedir. Koltuğun üzerindeki siyah yün yumaktan çıkan ip kadının boynundan çoraba doğru uzanmaktadır. Döndürülerek örülen çorapta beş adet mil kullanılmasına rağmen burada millerin dördü gözükmemektedir. Eskiden kirmenlerle eğrilerek yapılan yünlerin yerini şimdi fabrikada yapılanları almıştır. Örgü çorapların sıklıkla kullanıldığı zamandan kalma alışkanlıkla örülen çoraplar yakınlara hediye edilmek üzere hala örülmeye devam edilmektedir (Resim 4.14).

Resim 4.14. “Çorap Ören Kadın”, 2023, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 25x35 cm.

4.1.15. "Ağaçlı sokak"

Sıcak renklerin ağırlıklı olduğu "Ağaçlı Sokak" isimli çalışma kağıt üzerine karışık teknikle yapılmıştır. Sağ tarafında dükkanlar sıralanmış olan sokağın sol tarafında ağaçlar görülür. Dükkanların çerçeveleri ile ağaçların renkleri dengeli gözükmetedir. Sokak ilk bakışta ıssız bir görüntü verse de ileride dükkanın önünde oturan iki kişi dikkati çeker. Resmin sonunda dükkanların önünde insanların olduğu görülmektedir. Ağaçların ve dükkanların gölgelerinde oturmakta olan kalabalık slüet şeklinde görülmektedir. Çay ocaklarından birinin önünde olduğu anlaşılan kalabalık resmin sonunda bulunmaktadır. İnsanlar tabure veya sandalyelerde oturmakta, birbirleriyle sohbet etmektedirler. Resmin solunda bulunan ağaçların yeşil ve kahverengi tonlarıyla resme canlılık kattığı görülür. Kahvehane ve çay ocaklarının çokça bulunduğu bölgede ağaçlar insanlara gölgeleriyle eşlik ederler. Ağaçlar gölgesinde oturan insanlar ve dallarındaki kuşların sesleriyle günlük yaşamın en büyük tanıklarındırlar (Resim 4.15).

Resim 4.15. "Ağaçlı Sokak", 2023, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 25x35 cm.

4.1.16. "Boş sokak"

"Boş Sokak" isimli çalışma kağıt üzerine akrilik boya tekniğiyle yapılmıştır. Perspektif etkisinin güçlü olduğu çalışmanın konusunu iki yanında evlerin uzandığı sokak oluşturmaktadır. Çok katlı evlerin sokağın sonuna doğru devam ettiği anlaşılmaktadır. Uzaklarda bir kişinin yürüdüğü görülmektedir. Resmin sağ tarafında iki katlı eski evler bulunur. Alt katta büyük giriş kapıları bulunmaktadır. Kapının hemen yanındaki pencere demirlidir. Üst katlardaki pencereler ahşap çerçevelidir. Yandaki evin penceresi ise küçük, üst kat pencereleri büyük olarak yapılmıştır. Beyaz sıvalı olan evlerin yer yer sıvaları dökülmüştür. Dökülen sıvalar ahşap kısımları ortaya çıkarmıştır. Çatının eskiyen saçak kısımları gri renklerdedir. Evin hemen yanındaki tek katlı bölümde kiremitlerin üzerinde eski tip elektrik direği görülmektedir. Sessizliğiyle öne çıkan sokak zamana karşı direnmektedir (Resim 4.16).

Resim 4.16. "Boş Sokak", 2023, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 25x34 cm.

4.1.17. "Asma yaprağı toplayan kadın"

Kağıt üzerine karışık teknikle yapılan "Asma Yaprığı Toplayan Kadın" isimli çalışmanın odağında bir kadın bulunmaktadır. Kadın evin duvarından asma yaprağı toplarken resimlenmiştir. Asma yaprakları ahşap kapılı bir evin çatısından sarmaktadır. Çatıdaki tuğlalar ve saçak düzenli ve bakımlıdır. Kahverengi kapının ahşap dokusu ayrıntılarıyla ortaya çıkarılmıştır. Diğer tarafta mavi pencerenin bir bölümü görülür. Duvarları beyaz sıvalı olan evin bazı kısımlarında sıvalar dökülmüştür. Kadın, topladığı asma yapraklarını kucagında tutmaktadır. Üzerinde yöreye ait giysisiyle görülen kadının başındaki örtü gri renktedir. Şalvarı ise kahverengidir. Yörede şalvar, bağ bahçe işleri yaparken daha çok tercih edilmektedir. Bölgede eski evlerin duvarlarına uzanmış olan asmalara sıkça rastlanır. Yöre halkı için önemli olan asma yaprakları sarma yapmak için bidonlara basılıp kış için saklanır. Günlük işlerden bir görünüm izleyiciye sunulmuştur (Resim 4.18).

Resim 4.17. "Asma Yaprığı Toplayan Kadın", 2023, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 25x34 cm.

4.1.18. "Yalnızlık"

"Yalnızlık" isimli çalışma kağıt üzerine karışık teknikle yapılmıştır. Resmin konusunu tek başına kahvehanede oturan bir adam oluşturmaktadır. Sarı ve tonlarının ağırlıkta olduğu çalışma canlı bir görünümde dir. Dükkanların tenteleri sarı renktedir. Resmin solunda açık yeşil renkte tek bir ağaç bulunur. Adamın gömleği rengiyle dengeyi sağlamaktadır. Sağ tarafta ise bir kahvehane ve yanında bir dükkan görülür. Kahvehanenin önünde masalar ve sandalyeler resimlenmiştir. Sarı renkteki sandalyeler boştur. Resmin konusunu oluşturan adamın önündeki masada çay bardağı ve şekerlik bulunur. Bölgede kahvehaneler oldukça yaygındır. Boş zamanı geçirmek için kullanılan kahvehaneler, aynı zamanda sosyalleşmek için de önemli mekanlardır. Kalabalığıyla bilinen kahvehanelerin boş hali resme konu olmuştur. Ön planda kahvehanenin önünde oturan adam, dalgın bir biçimde yere doğru bakmaktadır. Yalnız başına oturan adam ve boş olan sarı sandalyeler gelecek olan arkadaşları bekler gibidir (Resim 4.18).

Resim 4.18. "Yalnızlık", 2023, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 25x35 cm.

4.1.19. "Mahalle"

Sıra sıra evlerin bulunduğu "Mahalle" isimli resim kağıt üzerine karışık teknikle çalışılmıştır. Ortada bir sokak, sokağın her iki yanında evler görülür. Ön plandaki evler eski evlerden oluşmaktayken arka planda yeni evler arkaya doğru devam eder. Resmin tam ortasında büyükçe bir elektrik direği bulunur. Sol kısımdaki beyaz renkli evler iki katlı alt kat penceresi mavi demirlidir. Üst kat pencere çerçeveleri de mavi renktedir. Saçakları koyu renklerde olan çatıda bir ağacın üst kısmı görülür. Resmin sağ tarafında beyaz eski bir ev bulunur. Bir adam eve girerken görülmektedir. Adamın kıyafeti mavi renklidir. Ağaç ve asmada kullanılan renkler resmin çoğunluğuna hakim olan renklerle dengeyi sağlamıştır. Evin üst katından asma yaprakları sarkmaktadır. Asma kapının üst kısmındaki tuğlalara doğru devam etmektedir. Evin alt kat penceresi mavi renkte demirle kapatılmıştır. Üst kattaki pencereler yukarı doğru açılır biçimdedir. Zamana karşı hala ayakta kalan eski mahalle tüm doğallığıyla resme konu olmuştur (Resim 4.19).

Resim 4.19. " Mahalle", 2023, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 25x34 cm.

4.1.20. "Çarşı"

"Çarşı" isimli çalışma kağıt üzerine karışık teknikle yapılmıştır. Bir sokak görünümünün olduğu resimde sağ tarafta dükkanlar sıralanmıştır. Dükkan pencereleri koyu renklerde çerçeveleri ise kahverengidir. İlerideki dükkanın tentesi sarı renktedir. Çay ocağının önünde taburelerde insanlar oturmaktadır. Dükkanın önündeki kalabalığın ileriye doğru devam ettiği anlaşılmaktadır. Dükkanların önünde yumurta kolileri ve su şişeleri görülür. Sol tarafta ağaçlar sıralanmıştır. Yeşil ağaçlar resme hakim sıcak renklerle kontrast etki oluşturmaktadır. Ön planda alışveriş yapmış olan adam elinde çantasıyla yürümektedir. Başında siyah kasketi olan adamın hırkası ve gömleği mavi renktedir. Kasket yörede genellikle köylerde kullanılmaktadır. Dalgın bir biçimde işten eve döndüğü anlaşılan kişinin yürüyüşünde günün yorgunluğu hissedilmektedir. Günlük yaşamın içinden bir kesit izleyiciye sunulmuştur (Resim 4.20).

Resim 4.20. "Çarşı", 2023, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 25x34 cm.

SONUÇ

Bu çalışmayla, Turgut Zaim'in yaşamı ve sanat hayatı ele alınarak sanatçının günlük yaşamı konu alan resimlerinden örneklem olarak seçilen eserlerin incelenmesi ve çözümlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda Türk resim sanatının tarihsel gelişimi konusu ele alınmış, dönemin sanatçılarının konuya uygun olan eserlerinden örnekler verilmiştir. Türk resminde geleneksel unsurların resme dahil olma süreci, Turgut Zaim'in bu alandaki çalışmaları ve Türk resim sanatındaki yeri üzerinde durulmuştur. Turgut Zaim'in yaşadığı dönem sosyal ve toplumsal açıdan değerlendirilmiş, dönemin özelliklerinin sanat hayatına yansımaları ele alınmıştır. Bu kapsamda Turgut Zaim'in sanatını etkileyen konular, geleneksel unsurları ele alma biçimi, üslubu, minyatür özellikleri taşıyan eserleri ve özgün tarzı değerlendirilerek çalışmaya yön verilmiştir.

Çağdaş Türk resim sanatı asker ressamlar dönemi, Çallı Kuşağı, Müstakil Ressamlar Cemiyeti, D Grubu, Onlar Grubu, Yeniler Grubu şeklinde sanatçı gruplaşmalarına sahne olmuştur. O dönem sanatçılar tarafından İstanbul ve çevresini konu alan resimler yapılmaktaydı. Türk Resmine katkı sağlayacak politikalar sayesinde Yurt gezileri ile sanatçılar devlet tarafından Anadolu'nun bazı illerine gönderilmişlerdir. Yurt gezileri kapsamında Anadolu'ya gönderilen sanatçıların Türk resminin tanıtımına katkıları olmuştur. Ancak bazı sanatçıların daha sonraları kendi ilgileri doğrultusunda farklı konularda da resimler yapmaya yöneldikleri görülmüştür.

Yurt Gezileri sayesinde bölgenin kültürünü yansıtan eserler ortaya çıkmıştır. Bu geziler toplumun sanatla tanışması ve sanata bakış açısının değişmesi noktasında katkılar sağlamıştır. Bu sayede İstanbul çevresinden çıkan sanatçılar Anadolu'yu ve Anadolu insanını tanıma fırsatı bulmuşlardır. Çevre gözlemleriyle oluşturulan resimlerde geleneksel unsurlara yer verilmiştir. Türk Resim sanatı, Anadolu'da yapılan resimler ve resme geleneksel unsurların da dahil edilmesiyle başka bir boyut kazanmıştır. Köylü figürleri eserlerin ana konusunu oluşturmuştur. Anadolu mimari yapısı, bitki örtüsü, Anadolu insanının yaşam biçimi, gelenekleri, geçim kaynakları, günlük uğraşları, kıyafetleri, motifler ve düğünler vb. unsurlar çalışmaların ana konusunu oluşturmuştur. Karşılaşılan günlük yaşam kesitleri sanatçının gözünden bir sanat eserine dönüşmektedir. Her sanatçı konuya kendi perspektifinden bakmakta, kendi üslup özellikleriyle eserini meydana getirmektedir. Burada üslup özellikleri, özgünlük, kullanılan teknik de sanatçıların eserlerinin arasındaki farklılıklarının oluşmasının sebepleri arasındadır. Anadolu'nun, milli değerlerin, geleneksel unsurların resme konu olmasının sanatımız açısından önemi büyüktür. Ortaya çıkan eserler estetik açıdan değerinin yanı sıra kültürel unsurların tanıtımı ve gelecek kuşaklara aktarılması bakımından da kıymetlidir.

Turgut Zaim, Konya, Tokat ve Sivas'a ziyaretlerde bulunmuştur. Yurt Gezileri kapsamında Kırşehir ve Kayseri'ye gitmiştir. Bu sayede Anadolu'yu tanıma fırsatı bulmuştur. Zaim'le birlikte yöresel değerlere yönelim başlamıştır. 1923 yılından itibaren, sanatçıların milli konulara ağırlık verdikleri bilinmektedir. Cumhuriyet sonrası dönemde folklorik öğelerin bazı sanatçılar tarafından resme dahil edildiği görülmektedir. Eserlerinde kültürel unsurları kendi yorumuyla ele alan sanatçılara, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Fikret Otyam, Turgut Zaim örnek gösterilebilir.

1950'li yıllar dünyadaki sanatsal ve kültürel alandaki değişim Türk resim sanatında da önemli değişikliklerin yaşanmasına neden olmuş, yine bu dönemde Türk resminde kimlik arayışları yoğunlaşmıştır. Bu yıllarda sanatçılar milli konularda eserler ortaya koymuşlardır. 1950'li yıllardan sonra, resim sanatımızda meydana gelen değişikliklerle beraber, sanatın daha bilinçli olarak yapılması gerektiğini düşüncesi ortaya konulmuştur. Sanatçılar, konu seçiminin yanı sıra teknik ve üslubun önemini de farkına varmışlardır. Batı'da resim eğitimi almış olan sanatçılar, buradan öğrendikleri bilgileri kendi üslup özellikleriyle birleştirerek eserler meydana getirmişlerdir. Bu dönemde sanatçıların bireyselleşme çabaları, soyut sanata eğilim, kültürel unsurların resimlerde kendine yer bulması söz konusudur. Dönemin toplumsal ve ekonomik yapısında meydana gelen değişikliklerden sanatçılar da etkilenmiş ve eserlerde bu değişiminin yansımaları olmuştur. Yöresel konuları resmine konu alan Zaim bulunduğu dönemde kendine has tarzı, özgün üslubu ile öne çıkmaktadır. Hayranlık duyduğu Anadolu'nun yaşam biçimini ve kültürel unsurlarını tüm naifliğiyle izleyiciye sunmuştur. Yöreselliğin Türk resmine girmesinde öncülük eden Zaim, geleneksel unsurların tanınırlığının sağlanması konusunda da katkılar sağlamıştır.

Günlük yaşam resminin geçmişi çok eskilere dayanmaktadır. Sanatçılar farklı konularda kendi üslup özelliklerine göre farklı biçimlerde eserlerini meydana getirirler de günlük yaşam sahneleri birçok sanatçının eserlerinde kendine yer bulmuştur. Çok doğaldır ki içinde bulunduğumuz hayat, yaşadığımız çevre, sanat eserinin konusu olabilir ve ister istemez yaşamdan izler taşır. Olağan bir biçimde süren hayat, günlük hayatın içinden bir kare, ressamın gözünden bir esere dönüşebilmektedir. Bu nedenledir ki günlük yaşamdan bir kesit pek çok resimde karşımıza çıkmaktadır. Örneğin bir manzara resminde, günün herhangi bir bölümünün tuvale yansıdığını görebiliriz. Bir çeşmenin başında duran, kahvehanede oturan, tarlasını süren insanlar, manzarayla beraber günlük yaşamdan kesitler olarak resme dahil olmuşlardır. Bu sebeptendir ki günlük yaşam resmi konusu çok genel bir kavramdır. Bunun yanında günlük hayatın içinden resimler birer belge niteliği taşımakta, böylelikle kültürün diğer kuşaklara aktarılmasına katkı sağlamaktadırlar.

Turgut Zaim de günlük yaşam konusunu geleneksel unsurlarla bezeyerek bambaşka bir noktaya taşımıştır. Günlük yaşamın çok sıradan görünen bir bölümü, Zaim'in fırçasından bir sanat eserine dönüşmüştür. Sanatçının kendi yorumuyla meydana getirdiği resimlerinde köy yaşamından kesitler sıkça yer almaktadır. Resimlerde halı dokurken, hamur açarken, keçilerini otlatırken, bağ bahçe işleri yaparken görülen kadın figürü aynı zamanda çocuklarıyla ilgilenmektedir. Bu resimlerde Anadolu kadınının anneliği ve çalışkanlığına vurgu yapıldığı hissedilmektedir. Resimlerinde minyatür özellikleri görülen sanatçı, figürlerini; yöresel kıyafetleriyle, yuvarlak yüzlü, küçük ağızlı, çekik gözlü, durağan, sakin ve hareketsiz olarak resimlemiştir. Ayrıca resimlerinde minyatürdeki gibi şematize formlarla karşılaşmakta, renk ve kompozisyon özellikleri açısından minyatür özellikleri görülmektedir. Ancak renk tonlamaları, ışık gölge, ve renk geçişleri ile minyatür özelliklerinden uzaklaşdığı görülür. Bazı eserlerde arka plandaki evin pencere detaylarına kadar ayrıntılı olarak çalışılmıştır. Turgut Zaim minyatürü kendine has bir üslupla yorumlamış ve bu da sanatçının özgün yanını ortaya koymuştur. Sanatçı teknik ve üslup özelliklerini sanat hayatı boyunca kararlılıkla devam ettirmiştir. Eserlerinin konusunu oluşturan günlük yaşam sahneleri bazen birbirine benzer özellikler göstermektedir. Çalışmaları bölge

insanının yaşam biçimi ve geçim kaynakları konusunda bilgi vermektedir. Bunun yanında hayvan sevgisini öne çıkardığı eserleriyle de karşılaşılır. Örneğin keçisini seven bir çocuk veya kedinin evin içindeki huzurlu hali sanatçının resimlerde rastlanılan durumlardandır. Ayrıca resimlerde keçilere sıklıkla yer verilmesi, keçinin bölge halkı için önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Resimlerde görülen günlük yaşamda kullanılan heybe, çorap, kuşaklardaki motif detayları ayrıntılı olarak çalışılmıştır. Anadolu kültüründe önemli bir yere sahip olan halının dokunmasını konu alan resimlerde desenler ayrıntılarıyla verilmiştir. Halılarda kullanılan motifler, bakraç, sini, yemek yapılırken kullanılan toprak kaplar gibi gündelik eşyalar, ibrik dönemin özelliklerini yansıtması dolayısıyla önemli unsurlar arasındadır.

Turgut Zaim baskı resimleri, gravürleri, dekorasyon ve tasarımlarıyla çok yönlü sanatçı olmasının yanı sıra, Anadolu'nun günlük yaşam sahnelerini konu alan eserleriyle Türk resim sanatına büyük katkılar sağlamıştır. Geleneksel unsurların resme dahil olmasıyla gelişen resim sanatımız, Turgut Zaim'in kendine has yorumuyla oluşturduğu eserlerle daha da zenginleşmiştir. Sanatçının Anadolu konulu resimlerinde, yöresel kıyafetler, motifler, keçiler, halı, yörenin mimari özellikleri ve Anadolu insanı günlük yaşamları içerisinde ele alınmıştır. Sanatçı günlük yaşamın olağan görünümünü kendi penceresinden tuvale aktarmıştır. Resimleri hem estetik bakımdan hem de yörenin yaşam biçimini izleyiciye sunması bakımından kıymetlidir. İnsanların gündelik işlerini yaparken sıradan halleri Zaim'in fırçasından bir sanat eserine dönüşmüştür. Her sanatçı kendi ilgi duyduğu alandan seçtiği konuları, kendi yeteneği ve kullanılan teknik ve üslup özelliklerine göre biçimlendirmektedir. Sanatçı çok sıradan görünen bir sokağı, günlük yaşamın içinden bir sahneyi, kullanılan herhangi bir eşyayı sanatçı duyarlılığıyla fark edip sanat eserine dönüştürür. Zaim de bu duyarlılıkla, Anadolu insanının günlük yaşam sahnelerini kültürel unsurlarla bezeyerek sanat eserine dönüştürmüş, özgün üslup özellikleriyle öne çıkmıştır. Turgut Zaim gerek günlük yaşamı ele aldığı eserlerinin resim sanatımız içindeki yeri, gerekse kültürel unsurların gelecek kuşaklara aktarılması bakımından Türk resmine önemli katkılar sağlamıştır.

KAYNAKÇA

Akengin, G. ve Arslan, A. A. (2017), Türk Resim Sanatı ve Gelenek, *International Journal of Interdisciplinary and Interculturel Art*, 3(3).

Antmen, A. (2021). *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*, İstanbul: Sel Yayıncılık.

Arıcı, B. (2006). Resim Sanatında Geleneksel Temaların Etkisi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(18), 82-91.

Atalay, M.C. (2012). Türk Minyatür Sanatının Tasarım Ögelerinin Türk Resminde Varlık Bulması, *Akdeniz Sanat Dergisi*, 5(10), 2012, 0 – 0.

Aydoğan, E.B. (2008). Sanat Eğitiminde Bir Duayen Sanatçı Bedri Rahmi Eyüboğlu ve 10'lar Grubu, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,10(2), 312-326.

Aytaç İ. ve Çıplakkılıç N. (2019). 1950 Öncesi ve Sonrası Türk Resim Sanatının Gelişimi ve Devrim Erbil, *Sanat ve İnsan Dergisi*, 3(2),18-31.

Başkan, S. (1991). *On Dokuzuncu Yüzyıldan Günümüze Türk Ressamları*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Başkan, S. (2007). Türk Resmine Yansıyan Tarih, Ya da Tarihselcilik Arayışları, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (15), s. 91-110.

Başkan, S. (2014). "Türk Resminde Modernite ile İlk Temas: 1940-1960". *İdil*, 3(14), s.101-119.

Batur M. (2016). Türk Resminde Günlük Yaşam Konulu Resimlerde Sembol, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 8(14), 193-211.

Bayer, Z. C. (2020). Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Yazılarında Halk Türkülerimiz, Mısralarında Türküler Dolusu... *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 13(29), 53-71.

Bayramoğlu, M. (2013). 20. Yüzyıl Türk Resim Sanatında Geleneksel Türk Sanat Örneklerinin Etkisi. *Kalemisi*, 1 (2), s.1-40.

Berk N. ve Turani A. (1981). *Başlangıcından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi*, (2. Cilt), İstanbul: Tıglat Basımevi.

Berk N. ve Özsezgin K. (1983). *Cumhuriyet Dönemi Türk Resmi*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Biçinciler, H. (2006). Ulusal Resim Sanatının Ustası Turgut Zaim, *Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Arşivi*.

Cebeci, A. (2018). *Yerel Motif Yorumları*, (Sanatta Yeterlik Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Coşkun, N. (2017). Kültürel Bir Olgu Olarak Nakış Ve Türk Resim Sanatındaki Yansımaları, *SDÜ Art-E Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 10(19), 203-2015.

- Çeken, B. (2004). Resim Sanatında Halk Bilimsel Öğelerden Yararlanma, *Millî Folklor*, (64), 94-97.
- Elmas, H. ve Aydın, Ç. M. (2020). Turgut Zaim'in Tablolarındaki Kadın Giysilerinin İncelenmesi, *İdil*, (75), 1705-1714.
- Erinç S.M. (2016). *Resmin Eleştirisi Üzerine*, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Eyüboğlu, B.R. (2020). *Resme Başlarken*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Genç, M.A. (2012). D Grubu Ressamların Türk Resim Sanatının Gelişimine Olan Katkıları, *İdil Dergisi*, 1(5), 405-417.
- Giray, K. (1997). *Çallı ve Atölyesi*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Gombrich, E.H. (2020). *Sanatın Öyküsü*, Çev. Erol Erduran ve Ömer Erduran, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hanay, A. (2009). *1930 Sonrası Türk Resminde Köylü Teması*, (Yüksek Lisans Tezi), Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karoğlu, A. (2014). Folklorik Unsurların Resme Yansıması ve Yaşatılması Bağlamında Bazı Düşünceler, *Millî Folklor*, (104), 99-109.
- Kaymakçı, G. N. (2021). "Turgut Zaim'in Dekorasyonları ve Dergi-Kitap Resimleri Üzerine Bir Değerlendirme", *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(3) s.342-359.
- Kaymakçı, G. N. (2021). Turgut Zaim'in Özgün Baskı Resimleri Üzerine Bir İnceleme, *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 7(15), s. 213-238.
- Keskin, C. (2012). Yurdu Gezen Ressamlar, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (27), s.141-151.
- Keskin, C. (2020). Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Resim Sanatında "Ben Anadolu" Kavramı, *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), s.255-268).
- Kılıç, E. (2013). Çağdaş Türk Resminde Geleneksel Etkileşim, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(25), 327-340.
- Kızılsafak, E. (2014). Minyatürden İllüstrasyona Tarihsel ve Güncel Bir Bakış, *NWSA-Fine Arts*, 9(4), 162-174.
- Koç, A.M. (2018). Bir Etnograf Olarak Turgut Zaim, *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 4(6), 17-26.
- Koç, A.M. ve Karoğlu, A. (2017). Sanatın Genişleyen Sahası ve Görsel Etnografya, *idil*, 6(36), 2259-2272.
- Koç, D.C. (2017). *Bedri Rahmi Eyüboğlu- Nuri İyem- Neşet Günal- Mehmet Pesen ve Nedret Sekban Eserlerinin Ön ve Arka Yapı Kategorileri Bakımından İncelenmesi ve Sanat Eğitime Katkıları*, (Doktora Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Mercan, A. (2018). *Çağdaş Türk Resim Sanatında Kültürel İmge Kullanımı Bağlamında Sabri Berkel*, (Yüksek Lisans Tezi), Antalya: Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Öndin, N. (2000). Türk Manzara Resmi, *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*,1(2), 1-13.

Özsezgin K. ve Aslıer M. (1989). *Başlangıcından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi*, 4. Cilt. İstanbul: Tıglat Yayınları.

Satılmış S. (2019). *Turgut Zaim'in Resimlerinde Renk Sembolleri Kullanımı ve Minyatür Etkisinin İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Altınbaş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Savacı, H.C. (2010). *Cumhuriyet Dönemi Ressamlarının (1923-1950) Anadolu Kültürünü Tanımaya Yönelik Çalışmaları ve Türk Resmine Etkisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uz, A. (2012). Tuvale Yansıyan Anadolu Kültürü, *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 65-73.

Ünal, S. ve Yaşar, T. (2021). Teke Yöresi, Keçi (Teke) Figürü ve Seramik Sanatına Yansımaları, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 127(251), 375-394.

Yaman, Z. Y. (Edt). (2012). *Anakara Resim ve Heykel Müzesi Kataloğu*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Yazkaç, P. (2018). Turgut Zaim' in Resimlerinde; Anadolu Folklorü ve Yörük Yaşamı Üzerine Bir Değerlendirme, *İdil*, 7(48), s.1031-1041.

Görsel Kaynakça

Resim 1.1. Hüseyin Zekai Paşa, “Çamlıca Sırtları”,1907, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 37x55cm, Özel Koleksiyon

(Erişim Tarihi: 11.03.2023). <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-h/huseyin-zekai-pasa/huseyin-zekai-pasa-camlica-sirtlari-6592/>

Resim 1.2. Hoca Ali Rıza, İstanbul, 1922, Sakıp Sabancı Müzesi

(Erişim Tarihi: 07.01.2023). <https://www.sakipsabancimuzesi.org/sanatci/257/624>

Resim 1.3. İbrahim Çallı, “Dikiş Diken Kadın”, İstanbul Resim Heykel Müzesi

(Erişim Tarihi: 17.02.2023). <https://irhm.msgsu.edu.tr/collection/ibrahim-calli-dikis-diken-kadin/>

Resim1.4. Şeref Akdik, “Kurbağalıdere”, 1932, 37x54cm, Özel Koleksiyon

(Erişim Tarihi: 25.03.2023). <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-a/akdik-seref/seref-akdik-kurbagalidere-6165/>

Resim 1.5. Bedri Rahmi Eyüboğlu, “İlk Geçen Treni Seyreden Köylüler”, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi

(Erişim Tarihi: 17.02.2023). <https://irhm.msgsu.edu.tr/collection/bedri-rahmi-eyuboglu-ilk-gecen-treni-seyreden-koyluler/>

Resim 1.6. Fikret Otyam, Peri Bacaları.

(Erişim Tarihi: 24.03.2023). <http://www.leblebitozu.com/surmeli-gozlu-anadolu-kadınları-ile-sanatci-fikret-otyam/>

Resim 1.7. Bedri Rahmi Eyüboğlu, Sarı Saz Çorum, 1966, Tuval Üzerine Akrilik, 122x1825 cm.

(Erişim Tarihi: 03.10.2022). <https://arhm.ktb.gov.tr/repo/uploads/Catalog/26122020014532-bfa6f935-e4ea-496d-81af-20f799b8993e.pdf>

Resim 1.8. Mehmet Pesen, Köy Düğünü

(Erişim Tarihi: 12.03.2023). <http://www.leblebitozu.com/unlu-turk-ressamlardan-dugun-coskusunu-yansitan-15-resim/>

Resim 1.9. Turgut Zaim, Ortaoyunu

(Erişim Tarihi: 01.02.2023). <http://www.leblebitozu.com/turgut-zaimin-eserleri-ve-hayati/>

Resim 2.1. Turgut Zaim

(Erişim Tarihi: 09.12.2022). <https://sanattarihplatformu.com/yoresel-turk-resminin-kurucusu-turgut-zaim444.html>

Resim 2.2. Turgut Zaim, "Peyzaj", 48x38 cm

(Erişim Tarihi: 06.03.2023). <https://maksivizyon.blogspot.com/2015/05/turgut-zaim-eser-biyografi.html>

Resim 2.3. Turgut Zaim, Sahne Dekorü, Kağıt Üzerine Karışık Teknik, 24x36,5 cm, Hüseyin Mumcu Aile Koleksiyonu

(Erişim Tarihi: 01.01.2023). <https://www.ankaraantikacilik.com/urun/1719744/turgut-zaim-1906-1974-sahne-dekoru-kagit-uzeri-karisik-teknik-24-x>

Resim 2.4. Turgut Zaim, Ağaç Baskı, 34x25,5cm

(Erişim Tarihi: 01.01.2023). <https://www.kassanat.com/en/product/3413800/turgut-zaim-imzasiz-34x25-5cm-agac-baski-cercevesiz>

Resim 3.1. Turgut Zaim, "Halı Dokuyanlar" (1940-50), Tuval Üzerine Yağlı Boya, 40 x 34 cm.

(Erişim Tarihi: 03.10.2022). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Resim 3.2. Turgut Zaim, "Çocuklar", Tuval Üzerine Yağlı Boya, 50,5x40cm,1953, Sakıp Sabancı Müzesi

(Erişim Tarihi: 25.12.2022). http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=2&mod=Painters_artistDetailID=35

Resim 3.3. Turgut Zaim, "Anadolu Yaşamı".

(Erişim Tarihi: 05.06.2022). <http://www.leblebitozu.com/turgut-zaimin-eserleri-ve-hayati/>

Resim 3.4. Turgut Zaim, "Buğday", Tuval Üzerine Yağlı Boya, 80x71cm.

(Erişim Tarihi: 25.12.2022). <https://www.artnet.com/artists/turgut-zaim/2>

Resim 3.5. Turgut Zaim, "Anadolu"

(Erişim Tarihi: 25.12.2022). <https://sanattarihiplatformu.com/yoresel-turk-resminin-kurucusu-turgut-zaim444.html>

Resim 3.6. Turgut Zaim, "Ürgüplü Yörükler"

(Erişim Tarihi: 25.12.2022). <https://sanattarihiplatformu.com/yoresel-turk-resminin-kurucusu-turgut-zaim444.html>

Resim 3.7. Turgut Zaim, "Keçili Kompozisyon".

(Erişim Tarihi: 25.12.2022). <https://sanattarihiplatformu.com/yoresel-turk-resminin-kurucusu-turgut-zaim444.html>

Resim 3.8. Turgut Zaim, “Yün Eğiren Kadın”.

(Erişim Tarihi: 25.12.2022). <https://sanattarihiplatformu.com/yoresel-turk-resminin-kurucusu-turgut-zaim444.html>

Resim 3.9. Turgut Zaim, “Yaylada Yörükler”

(Erişim Tarihi: 09.12.2022). <https://sanattarihiplatformu.com/yoresel-turk-resminin-kurucusu-turgut-zaim444.html>

Resim 3.10. Turgut Zaim, “Keçili Kompozisyon”, 250x150 cm

(Erişim Tarihi: 09.01.2023). <http://maksivizyon.blogspot.com/2015/05/turgut-zaim-eser-biyografi.html>

Resim 3.11. Turgut Zaim, “Beşik”

(Erişim Tarihi: 25.12.2022). http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=2&modPainters_artistDetailID=35

Resim 3.12. Turgut Zaim, “Yufka Açan Kadın”

(Erişim Tarihi: 25.12.2022) http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=2&modPainters_artistDetailID=35

Resim 3.13. Turgut Zaim, “Peyzaj”

(Erişim Tarihi: 25.12.2022). http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=2&modPainters_artistDetailID=35

Resim 3.14. Turgut Zaim, Yörükler Köyü, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 117,5x99,5 cm.

(Erişim Tarihi: 03.10.2022). <https://arhm.ktb.gov.tr/repo/uploads/Catalog/26122020014532-bfa6f935-e4ea-496d-81af-20f799b8993e.pdf>

Resim 3.15. Turgut Zaim, “Yaylada Yörükler”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 175x135 cm.

(Erişim Tarihi: 03.10.2022). <https://arhm.ktb.gov.tr/repo/uploads/Catalog/26122020014532-bfa6f935-e4ea-496d-81af-20f799b8993e.pdf>

Resim 3.16. Turgut Zaim, “Halı Dokuyan Kadınlar”, Kontrplak Üzerine Yağlı Boya, 40x34cm.

(Erişim Tarihi: 25.12.2022). <https://www.artnet.com/artists/turgut-zaim/>

Resim 3.17. Turgut Zaim, “Çini Dekore Eden Kız”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 116x100cm.

(Erişim Tarihi: 25.12.2022). <https://www.artnet.com/artists/turgut-zaim/>

Resim 3.18. Turgut Zaim, “Anne ve Çocuk”, 71x59cm

(Erişim Tarihi: 25.12.2022). <https://www.artnet.com/artists/turgut-zaim/>

Resim 3.19. Turgut Zaim, “Köylü Kadın”, Kağıt Üzerine Guaj Boya, 15,5x19cm

(Erişim Tarihi:25.12.2022). <https://www.artnet.com/artists/turgut-zaim/>

Resim 3.20. Turgut Zaim, 1950, “Yörükler”, Tuval Üzerine Yağlı Boya.

(Erişim Tarihi:03.10.2022).<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Resim 3.21. Turgut Zaim, “Köylü Kadın”, Kağıt Üzerine Guaj,15.5x13cm.

(Erişim Tarihi: 25.12.2022). <https://www.artnet.com/artists/turgut-zaim/>

Resim 3.22. Turgut Zaim, “Köylü Kadınlar”, Tuval Üzerine Guaj Boya, 48x38cm.

(Erişim Tarihi: 25.12.2022). <https://www.artnet.com/artists/turgut-zaim/>

Resim 3.23. Turgut Zaim, “Köy”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 33x27 cm.

(Erişim Tarihi: 25.12.2022). <https://www.artnet.com/artists/turgut-zaim/>

Resim 3.24. Turgut Zaim, “Anne ve Çocuk”, Sunta Üzerine Yağlı Boya, 24x19 cm.

(Erişim Tarihi: 25.12.2022). <https://www.artnet.com/artists/turgut-zaim/2>

Resim 3.25. Turgut Zaim, “Köylü Kadınlar”, Kağıt Üzerine Guaj Boya, 50x38cm.

(Erişim Tarihi: 25.12.2022). <https://www.artnet.com/artists/turgut-zaim/2>

Resim 3.26. Turgut Zaim, “Halı Dokuyanlar”, Guaj Boya.

(Erişim Tarihi: 03.06.2022).<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/325639>

Resim 3.27. Turgut Zaim, “İsimsiz”.

(Erişim Tarihi: 28.12.2022). <https://tr.pinterest.com/pin/390828073888812984/>

Resim 3.28. Turgut Zaim, “İsimsiz”.

(Erişim Tarihi: 28.12.2022). <https://tr.pinterest.com/pin/199284352253279745/>

Resim 3.29. Turgut Zaim, “Yemişçi”.

(Erişim Tarihi: 28.12.2022) <https://tr.pinterest.com/pin/361132463865530120/>

Resim 3.30. Turgut Zaim, “Yörük Köyü”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 50,5x60 cm.

(Erişim Tarihi: 03.10.2022). <https://arhm.ktb.gov.tr/repo/uploads/Catalog/26122020014532-bfa6f935-e4ea-496d-81af-20f799b8993e.pdf>

Resim 3.31. Turgut Zaim, “Köylü Kadınlar”, Duralit Üzerine Yağlı Boya, 69,3x60 cm,

(Erişim Tarihi: 03.10.2022). <https://arhm.ktb.gov.tr/repo/uploads/Catalog/26122020014532-bfa6f935-e4ea-496d-81af-20f799b8993e.pdf>

Resim 3.32. Turgut Zaim, “Hamur Açan Yörük Kadın”, Duralit Üzerine Yağlı Boya, 75,5x67 cm.

(Erişim Tarihi: 03.10.2022). <https://arhm.ktb.gov.tr/repo/uploads/Catalog/26122020014532-bfa6f935-e4ea-496d-81af-20f799b8993e.pdf>

Elektronik Kaynakça

Tdk, Türk Dil Kurumu Sözlükleri, (Erişim Tarihi: 19.03.2023). <https://sozluk.gov.tr/>

